

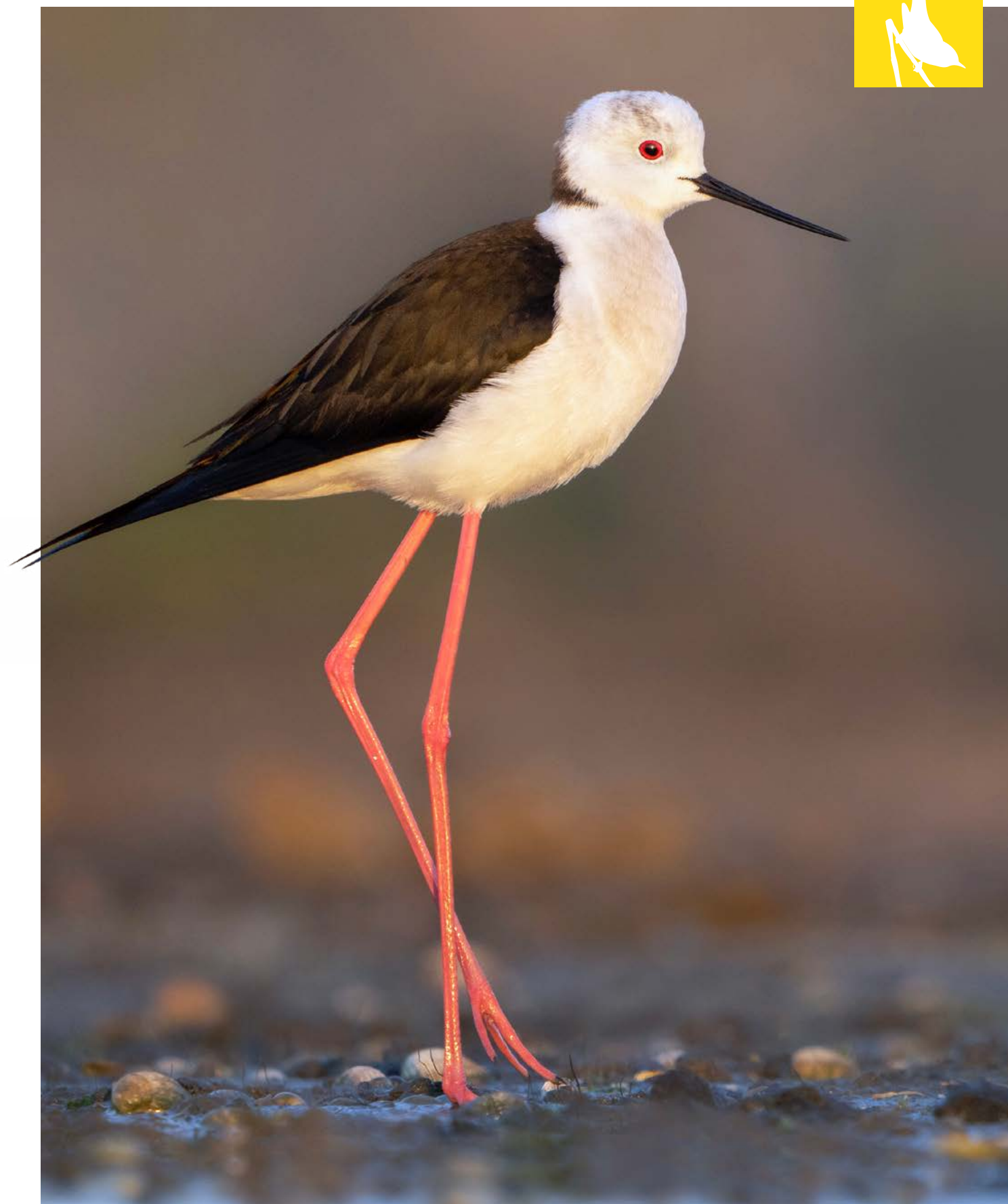
SVETPTIC

REVIJA DRUŠTVA ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE

02
2023

ISSN: 1580-3600; LETNIK 29; ŠTEVILKA 02; JUNIJ 2023

Polojnik (*Himantopus himantopus*) je vitka črno-bela ptica z zelo dolgimi rožnatimi nogami, ki je pri nas ne moremo zamenjati z nobeno drugo vrsto.

foto: **Jure Novak**

SVETPTIC

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 29, številka 02, junij 2023
ISSN: 1580-3600

SPLETNA STRAN REVIE:
www.ptice.si/publikacije/svetptic/

IZDAJATELJ:
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®)
E-POŠTA: dopps@dopps.si
SPLETNA STRAN: ptice.si

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikonki so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja. Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

Izid publikacije finančno podpira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

NASLOV UREDNIŠTVA:
DOPPS – BirdLife Slovenia, Tržaška cesta 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana
gsm: 041 712 796 (pisarna)

GLAVNA UREDNICA: Tjaša Pršin
E-POŠTA: tjasa.prsin@dopps.si

UREDNIŠKI ODBOR:
Tilen Basle, Gregor Bernard, Mitja Denac, Matej Gamser, Neža Kocjan

LEKTORIRANJE: Henrik Ciglič

ART DIREKTOR: Jasna Andrič

OBLIKOVANJE: Gorazd Rovina, Vizualgrif d.o.o.

PRELOM: Boris Jurca, NEBIA, d. o. o.

TISK: Schwarz print d.o.o.

NAKLADA: 2500 izvodov

IZHAJANJE: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno.

Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610.

Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Za objavo oglasov pokličite na društveni telefon ali pošljite e-mail glavni urednici.

POSILANSTVO DOPPS:

Delamo za varstvo ptic in njihovih življenjskih okolij. S tem prispevamo k ohranjanju narave in blaginji celotne družbe.

PREDSEDNICA: dr. Tanja Šumrada

PODPREDSEDNICA: dr. Tatjana Čelik

UPRAVNI ODBOR: Muhamed Delić,

Jurij Dogša, dr. Pavel Gantar,

Eva Horvat, David Kapš, Gaber Mihelič,

Matija Mlakar Medved, Polona Pagon

NADZORNI ODBOR: dr. Peter Legiša, Bogdan

Lipovšek, Bojan Marčeta, dr. Tomi Trilar

DIREKTOR: dr. Damijan Denac

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

6

ODZIV ŽIVEGA SVETA NA PODNEBNE SPREMEMBE

Vplivi podnebnih sprememb na živi svet se izražajo kot spremembe v telesnih, fizioloških in vedenjskih lastnostih organizmov, njihovi fenologiji, geografski razširjenosti vrst ter velikosti, strukturi in trendih njihovih populacij, vrstni sestavi združb in medvrstnih odnosih ter ekosistemskih procesih.

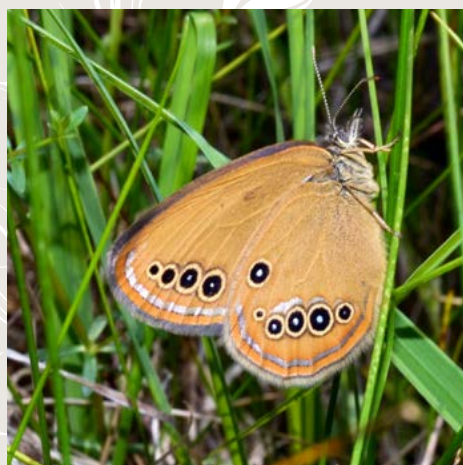
foto: **Sebastjan Zelič**

12

ORNITOLOŠKO POPOTOVANJE PO FLORIDI

Onkraj gigantskih trgovin Walmart, neskončnih predmestij in prenatrpanih osempasovnic Florida preseneti z močvirnimi prostranstvi, čudovitimi peščenimi plažami in množicami ptic.

foto: **Izidor in Jernej Kejžar**

18

PREPREČITEV IZUMRTJA VLAGOLJUBLNIH POPULACIJ BARJANSKEGA OKARČKA

V Sloveniji je za vrsto že skoraj 20 let opredeljenih 10 območij Natura 2000. Čeprav so vrsta in njena bivališča v Sloveniji tudi zakonsko zavarovana, je vrsta že izumrla v štirih območjih. Tako je Ljubljansko barje po letu 2018 postalo dom zadnjih vlagoljubnih populacij vrste pri nas.

foto: **Tatjana Čelik**

26

SKRITI BISER V OSRČJU DOLENJSKE

Ljubitelji ptic in člani DOPPS-a, ki delujemo v okviru Dolenjske sekcije, smo na tem območju opazovali že 168 različnih vrst ptic in tu preživeli nešteto nepozabnih ur.

foto: **Gregor Bernard**

KAZALO

- 4 **PTICE NAŠIH KRAJEV** // Blaž Blažič
- 6 **ODZIV ŽIVEGA SVETA NA PODNEBNE SPREMEMBE** // Urška Koce
- 12 **ORNITOLOŠKO POPOTOVANJE PO FLORIDI** // Jernej in Izidor Kejžar
- 16 **ZVOKI NOČI** // Barbara Vidmar
- 18 **ALI ČEBELAR OGROŽA MEDONOSNO ČEBELO?** // Tjaša Pršin
- 19 **TUDI PTICAM DIŠI SVEŽE POKOŠENA TRAVA** // Tjaša Trajbarič, Liza Trebše
- 20 **PREPREČITEV IZUMRTJA VLAGOLJUBLNIH POPULACIJ BARJANSKEGA OKARČKA** // Tatjana Čelik
- 23 **KMETIJSKE PRAKSE POVZROČAJO UPADANJE POPULACIJ PTIC V EVROPI** // prevod in priredba: Primož Kmecl
- 24 **POLOJNIK** // Vanesa Bezljaj
- 26 **UPRAVLJANJE HABITATOV V NARAVNEM REZERVATU ŠKOCJANSKI ZATOK** // Josip Otopal
- 28 **SKRITI SOSEDJE** // Zlatko Pongračič
- 29 **PROGRAM PREDAVANJ, IZLETOV IN AKCIJ DOPPS, JULIJ–OKTOBER 2023**
- 32 **ZA NAJMLAJŠE ORNITOLOGE** // Katja Krivec
- 34 **SKRITI BISER V OSRČJU DOLENJSKE** // Gregor Bernard
- 38 **SOVJE KRALJESTVO** // Darja Zlodej
- 40 **POLETNA OPAZOVANJA V NARAVI**
- 44 **KJE LETI, LETI ŠTORKLJA BELA?** // Urša Gajšek
- 46 **SPREHOD MED MODRIMI VRANAMI IN ORLI** // Maks Sešlar
- 50 **NOVICE**

KLJUČI DO ZDRAVEGA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA

Konec leta 2019 je bil kot odgovor na napredujoče podnebne spremembe in njihove vse bolj uničujoče učinke v okolju v Evropski uniji sprejet Zeleni dogovor, ki je po besedah evropskih institucij ključ do podnebno nevtralne in trajnostne EU. Evropski parlament je ta dosežek pospremil z obljubo, da »si bo neutrudno prizadeval, da bi Zeleni dogovor z velikopotezno zakonodajo Evropo preobrazil v resnično zeleno celino in da bo podprt z ustreznimi sredstvi in vizijo, da bo lahko uresničil ambicije.«

Eden poglavitnih ciljev Zelenega dogovora je, da bo Evropa do leta 2050 dosegla ničelne izpuste toplogrednih plinov in tako postala prva podnebno nevtralna celina na svetu. Leto 2030 je bilo določeno kot prelomno, ko naj bi dosegli 55-odstotno znižanje izpustov toplogrednih plinov glede na leto 1990. Nastal je zakonodajni sveženj »Pripravljeni na 55«, obsežen sklop predlogov za posodobitev zakonodaje EU in uvedbo novih pobud, da bi zagotovili prispevek k blaženju podnebnih sprememb na vseh področjih življenja Evropejcev, ki vplivajo na naš ogljični odtis.

Podnebne spremembe so prepletene z upadanjem biotske raznovrstnosti, zato obe okoljski krizi terjata skupne rešitve. Pomemben del Zelenega dogovora je tako tudi ohranjanje in obnova ekosistemov. Vitalni ekosistemi so namreč ključen deležnik pri blaženju podnebnih sprememb in prilagajanju nanje. V EU naj bi do leta 2050 obnovili vse ekosisteme in tako končno vrnili naravo v naše življenje. Kot del Zelenega dogovora je bila sprejeta Strategija o biotski raznovrstnosti do l. 2030, ki je načrt za širokopotezno obnovo narave na območju EU. Njeno uresničevanje bo podprla Uredba o obnovi narave (ang. Nature restoration law), ki naj bi bila sprejeta že leta 2021, a je še v obravnavi v Evropskem parlamentu; kot bi pozabili na svojo zeleno zavezo, je naklonjenost predlogu pri številnih evropskih poslancih na izredno nizki ravni, kar je razkrilo nedavno glasovanje proti sprejemu Uredbe v odborih za kmetijstvo in ribištvo in slaba podpora celo s strani odbora za okolje.

Velike želje vedno trčijo ob realnost. Ko si željni boljše prihodnosti zastavljamo visoke cilje, se nam ti navadno zdijo povsem uresničljivi, vsaj dokler so dovolj oddaljeni; mnogokrat si vnaprej res težko zamislimo, kaj in kdo vse nam lahko prekriža pot, kaj šele, da bi se zmogli dobro pripraviti na ustrezen odziv. Tako se leto 2030 naglo bliža in bližje kot je, bolj negotova se zdi uresničitev dogovorjenih zelenih ciljev. Podobno prehitro so nastopile že številne prelomne letnice v zgodovini človeških prizadevanj za boljši svet. Bi lahko bilo ob koncu tega »izjemnega« desetletja vendarle drugače?

Dogovori, ki jih kolektivno slavnostno sprejemamo, a neslavno prelamljamo, nas lahko zazibajo v malodušje (ali, ne dosti bolje, poženejo v brezglavi aktivizem). A namesto da bi se vdali brezupu, lahko poskusimo vreči mreže na drugo stran čolna. Morda pa so pogoreli, preveč ambiciozni načrti predvsem opomin človeku in človeštvu na našo stvarno, naravno omejenost? Morda so priložnost, da spoznamo in sprejmemo resnico o samih sebi in naši družbi kot predpogoj za udejanjanje pozitivnih sprememb v okviru lastnih dejanskih zmognosti, talentov in danosti – najprej v osebnem življenju in dalje v odnosih in dogovorih z drugimi. Ko tako oplemeniteni s ponižnostjo veselo pozdravimo raznolike zmognosti, talente in danosti soljudi, se odprejo nova vrata. In če na izzive svojega časa pogledamo s tega zornega kota, bomo v življenju gotovo videli še mnogo sprememb na boljše – tudi in predvsem v okolju, v katerem živimo.

Urška Koce,
varstvena ornitologinja

foto: Anže Hribar

PTICE NAŠIH KRAJEV

// Blaž Blažič

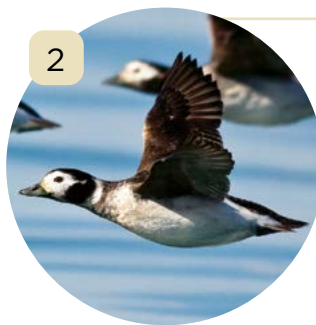

1

LABOD PEVEC (*Cygnus cygnus*)

Redko opazovanje. Odrasel labod pevec se je maja 2023 nekaj časa zadrževal na Ptujskem jezeru. Če bo opazovanje potrjeno, bo to 16. podatek o vrsti za Slovenijo [Komisija za redkosti - vir podatka: L. Božič, T. Basle, D. Bordjan].

izvirni foto: **Luka Božič**

2

ZIMSKA RACA (*Clangula hyemalis*)

V okviru Januarskega štetja vodnih ptic (IWC) 2023 je bil v bazenu ob morju na območju Fontanigge v Sečoveljskih solinah zabeležen tudi en osebek zimske rase. Podatek pomeni drugo opazovanje vrste na tem območju [https://www.kpss.si/si/novice/zanimiva-opazovanja/zimska-raca-v-kpss].

foto: **Kajetan Kravos**

3

BELOLISKA (*Melanitta fusca*)

Regionalna redkost. Dve beloliski sta bili sredi januarja 2023 opazovani na Šmartinskem jezeru pri Celju [Komisija za redkosti - vir podatka: M. Gamser].

foto: **Bojan Bratož**

4

PRLIVKA (*Burhinus oedicephalus*)

Zelo redko opazovanje. V začetku maja 2023 je bila pri Zlatoličju opazovana prlivka. Če bo opazovanje potrjeno, bo to 9. podatek o vrsti za Slovenijo [Komisija za redkosti - vir podatka: M. Premzl].

foto: **Miran Krapež**

5

ČOKETA (*Gallinago media*)

Spomladanska opazovanja čoket pri nas so vse pogostejša. Letos je bila vrsta zabeležena že vsaj petkrat, od tega trikrat na Ljubljanskem barju (v bližini Notranjih Goric in na Partih) ter enkrat v bližini Ponove vasi in enkrat na letališču Brnik. Vsakokrat je bil opazovan en osebek [Komisija za redkosti - vir podatka: N. Kelbič, A. Božič, R. Mihelič, B. Blažič].

izvirni foto: **Nejc Kelbič**

6

RJAVA KOMATNA TEKICA (*Glareola pratincola*)

Redko opazovanje. En osebek komatne tekice je bil konec aprila 2023 opazovan na območju Fontanigge v Sečoveljskih solinah. Če bo opazovanje potrjeno, bo to 19. podatek o vrsti za Slovenijo [Komisija za redkosti - vir podatka: V. Beer Gregorc].

izvirni foto: **Vitan Beer Gregorc**

7

TRIPRSTI GALEB (*Rissa tridactyla*)

Redek podatek. Sredi marca 2023 je bil na Trbojskem jezeru opazovan drugoletni triprsti galeb [Komisija za redkosti - vir podatka: J. Kejžar].

izvirni foto: **Jernej Kejžar**

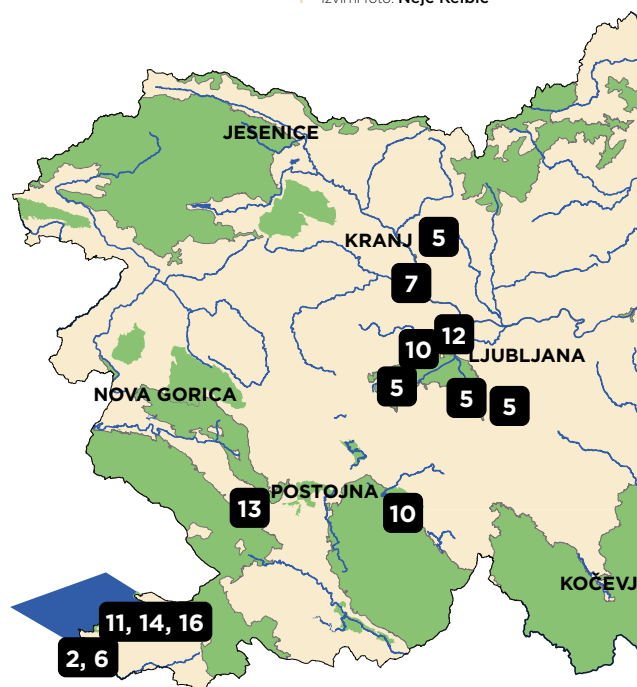

8

VELIKI GALEB (*Larus marinus*)

Zelo redko opazovanje. Drugoletni veliki galeb je bil sredi februarja 2023 zabeležen na Ptujskem jezeru. Če bo opazovanje potrjeno, bo to 9. podatek o vrsti za Slovenijo [Komisija za redkosti - vir podatka: L. Božič, T. Basle].

izvirni foto: **Luka Božič**

Naslov za kopije objavljenih prispevkov:
Blaž Blažič, DOPPS, Tržaška 2, SI-1000
Ljubljana, elektronska pošta:
blaz.blazic@dopps.si

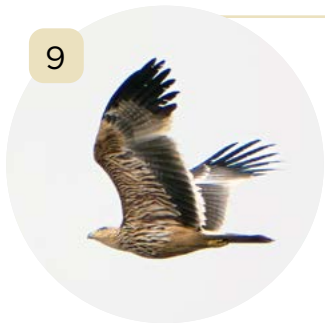
Naslov za sporočanje opazovanj redkih vrst:
Mitja Denac, Komisija za redkosti, DOPPS,
Tržaška 2, SI-1000 Ljubljana,
elektronska pošta: mitja.denac@gmail.com

Obrazec za opis opazovanj redkih vrst:
<https://ptice.si/ptice-in-ljudje/komisija-za-redkosti/sporocite-redkost/obrazec/>

Podatki so še v obravnavi na Komisiji za redkosti.

9

KRALJEVI OREL
(*Aquila heliaca*)

Redek podatek. V sredini aprila 2023 je bil na območju zadrževalnika Medvedce opazovan drugoletni kraljevi orel [Komisija za redkosti - vir podatka: J. Novak].

izvirni foto: **Jure Novak**

10

LAŠKI ŠKRLJANEC
(*Melanocorypha calandra*)

Letošnjo pomlad je bila vrsta opazovana vsaj dvakrat: en osebek 28. 4. na Cerkniskem jezeru in en osebek 3. 5. v bližini Brezovice na Ljubljanskem barju. Če bosta opazovanji potrjeni, bosta to 6. in 7. podatek o vrsti za Slovenijo [Komisija za redkosti - vir podatka: A. Škoberne, A. Gerbec, M. Denac].

izvirni foto: **Anton Gerbec**

11

ŽAMETNA PENICA
(*Curruca melanocephala*)

Nova gnezdilka za Naravni rezervat Škocjanski zatok. Med kartirnim popisom rezervata je bilo opaženih nekaj teritorialnih osebkov žametne penice. Glede na obdobje in primeren življenjski prostor (toploljubna grmišča s posameznimi drevesi) je zelo verjetno, da vrsta letos tu prvič gnezdi [https://www.skocjanski-zatok.org/50-gnvr/].

izvirni foto: **Domen Stanič**

12

TAŠČIČNA PENICA
(*Curruca cantillans*)

Regionalna redkost. Konec aprila 2023 je bil ob Koseškem bajerju v Ljubljani fotografiran samec taščične penice [https://galerija.foto-narava.com/http://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-136699].

izvirni foto: **Bojan Bratož**

13

BALKANSKI MUHAR
(*Ficedula semitorquata*)

Izjemno redek podatek. Samec balkanskega muharja je bil v začetku maja 2023 opazovan v bližini Dolenje vasi pri Senožečah na Krasu [Komisija za redkosti - vir podatka: D. Stanič, S. Cernich].

izvirni foto: **Domen Stanič**

14

RDEČEGRLA CIPA
(*Anthus cervinus*)

V začetku maja 2023 so bili na močvirnih pašnikih Bertoške bonifike zabeleženi trije osebki rdečegrla cipe. Opazovanje je prvi podatek o vrsti za območje Naravnega rezervata Škocjanski zatok [https://www.skocjanski-zatok.org/nova-vrsta-za-skocjanski-zatok/].

foto: **Dejan Bordjan**

15

CITRONASTA PASTIRICA
(*Motacilla citreola*)

Zelo redko opazovanje. Samec citronaste pastirice je bil konec aprila 2023 opazovan v Ormoških lagunah. Če bo opazovanje potrjeno, bo to 14. podatek o vrsti za Slovenijo [Komisija za redkosti - vir podatka: L. Božič].

izvirni foto: **Luka Božič**

16

BELA PASTIRICA
(*Motacilla alba*)

Zelo redek podatek. V začetku marca 2023 je bil v Kopru opazovan osebek bele pastirice, ki je pripadal podvrsti *yarrellii* [Komisija za redkosti - vir podatka: D. Bosch].

izvirni foto: **Daniel Bosch**

ODZIV ŽIVEGA SVETA NA **PODNEBNE SPREMEMBE**

// Urška Koce

ČEBELAR (*Merops apiaster*)
je dober kazalec podnebnih
sprememb v Evropi.
foto: **Sebastjan Zelič**

Podnebne spremembe, zlasti napovedi za bodočnost, nam vzbujajo skrb predvsem zaradi njihovih učinkov na človekovo okolje in kakovost našega bivanja. A čeprav to ni vedno očitno, vročinski valovi, izjemni vremenski pojavi, suše in drugi učinki podnebnih sprememb vplivajo na celoten živi svet.

PODNEBNE SPREMEMBE GLOBALNO ...

Ob besedi podnebje običajno pomislimo na dogajanje v ozračju, a to je le del zelo kompleksnega podnebnega sistema, ki ga sestavlja kar pet komponent z medsebojnim vplivom ene na drugo. Poleg ozračja (atmosfera) so to še zemeljska skorja (litosfera), vodovje (hidrosfera), ledeniki (kriosfera) in živi svet (biosfera). Podnebne spremembe so spremembe povprečnega vremena v izbranem, običajno 30-letnem, obdobju glede na neko referenčno obdobje. Lahko so posledica notranje dinamike podnebnega sistema in/ali zunanjih dejavnikov, bodisi naravnih (Sončevi cikli in izbruhi vulkanov) bodisi antropogenih (spremembe v sestavi atmosfere in rabi zemljišč). Ko govorimo o aktualnih podnebnih spremembah, ki jih obravnavamo tudi v tem prispevku, imamo v mislih spremembe po industrijski revoluciji ter projekcije bodočega podnebnja, ki jih s pomočjo modelov ocenjujemo za obdobje do konca tega stoletja. Danes se večina klimatologov strinja, da so recentne podnebne spremembe posledica povečane vsebnosti toplogrednih plinov, zlasti ogljikovega dioksida v ozračju zaradi človekovih dejavnosti. A zakaj tako burijo duhove, če vemo, da so bile podnebne spremembe stvarnost vse zemeljske zgodovine? Razlog tiči zlasti v njihovi hitrosti in obsegu: še nikoli v zgodovini se globalno podnebje namreč ni spreminjalo s tako intenziteto v tako kratkem časovnem obdobju. Zanimljivo pa ni niti dejstvo, da so obsežne historične podnebne spremembe potekale v obdobjih zemeljske zgodovine, ko nas v njej še ni bilo in nas njihovi učinki preprosto niso zadevali.

... IN V SLOVENIJI

V povezavi s podnebnimi spremembami najpogosteje poslušamo sporočila o dvigu globalne povprečne temperature, a nam ta podatek ne pove veliko, saj se kljub globalnemu obsegu podnebne spremembe regionalno in celo lokalno izražajo različno. Slovenija na ravni Evrope sodi v regijo z nadpovprečno hitrostjo ogrevanja ozračja. Spopadamo se s številnimi učinki podnebnih sprememb v okolju: pogostejšimi in dolgotrajnejšimi sušami, pogostejšimi vročinskimi valovi, intenzivnejšimi poplavami, večjim nihanjem rečnih pretokov in vodostajev, pogostejšimi in obsežnejšimi požari v naravnem okolju, dvigom morske gladine, nižjo slanostjo morja, višjimi tem-

VIDRE (*Lutra lutra*) v Skandinaviji so zaradi milejših zim (višje temperature in krajše obdobje zaledenosti vodnih teles) in posledično manjše izgube energije ter boljše dostopnosti plena danes v povprečju večje kot pred nekaj desetletji.

foto: **Tatjana Gregorc**

V **MEDNARODNEM FENOLOŠKEM PARKU** v ljubljanskem Tivoliju raziskovalci že več desetletij spremljajo fenološki razvoj izbranih vrst dreves. Prva drevesa so bila v parku posajena leta 1959, prvi podatki pa so bili v mednarodno zbirko podatkov zapisani leta 1963. Za park od leta 2001 skrbi ARSO.

foto: **Artinfo.si**

Milejše zime vplivajo na vedenje številnih živali – kratkotrajnejša in tanjša snežna odeja povzroči pogostejše prebujanje **RJAVIH MEDVEDOV** (*Ursus arctos*) med zimskim spanjem, ki nato lačni iščejo hrano v okolici človekovih bivališč.

foto: **Rudi Kraševac**

peraturami celinskih voda in morja, tanjšo in kratkotrajnejšo snežno odejo, krčenjem ledenikov, več sončnega obsevanja in daljšimi rastnimi dobami.

Podnebne spremembe seveda ne vplivajo le na človeka, marveč kar na ves živi svet (biosfero). Še več, tudi biosfera kot del podnebne sistema močno vpliva na podnebje. Vplivi podnebnih sprememb na živi svet se izražajo kot spremembe v telesnih, fizioloških in vedenjskih lastnostih organizmov, njihovi fenologiji, geografski razširjenosti vrst ter velikosti, strukturi in trendih njihovih populacij, vrstni sestavi združb in medvrstnih odnosih ter ekosistemskih procesih.

TELESNI, VEDENJSKI IN FENOLOŠKI ODZIVI ORGANIZMOV NA PODNEBNE SPREMEMBE

Učinki podnebnih sprememb na telesni ravni so prepoznavni zlasti v hitrosti rasti in razvoja ter končni telesni velikosti organizmov. V obsežni raziskavi bukve (*Fagus sylvatica*) v Evropi je bilo denimo ugotovljeno, da se je v zadnjih 70 letih rast dreves zlasti zaradi dolgotrajnejših suš na večini celine upočasnila. Pospesila se je le na skrajnem se-

vernem delu območja razširjenosti v južni Skandinaviji, kjer jo je ostro podnebje prej omejevalo. Med najbolj zaznavnimi učinki podnebnih sprememb so spremembe v fenologiji organizmov, tj. časovnem razporedu sezonskih dogodkov, kot so brstenje in cvetenje, selitve, izleganje in poletavanje, disperzija, mirovanje ... Gozdno drevje se zaradi višjih temperatur ozračja danes v povprečju olista več dni prej kot sredi prejšnjega stoletja, podobno pa je napredovala tudi spomladanska selitev ptic. Zanimiv je fenomen krajše brejosti pri samcih malega netopirja (*Pipistrellus pipistrellus*) zaradi krajšega obdobja zimskega mirovanja (torporja).

SPREMEMBE V POPULACIJAH SO LAHKO POZITIVNE ALI NEGATIVNE

V varstveni biologiji ne postavljamo v ospredje posameznih osebkov, ampak nas zanimajo zlasti populacije in njihova dinamika, torej časovne spremembe v njihovi velikosti ter starostni in spolni sestavi. Ta veda nas tudi uči, da je izumiranje vrst posledica okrnjene viabilnosti njihovih populacij. Podnebne spremembe lahko neposredno ali posredno vplivajo na populacijske procese (rodnost, umrljivost, priseljevanje in odseljevanje) in s tem pomembno sooblikujejo populacijsko dinamiko, ki je sicer odvisna od več različnih, pogosto medsebojno povezanih okoljskih dejavnikov. Višje temperature denimo lahko povečajo rodnost, izjemni vremenski pojavi, kot so dolga deževna obdobja, močne nevihte ali spomladanske pozebe, pa imajo nanjo izrazito negativne vplive, kar je bilo zabeleženo pri številnih vrstah. Pri metuljih je v povezavi z višjimi temperaturami okolja pogost pojav večanja števila generacij znotraj istega leta, kar močno prispeva k porastu njihovih populacij. Po drugi strani pa spomladanske pozebe lahko dramatično znižajo preživetje gosenic in tako zdesetkajo populacijo. Za okrevanje po takšnih dogodkih je pomembno, da se ekstremi ne pojavljajo prepogosto in da imajo

V severnoameriških populacijah **GLAVATE KARETE** (*Caretta caretta*) so povišane temperature gnezd med inkubacijo jajc povzročile spremembo spolne sestave v prid samicam.

foto: **Brian Gratwicke**

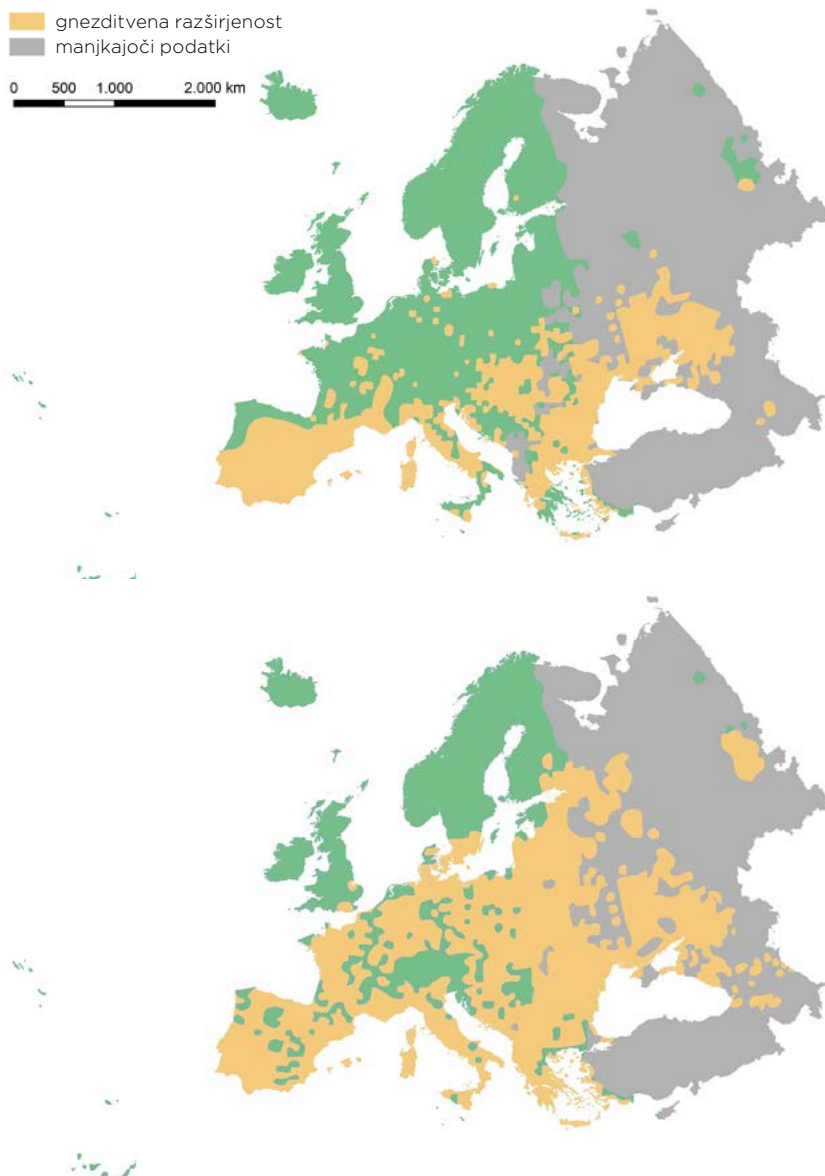
Vplivi podnebnih sprememb na živi svet se izražajo kot spremembe v telesnih, fizioloških in vedenjskih lastnostih organizmov, njihovi fenologiji, geografski razširjenosti vrst ter velikosti, strukturi in trendih njihovih populacij, vrstni sestavi združb in medvrstnih odnosih ter ekosistemskih procesih.

živali na voljo dovolj kakovostnega habitata. Poleg velikosti je za viabilnost populacij pomembna tudi njihova spolna in starostna sestava. Spolna sestava se pod vplivom podnebnih sprememb lahko poruši pri vrstah plazilcev, pri katerih je spol odvisen od zunanje temperature, ki so ji bili osebk izpostavljeni med embrionalnim razvojem.

VRSTE SPREMINJAJO GEOGRAFSKA OBMOČJA POSELITVE

Vrste se na spremenjene podnebne razmere odzivajo tudi s spremembami geografskega območja, ki ga poseljujejo (areala). Geografsko razširjenost vrst določa več dejavnikov, med njimi najizraziteje podnebje, razširjenost in kakovost habitata ter pojavljanje drugih vrst (medvrstni odnosi), ki med-

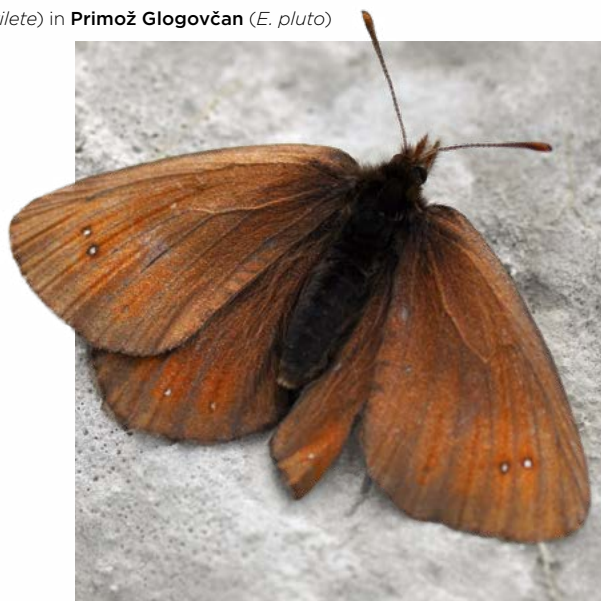
PORAST ŠTEVILČNOSTI ČEBELARJA (*Merops apiaster*) v Evropi in širjenje areala vse bolj proti severu celine je predvsem posledica naraščajočih temperatur. Zgoraj: razširjenost vrste ob začetku tega stoletja; spodaj: projekcija razširjenosti ob koncu tega stoletja ob predpostavljenem zmerno optimističnem scenariju izpustov toplogrednih plinov (SRES B2) povzeto po: **A Climatic Atlas of European Breeding Birds**, Lynx Edicions, 2007

Med metulji sta v Sloveniji zaradi omejenosti na visoke nadmorske višine ogrožena **BOROVNIČEVA BLEDICA** (*Agriades optilete*) (zgoraj) in **TRIGLAVSKI RJAVČEK** (*Erebia pluto*) (spodaj).

foto: **Kaja Vukotić** (*A. optilete*) in **Primož Glogovčan** (*E. pluto*)

URŠKA KOCE je biologinja, zaposlena na DOPPS kot varstvena ornitologinja. Raziskovalno in strokovno se posveča raznolikim temam s področja ornitologije in ohranjanja narave ter koordinira prenovno ornitološke baze podatkov. Tematici podnebnih sprememb v povezavi z biotsko raznovrstnostjo se posveča zlasti v okviru Podnebnega programa mreže Plan B za Slovenijo, v kateri opravlja tudi vlogo koordinatorice delovne skupine za varstvo narave.
foto: **Carla Skvarča**

sebojno vplivajo drug na drugega in so danes tudi pod velikim vplivom človekovega delovanja. Vsaka vrsta lahko biva le znotraj svoje podnebne niše, tj. določenih temperaturnih in padavinskih razmer. Vrste se na spremenjene podnebne razmere na določenem geografskem območju odzovejo tako, da se jim telesno ali vedenjsko prilagodijo, če jim to ne uspe, pa z območja sčasoma izginejo. V tem pogledu so zlasti ranljive specializirane vrste visokogorja, ki bodo z napredovanjem podnebnih sprememb ostale brez ustreznega življenjskega prostora. Velja pa tudi obratno – vrste lahko poselijo nova območja, ki so postala podnebno ugodna, a to le v primeru, da imajo tudi zadostno zmožnost razširjanja. Tudi Slovenijo na novo poseljujejo vrste, ki se sem širijo iz južnejših krajev. Takšni sta denimo dve vrsti kačjih pastirjev, temni slaniščar (*Selysiothemis nigra*) in ciklamni telovnikar (*Trithemis annulata*), ki sta se pri nas pojavili v zadnjem desetletju. Podobno se je v zadnjih desetletjih iz Sredozemlja v srednjo Evropo razširil Savijev netopir (*Hypsugo savii*). V Ljubljani so bile na novo zabeležene tudi porodniške kolonije.

Predmet številnih raziskav so tudi bodoče spremembe v geografski razširjenosti vrst zaradi podnebnih sprememb, ki so se razmahnile z razvojem statističnih orodij. Za ornitologe je še zlasti zanimiv podnebni atlas evropskih gnezdičk (A Climatic Atlas of European Breeding Birds, Lynx Edicions 2007), ki prikazuje projekcije razširjenosti vrst ob koncu tega stoletja. Pri interpretaciji tovrstnih napovedi je sicer treba upoštevati predpostavke, na katerih so zgrajene, zlasti uporabljene vrednosti podnebnih spremenljivk, ki so le eden izmed možnih podnebnih scenarijev. Obenem moramo biti do njih tudi primerno zadržani, saj so kljub izjemnemu razvoju raziskovalnih tehnik in orodij še vedno izpostavljene številnim metodološkim pomanjkljivostim, vključno z mankom podatkov.

ZAPLETATI SE ZAČNE PRI MEDVRSTNIH ODNOSIH

Vrste se na podnebne spremembe odzivajo vsaka na svoj edinstveni način. Njihovi neusklajeni odzivi nemalokrat vodijo v porušenje medvrstnih odnosov, kar lahko bistveno zamaje ravnovesje v

JE BIOTSKA RAZNOVRSTNOST ZARADI PODNEBNIH SPREMENB OGROŽENA?

Biotska raznovrstnost je pestrost živega sveta od genetske do ekosistemske ravni. Najpogosteje jo izražamo kot vrstno pestrost, njeno izgubo pa kot izumiranje vrst oziroma njihovih populacij. Ob številnih že prepoznanih in tudi predvidenih vplivih podnebnih sprememb na organizme, populacije in ekosisteme si upravičeno zastavljamo vprašanje, ali in v kolikšni meri podnebne spremembe povzročajo izgubo biotske raznovrstnosti. Preprostega odgovora na to vprašanje ni, saj je sedanja kriza biotske raznovrstnosti posledica različnih med seboj prepletenih antropogenih dejavnikov, vključno s podnebnimi spremembami. Doslej je zaradi prevladujočega vpliva podnebnih sprememb izumrlo le malo vrst oz. njihovih populacij, vendar je prilagoditvena sposobnost vrst omejena. Ob nadaljevanju sedanjih trendov podnebnih sprememb se številne vrste nanje najverjetneje ne bodo mogle ustrezno odzvati, zato se bo izguba biotske raznovrstnosti še pospešila. Dolgoročnih učinkov pa zaradi kompleksnosti dejavnikov in tudi pomanjkljivih podatkov vendarle ne moremo natančno predvideti.

V raziskavi na Nizozemskem so ugotovili, da se gnezdeče **VELIKE SINICE** (*Parus major*) časovno niso mogle povsem prilagoditi pospešenemu razvoju gosenc zaradi povišanih zgodnje spomladanskih temperatur. Obdobje mladičev v gnezdih je zato za kar 10 dni zaostajalo za obdobjem najvišje razpoložljivosti hrane.

foto: **Ivan Esenko**

združbah in ekosistemih. Pereč je problem širjenja invazivnih tujerodnih vrst, ki se v spremenjenih podnebnih razmerah lahko dramatično pospeši. Časovna neuskkljenost med vrstami, ki so med seboj tako ali drugače odvisne, ima lahko neslutene posledice za biotsko raznovrstnost. Zaradi neskladij med življenjskimi cikli rastlinojedih žuželk in njihovih gostiteljskih rastlin, opraševalcev in cvetočih rastlin, plenilcev in njihovega plena, parazitov in njihovih gostiteljev itd. se lahko sproži cela kaskada izumiranja vrst.

Zaradi medvrstnih odnosov so posledice odzivov posameznih vrst zaznavne tudi v sestavi združb in s tem v strukturi in delovanju ekosistemov. Pričakovano je, da bo pod vplivom podnebnih sprememb prišlo do postopne preobrazbe združb v bolj toploljubne, lahko pa bodo nastali tudi povsem novi tipi

Prispevek je kot del Podnebnega programa mreže Plan B za Slovenijo nastal v okviru kampanje »Podnebne spremembe in izginjanje narave – prepleteni krizi, skupne rešitve«. Podnebni program financirata Eko sklad in Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo iz sredstev Sklada za podnebne spremembe. Za mnenja, predstavljena v tem prispevku, je izključno odgovorna avtorica prispevka in ne odsevajo nujno stališč Ministrstva za okolje, podnebje in energijo, Eko sklada j.s.

PLAN B
Plan B za Slovenijo
Mreža nevladnih organizacij
za trajnostni razvoj

EKO SKLAD
SLOVENSKI OKOLJSKI
JAVNI SKLAD

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA OKOLJE,
PODNEBJE IN ENERGIJO**

Pričakovano je, da bo pod vplivom podnebnih sprememb prišlo do postopne preobrazbe združb v bolj toploljubne, lahko pa bodo nastali tudi povsem novi tipi združb.

združb. Po napovedih modelov, ki so jih izdelali na Gozdarskem inštitutu Slovenije, se bodo močno spremenile gozdne združbe v Sloveniji. Izginili bodo iglavci, bukev bo postala redkost. Postopno jih bodo nadomestili različni toploljubni gozdovi, podobni tistim, ki jih danes poznamo v Sredozemlju. Podnebne spremembe bodo pospešile tudi razrast nekaterih tujerodnih vrst, kot so robinija (*Robinia pseudoacacia*), pajesen (*Ailanthus altissima*) in duglazija (*Pseudotsuga menziesii*).

Populacije **LEŠČURJA** (*Pinna nobilis*) so bile v zelo kratkem času zdesetkane zaradi širjenja enoceličnega zajedavca, ki se v Sredozemlju pospešeno širi s toplimi morskimi tokovi, najverjetneje zaradi vpliva podnebnih sprememb.

foto: **Ana Fortič**

Spremembe ekosistemov so v spremenjenih podnebnih razmerah torej neizbežne. Od njihove odpornosti pa je odvisno, ali se bodo na nove razmere prilagodili in ohranili svoje temeljne funkcije, ali propadli. Vse človekove dejavnosti, ki slabšajo odpornost ekosistemov, zato zmanjšujejo tudi možnosti za uspešno prilagajanje naših skupnosti na podnebne spremembe.

ORNITOLOŠKO POPOTOVANJE PO FLORIDI

// Jernej in Izidor Kejžar

*Znanci, ki so že bili v ZDA, so nama pripovedovali, da bo kot v filmu. Scenarijem v slogu CSI na srečo nisva bila priča, sva pa spala v prav takšnih motelih, kakršne je moč videti v odličnem filmu *The Florida Project*. Florida nama je vzela sapo in še vedno predelujeva vtise. V treh tednih sva jo prevozila od najbolj južne točke pa vse do skrajnega severnega dela. Doživetij je bilo za roman, v članku pa je prostora le za izbor pretežno ornitoloških zanimivosti.*

Florida je na svetu morda znana po plaži v Miamiu, zabavišnih parkih, raketnih vzletiščih, rezidenci Donalda Trumpa in »flamingotih«. No, plamence vrste *Phoenicopterus ruber* je najlažje videti prav v zabavišnih parkih, saj je te ptice na Floridi modna industrija uspešno iztrebila že pred stoletjem. Za bralce bo morda bolj zanimiv podatek, da je Florida tako rekoč eno samo mokrišče s tisoči jezer in da skoraj tretjino zvezne države pokrivajo zavarovana območja. Od tega je 175 zveznih in en nacionalni park – Everglades, ki je samo za nekaj kvadratnih kilometrov manjši od Slovenije! Onkraj gigant-skih trgovin Walmart, neskončnih predmestij in prenatrpanih osempasovnic Florida preseneti z močvirnimi prostranstvi, čudovitimi peščenimi plažami in množicami ptic.

Bujno zeleni polotok so osvajalci poimenovali La Florida, kar v španščini pomeni "cvetoča".

Travišča, sipine, plitvine in čisto morje parka Fort de Soto

ZNAČILNOSTI DEŽELE

površina: 170 312 km²

ŠT. PREBIVALCEV: 21.538.187 (2020)

št. vrst ptic: zabeleženih prek 540 vrst, 196 vrst gnezdil

endemit: šoja vrste *Aphelocoma coerulescens*

nacionalna ptica: severni oponašalec (*Mimus polyglottos*)

št. parkov: 175

JUG FLORIDE

Tritedenski izlet sva začela v Miamiju. Gosto poseljeno vlemesto je prepredeno s kanali in dokaj ozelenjeno, pestrost avifavne pa je presenetljivo visoka. Na znameniti plaži Miami Beach so naju preletavali rjavi pelikani (*Pelecanus occidentalis*), kraljeve (*Thalasseus maximus*) in kričave čigre (*T. sandvicensis*), azteški galebi (*Leucophaeus atricilla*) in ribji orel (*Pandion haliaetus*). Sredi enega izmed mestnih rekreacijskih parkov sva na razdalji nekaj korakov občudovala kunčjo sovo (*Athene cunicularia*). Večkrat so nase opozarjale tudi glasne meniške papige (*Myiopsitta monachus*), ki se zaradi bližine Karibov in posledično toplega podnebja v Miamiju uspešno razmnožujejo in so tam postale naturalizirana vrsta.

KANADSKI ŽERJAVI
(*Antigone canadensis*) se mirno sprehajajo po golfiščih, parkih in zelenicah hiš.

Avgust morda ni najboljši čas za obisk parka Everglades: kombinacija vročine, komarjev in obadov je neznosna, ptice pa se, v nasprotju s slovenskimi turisti, pred vročino umaknejo. Kljub temu pot tja ni bila zaman. Posebno doživetje je bila že sama vožnja, ko več ur na vse strani nisva videla drugega kot le močvirje, posejano z redkimi gozdički. V zalivu sva med pomoli občudovala smrčke ogroženih morskih krav (*Trichechus manatus*), prvič videla ameriškega jezerca (*Haliaeetus leucocephalus*), preletavale so naju elegantne, škarnikom podobne ujede vrste *Elanoides forficatus*, na plaži pa sva uživala v družbi razposajene skupinice pobrežnikov.

Metulj vrste
Danaus gilippus

AMERIŠKA ČAPLJICA
(*Ixobrychus exilis*)

ZANIMIVE VRSTE PTIC:

- travničar (*Bartramia longicauda*)
- prekomorski prodnik (*Calidris melanotos*),
- dulnik (*Calidris himantopus*)
- kanadski žerjav (*Antigone canadensis*)
- vrabonad vrste *Peucaea aestivalis*
- galeb vrste *Larus heermanni*
- golob vrste *Patagioenas leucocephala*
- kanja vrste *Buteo brachyurus*
- kunčja sova *Athene cunicularia*

GOLOB vrste
Patagioenas leucocephala

ŠKARJEKLJUNI
vrste *Rynchops niger*

ZEBRASTI PENIČARJI

(*Mniotilta varia*)
so pozirali v parku
Fort Zachary na
otoku Key West.

Simpatične KUNČJE SOVE
(*Athene cunicularia*) v
rekreacijskem parku Miami Dade
se prav nič niso pustile motiti.

Južno od Miamija se razteza veriga otokov Keys, prek katere vodi dobrih 100 milj dolga cesta. Enkratne poglede na sinje morje in mangrove lepšajo preleti burnic (*Fregata magnificens*), kazijo pa kupi gnijočih alg na sicer rajskih plažah – žalostna posledica globalnega segrevanja. Key West, najbližja točka Kubi, nekoč boemsko mesto in dom Ernesta Hemingwaya z značilnimi lesenimi hišami se danes »postavlja« z oderuški cenami turističnih nastanitvev, tako da sva tam ostala le eno noč. A je bilo vredno že zaradi predstave, ki so nama jo zjutraj v lokalnem parku Fort Zachary pričarale pisane množice zebrih peničarjev (*Mniotilta varia*) in kanja vrste *Buteo brachyurus*.

OBALA MEHIŠKEGA ZALIVA

Sledil je obisk morda najboljše lokacije potovanja, park Fort de Soto, ki je znan po neskončnih peščenih plažah in kristalno čistemu morju, tam svoj prostor najdejo tudi množice ptic. Kraljevali so seveda pobrežniki: škurha vrste *Numenius hudsonicus*, deževniki (*Charadrius nivosus*, *C. wilsonia*, *C. semipalmatus*, *C. melodus*), škarjekljuni vrste *Rynchops niger*, školjkarice vrste *Haematopus palliatus* in kljunači vrste *Limosa fedoa*. Družbo so jim delali azteški in rjavi galebi (*Larus fuscus*)

ter ameriški srebrni galebi (*Larus smithsonianus*). Na obali sva opazovala kar pet vrst čiger, kratkokljune greznike (*Limnodromus griseus*), peščence (*Calidris alba*), črne prosenke (*Pluvialis squatarola*), vilete (*Tringa semipalmata*), kamenjarje (*Arenaria interpres*) in velike (*Calidris canutus*), aljaške (*C. mauri*) in pritlikave prodnike (*C. minutilla*) ter dva krpjasta prodnika (*C. pusilla*). V morje sva se šla ohladit šele potem, ko se nama je od neznosnega opoldanskega sonca že skoraj bledlo, domov pa naju je pregnala huda nevihta. Čeprav je Florida znana po vzdevku "Sončna država", zna postreči z nenadnimi spremembami vremena. Zadnji orkan, imenovan Ian, je pustošil samo mesec dni po najinem odhodu.

NAZAJ K ATLANTIKU

Osmi dan sva prečila polotok in dosegla Orlando, kjer sva razočarana spoznala, da pregrešno dragi zabaviščni parki niso prav nič zabavni, in z veseljem ugotovila, koliko lepih trenutkov je mogoče doživeti v čudoviti naravi Floride. Praktično sama sva tavalala po borovih gozdovih parka Tsohatchee in poslušala prelepe napeve vrabonada vrste *Peucaea aestivalis*. Ob jezeru Apopka sva ptice opazovala povsem po ameriško, kar iz avta, in

Značilno plovilo Floride - airboat
foto: vse Jernej in Izidor Kejžar

Jastrebi vrst *Coragyps atratus* in *Cathartes aura* so pogosti ob cestah, kjer čakajo na povožene živali, t. i. "roadkill".

KRATKOKLJUNI GREZNIK (*Limnodromus griseus*) na plaži parka Fort de Soto.

sicer progastokljune ponirke (*Podilymbus podiceps*), čaplje, ibise, tukanice, race, kormorane in aligatorje (*Alligator mississippiensis*).

Posebno doživetje je bil otok Merrit, bolj znan po Kennedyjevem vesoljskem centru NASA. Tu sva, sicer na daleč, opazovala endemično floridsko vrsto šoje (*Aphelocoma coerulescens*). Morda še bolj zanimiva je bila prigoda v parku, ko naju je starejša ornitologinja namesto pozdrava ogovorila z: »So, did you see it?!« (No, sta ga videla?). Niti sanjalo se nama ni, da se je v enem izmed tamkajšnjih kanalov zadrževal kormoran vrste *Nannopterum brasilianum*, ki so ga iskale trume ornitologov s celotne Floride. Na koncu smo ga skupaj našli in dobro preučili, Izidor pa je, medtem ko smo bili vsi zaposleni z opazovanjem kormorana, našel še prekomorskega prodnika (*Calidris melanotos*).

OSREDNJA FLORIDA

Za vrnitev proti Miamiu sva izbrala pot prek osrednje Floride, ki ne premore lepih plaž in bleščečih turističnih atrakcij, temveč odstira tudi malce drugačno Ameriko: od zanemarjenih objektov, prikolničarskih naselij, ogromnih kmetijskih površin, a ravno toliko čudovite narave. Na jezeru Kissimmee

sva šla na neuspešen »lov« na ujedo vrste *Rostrhamus sociabilis* z airboatom - čolnom z ogromnim in neverjetno glasnim ropotajočim propelerjem. Vožnja po jezeru je bila enkratna, človek izgubi občutek ali pluje ali leti. Kapitan pa je med radodarnim izkazovanjem južnjaške prijaznosti skorajda povozil gnezdečo tukanico in nas vprašal, če gremo še bliže, da bomo naredili boljše fotografije.

Nekaj posebnega so bila tudi prostrana polja okoli največjega jezera Okeechobee. Na električnih kabljih so počivali severnoameriški legeni (*Chordeiles minor*) in različne lastovke, na ograjah so prepevali vzhodni travniški škorčevci (*Sturnella magna*), medtem ko so karakare (*Caracara plancus*) pospravljale ostanke povožene veverice na cesti. Na videz najbolj degradirana polja, kjer gojijo travo za golfišča, so presenetila s kildirji (*Charadrius vociferus*), poljnikarji vrste *Himantopus mexicanus* in za povrhu še tremi travničarji (*Bartramia longicauda*).

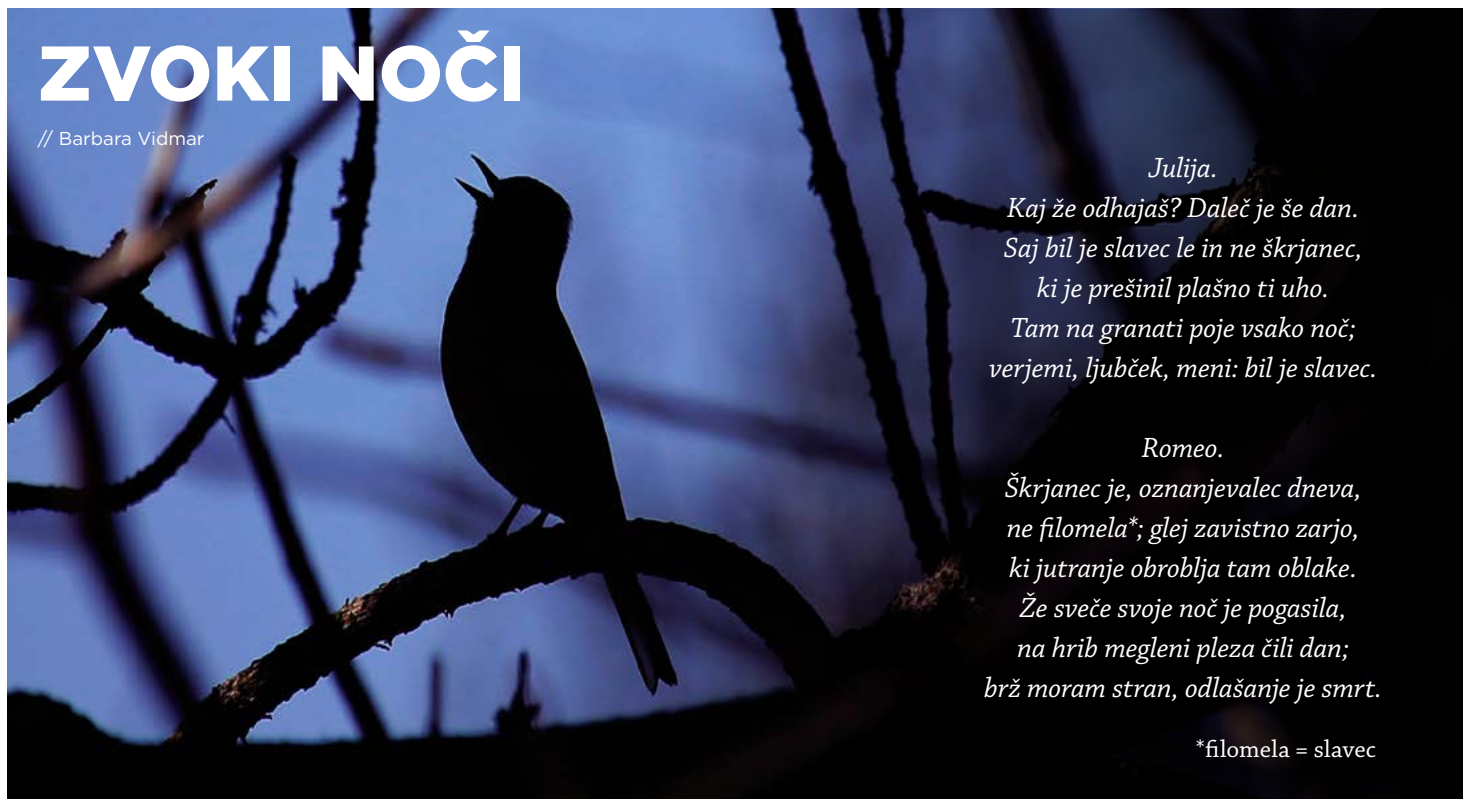
Dvajset dni, kakih 50 hamburgerjev, 143 vrst ptic, 4300 prevoženih kilometrov in 20 000 fotografij. Takole nekako lahko v številkah povzameva izlet in zaključiva: "Amerika, še se bomo videli!"

PRIPOROČENA LITERATURA

SIBLEY D., A. (2014): The Sibley Guide to Birds, 2nd Ed. Alfred A. Knopf, Inc. audubon.org ebird.org floridabirdingtrail.com

ZVOKI NOČI

// Barbara Vidmar

Julija.

*Kaj že odhajaš? Daleč je še dan.
Saj bil je slavec le in ne škrjanec,
ki je prešnil plašno ti uho.
Tam na granati poje vsako noč;
verjemi, ljubček, meni: bil je slavec.*

Romeo.

*Škrjanec je, oznanjevalec dneva,
ne filomela*; glej zavistno zarjo,
ki jutranje obrobja tam oblake.
Že sveče svoje noč je pogasila,
na hrib megleni pleza čili dan;
brž moram stran, odlašanje je smrt.*

*filomela = slavec

Približno četrtnina dnevno aktivnih vrst ptic v zmernem pasu srednje Evrope poje tudi ponoči.
foto: iStock

Ena izmed najbolj razvitih oblik komunikacije pri pticah je vokalizacija, ki jo lahko razdelimo na kratke, preproste klice, in dolge, običajno zapletene pesmi. Klici so namenjeni opozarjanju drugih ptic na nevarnost, ohranjanju stika med osebkami ali njihovemu lociranju v prostoru, uporabljajo pa jih tako samci kot samice. Nasprotno pa je petje namenjeno predvsem privabljanju partnerja in obrambi teritorija, kar največkrat počnejo samci.

Večina ptic poje podnevi, z dvema izrazitima vrhovoma glasovne aktivnosti – ob sončnem vzhodu in ob sončnem zahodu. Enega izmed razlogov za to lahko iščemo v tem, da so razmere za prehranjevanje v tem časovnem obdobju dokaj neugodne. Žuželke, ki so glavni vir hrane številnih vrst ptic,

so namreč zaradi nižje temperature zraka manj aktivne. Če si torej ptice v tem času ne morejo učinkovito poiskati hrane, ga lahko izkoristijo za petje. Ob tem pa šibek veter ali celo brezvetrje ter visoka vlažnost ob jutranjem svitu in večernem mraku zagotavljajo bolj učinkovit prenos zvoka.

KDO TAM POJE?

Petje ptic ponavadi povezuje z vrstami, ki so aktivne podnevi. Vendar nekaterim vrstam, kot so npr. sove (Strigiformes) in podhujke (Caprimulgidae), anatomske in vedenjske prilagoditve omogočajo, da so dejavne predvsem ponoči. A v tem času poje tudi kar nekaj tipično dnevno aktivnih vrst ptic. Slavec (*Luscinia megarhynchos*) je eden takšnih,

Tudi kukavice lahko slišimo peti ponoči, a so njihove pesmi kratke in trajajo le nekaj sekund.

foto: Simon Kovačič

ki jih bomo slišali peti podnevi, a je znan tudi po glasnem nočnem žvrgolenju. Popisovalci pa na nočnih popisih koscev (*Crex crex*) v maju in juniju na svojih obrazcih poleg slavcev (in seveda tipično nočno aktivnih vrst ptic, kot so kosci in sove) beležimo še trstne cvrčalce (*Locustella luscinioides*), močvirske trstnice (*Acrocephalus palustris*), kobiličarje (*Locustella naevia*) in druge vrste ptic, ki pojejo tako v spomladanskih dneh kot nočeh.

Kljub temu da je bilo opravljenih kar nekaj raziskav, še vedno ni povsem pojasnjeno, zakaj nekatere vrste ptic pojejo tako podnevi kot ponoči. Rezultati ene takšnih raziskav so pokazali, da je nočno petje dnevno aktivnih ptic v srednji Evropi precej pogosto. Pela je namreč približno četrtnina vseh vrst, vključenih v študijo. Ta delež je bil podoben vrednostim, navedenim v raziskavah v Severni Ameriki. Ugotovljeno je bilo še, da ptice ponoči bistveno pogosteje pojejo v odprti krajini kot v gozdovih, kar bi lahko pojasnili z razlikami v ravni svetlobe ali z navzočnostjo nočnih plenilcev. Pri tem je treba poudariti, da se v raziskavah, ki so bile opravljene, opredelitive dolžine noči lahko precej razlikujejo.

DALEČ JE ŠE SVETLOBA DNEVA

Eden najpomembnejših dejavnikov, ki vplivajo na nočno petje dnevno aktivnih ptic, je svetloba. Ptičje vrste z zelo občutljivimi mrežnicami in velikimi zenicami, npr. drozgi (*Turdidae*) začnejo zjutraj peti pred pticami, ki teh lastnosti nimajo. Njihove oči so namreč prilagojene minimalni jakosti svetlobe, ki se pretvori v živčni impulz in povzroči nevrološke spremembe v možganih, te pa organizem spodbudijo k petju. Verjetno ste že kdaj prisluhnili žvrgolenju taščic (*Erithacus rubecula*) ali popevanju cikovtov (*Turdus philomelos*) tudi potem, ko je padel mrak. V naravi lahko tako naravni (npr. luna, zvezde) kot antropogeni (mesta, promet) viri svetlobe vplivajo na nočno vokalizacijo ptic, ki so sicer aktivne podnevi.

PRIVABLJANJE PARTNERJEV, HRUP ALI KAJ TRETJEGA?

Znanstveniki ugotavljajo, da je funkcija nočnega petja najverjetneje podobna dnevni, torej privabljanje partnerjev in odvracanje tekmecev. Z nočnim petjem namreč samec obvešča potencialne tekmece o zasedenosti teritorija ter njegovi pripravljenosti, da ga brani.

Za nočno petje ptic pa se navajajo še nekateri drugi možni razlogi. Povezano je lahko z vplivom hrupa v urbanih območjih in ga je mogoče pojasniti kot strategijo za zmanjšanje akustičnih motenj na območjih, kjer je čez dan hrup zelo močan. Naslednji razlog bi lahko bil, da samec ponoči zapoje več pesmi, kot bi jih le podnevi, s tem pa so tako samice kot drugi samci »obveščeni« o večji sposobnosti

Nočno petje ptic, ki so sicer aktivne podnevi, je v veliki meri odvisno od razpoložljivosti svetlobe, vendar lahko aktivnost nekaterih vrst ptic v nočnem času dodatno določajo še drugi dejavniki.

nočnih pevcev. Petje ponoči tako lahko privablja sosednje samice, zaradi česar se lahko ti samci pariyo z več samicami in si s tem povečujejo razmnoževalni uspeh. Prav tako je lahko funkcija nočnega petja varovanje samice, od katere samec pričakuje odzivnost in njeno stalno navzočnost na izbranem teritoriju, kar samicam seveda otežuje »skoke čez plot«. Petje ptic v nočnem času naj bi rabilo tudi kot metoda izogibanja plenilcem. Če je podnevi plenilcev veliko, ptice pojejo manj, zato lahko z nočnim petjem nadomestijo ta pevski primanjkljaj in si na ta način povečajo možnost preživetja in razmnoževalnega uspeha.

Ko si samci slavcev poiščejo samico, prenehajo z nočnim petjem, nesparjeni samci **SLAVCEV** (*Luscinia megarhynchos*) pa pojejo ponoči skozi celo gnezditveno sezono.

foto: Bojan Bratož

POGOSTOST IN INTENZIVNOST NOČNEGA PETJA

Nekatere vrste ptic pojejo skoraj neprekinjeno vso noč (npr. slavec in kobiličar), medtem ko imajo druge jasno izražene vrhove vokalne aktivnosti (npr. prepelica (*Coturnix coturnix*) in kozica (*Gallinago gallinago*)). Nekatere vrste tako ponoči pojejo le

V urbanem okolju naj bi bila predvsem umetna razsvetljava in hrup podnevi »krivca« za nočno petje ptic, kot je npr. **TAŠČICA** (*Erithacus rubecula*).

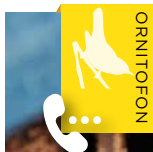
foto: **Ivan Petrič**

Razlogi za nočno petje dnevno aktivnih vrst ptic so zelo različni in se med posameznimi vrstami razlikujejo. Kljub temu da so znanstveniki in raziskovalci prvič zabeležili podatek o nočnem petju ptic šele v 19. stoletju, pa so to vedenje, vsaj pri nekaterih vrstah ptic, opazili ljudje že dolgo pred tem. Nenazadnje William Shakespeare v tragediji *Romeo in Julija* že v 16. stoletju zapiše besede, s katerimi svojim bralcem namigne, da škrljanec vendarle ni ptica, ki poje ponoči, temveč glasno nočno žvrgolenje pripíše slavcu.]

občasno in odpojejo le nekaj pesmi (npr. veliki strnad (*Emberiza calandra*)), druge pojejo redno, vendar manj intenzivno (npr. kozica), tretje pa redno in zelo intenzivno (npr. slavec). Ta raznolikost petja ponoči pa se spreminja tudi skozi čas gnezditvene sezone.

VIRI

- FULLER, R. A., WARREN P. H., GASTON, K. J. (2007): Daytime noise predicts nocturnal singing in urban robins. - *Biol Lett* 3: 368-370.
- KUŁAGA, K., BUDKA, M. (2020): Nocturnal singing by diurnal birds in a temperate region of central Europe. - *Journal of Ornithology* 161: 1143-1152.
- LA, van T. (2012): Diurnal and nocturnal birds vocalize at night: a review. - *Condor* 114: 245-257.
- SHAKESPEARE, W. (1904): *Romeo in Julija*. Goriška tiskarna A. Gabršček

ALI ČEBELAR OGROŽA MEDONOSNO ČEBELO?

// Tjaša Pršin

Čebelar (*Merops apiaster*) je zagotovo ena izmed najbolj pisanih ptic, ki gnezdi pri nas. Kot pove že njegovo ime, se prehranjuje z žuželkami. Najpogosteje se na njegovem jedilniku znajdejo kačji pastirji, hrošči, čmrlji, ose in čebele. Plen lovi skoraj izključno v zraku, med letom, za njim pa pogosto opreza s preže, npr. vrha dreves. Navadno se prehranjuje v bližnji okolici gnezda, v oddaljenosti 1–3 km. V izjemnih primerih (ob pomanjkanju hrane), pa tudi precej dlje, tudi do 12 km od gnezda oziroma gnezditvene kolonije. Glavnino njegovega plena (51–91 %) sestavljajo žuželke iz reda kožekrilcev (Hymenoptera), kamor uvrščamo tudi medonosno čebelo (*Apis mellifera*), ki predstavlja pretežni del kožekrilcev v plenu. Delež lahko sicer precej niha, med približno tretjino do celo okoli 90 odstotkov. Pri tem ptice razlikujejo trote, ki so brez žela od delavk z želom in prve plenijo pogosteje. Delavke pred zaužitjem podrgnejo ob vejo in tako odstranijo želo in strup iz njega. V čebelnjake čebelarji ne vstopajo, ampak tako kot preostali del plena medonosne čebele lovijo v zraku.

A bojazen pred čebelarjem kot škodljivcem je povsem odveč! Raziskave kažejo, da upleni manj kot 1 % medonosnih čebel iz panja, kar ne vpliva na velikost njihovih populacij. Ravno nasprotno, čebelarji se hranijo tudi s plenilci medonosnih čebel, kot je orientalski sršen (*Vespa orientalis*), ki ponekod v Evropi povzroča precejšnjo škodo v čebelarstvu. Veliko bolj kot ptice, s katerimi že stoletja uspešno sobivajo, medonosno čebelo ogrožajo pesticidi, insekticidi, podnebne spremembe, patogeni in invazivne tujerodne vrste.

VIRI

- GALEOTTI, P., INGLISA, M. (2001): Estimating predation impact on honeybees *Apis mellifera* L. by European Bee-eaters *Merops apiaster* L. - *Rev. écol.*, 56: 373-388
- ROULSTON, T. H., GOODALL, K. (2011): The Role of Resources and Risks in Regulating Wild Bee Populations - *Annu. Rev. Entomol.*, 56: 293-312
- Bee-eater is not to blame for decline in honey bees: <https://timesofmalta.com/articles/view/bee-eater-is-not-to-blame-for-decline-in-honey-bees.589691>

Raziskave kažejo, da čebelar (*Merops apiaster*) ne vpliva na velikost populacij **MEDONOSNE ČEBELE** (*Apis mellifera*).
foto: **Ivan Esenko**

TUDI PTICAM DIŠI SVEŽE POKOŠENA TRAVA

// Tjaša Trajbarič, Liza Trebše

Iskanje hrane je izrednega pomena za preživetje vseh živali, pri tem pa si te pomagajo z različnimi čutili. V nasprotju z večino preostalih vodnih in kopenskih živali, voh za iskanje hrane uporablja le nekaj skupin ptic. To lahko opazimo pri jastrebih, ki s pomočjo voha iščejo mrhovino, ter nekaterih vrstah morskih ptic, ki zaznavajo dimetil sulfid na območjih, kjer je visoka koncentracija morskih mikroorganizmov. Rezultati nedavnih raziskav kažejo, da si ptice lahko z vohom pomagajo ne le pri iskanju hrane, temveč tudi pri izbiri materiala za spletnje gnezda, izogibanju plenilcev, izbiri partnerja, navigaciji itd. To misel podpira tudi dejstvo, da imajo ptice dobro razvite skupine genov, ki bi jim lahko omogočale odlično zaznavanje vonja.

SVEŽE POKOŠENA TRAVA PRIVABLJA BELE ŠTORKLJE

Evropske bele štorke (*Ciconia ciconia*) se množično pojavljajo na sveže pokošenih travnikih, saj tam najlažje najdejo hrano. V nemški raziskavi so poskušali preveriti, ali se štorke pri iskanju hrane primarno zanašajo le na čutilo za voh ali na kombinacijo čutil. Pred poskusom so zagotovili ustrezne razmere, kjer so bili izključeni vidni, slušni in socialni signali. Ptice so opazovali iz letala in beležili njihove odzive na košnjo ter smer in hitrost vetra. Gibanju nekaterih osebkov so sledili tudi z GPS-sledilnimi napravami.

Ugotovili so, da se bele štorke odzivajo na vonj pokošene trave. Pri tem sta pomembna smer in hitrost vetra, ki ta vonj raznaša. Večina osebkov je na pokošen travnik namreč priletela proti vetru. Privabil jih je vonj pokošene trave, ki se je razširil z vetrom. Osebk, ki so leteli z vetrom, se na vonj niso odzvali,

saj ga niso zaznali. Slušno zaznavanje opozarjanja drugih belih štorke so izključili z oddaljenostjo od mesta poskusa. Prav tako so izključili možnost vpliva zvoka kmetijske mehanizacije, saj se štorke nanj niso odzvale, torej ga niso povezovala s pokošeno travo. Pri zaznavi pokošenih travnikov se gotovo niso zanašale na vid, saj zaradi lokalne topografije in drevesne vegetacije teh površin niso videle.

ODZIV ŠTORKELJ NA NARAVEN IN SINTETIČNO USTVARJEN VONJ

Štorke Zozu, ki je bila opremljena z GPS-sledilnikom, je na pokošen travnik priletela z razdalje 4 km, torej pokošene trave ni zaznala vidno ali s pomočjo vonja. Zozu je bila tudi prva ptica, ki je priletela na lokacijo, kar pomeni, da je druge ptice niso mogle opozoriti na mesto hranjenja. Kot dodatno potrditev uporabe voha pri iskanju hrane so v poskusu raziskovali primer, ko je bila trava pokošena na oddaljenem travniku in prenesena na območje poskusa. Tudi ta je privabila štorke, ki so na tem mestu pričele iskati hrano, a so kmalu ugotovile, da hrane tam ni, in odletele so drugam. Štorke so zaznale in se odzvale tudi na kemično mešanico, ki je posnemala vonj pokošene trave.

ZANIMIVOST

V raziskavi so dokazali, da so za privabljanje štorke na mesta hranjenja dovolj že tri glavne komponente vonja sveže pokošene trave. Uporaba vonjav v naravi za iskanje mest prehranjevanja je v nasprotju z dosedanjimi miselnostjo, da štorke, tako kot večina ptic, pri iskanju teh mest primarno uporabljajo predvsem vid.

Evropske **BELE ŠTORKLJE** (*Ciconia ciconia*) se množično pojavljajo na pokošenih travnikih, saj tam lažje najdejo hrano.

foto: **Ivan Petrič**

VIR

– WIKELSKI, M., QUETTING, M., CHENG, Y., FIEDLER, W., FLACK, A., GAGLIARDO, A., SALAS, R., ZANNONI, N., WILLIAMS, J. (2021): Smell of green leaf volatiles attracts white storks to freshly cut meadows. – *Scientific reports* 11 (1). doi:10.1038/s41598-021-92073-7

PREPREČITEV IZUMRTJA VLAGOLJUBLNIH POPULACIJ BARJANSKEGA OKARČKA

// Tatjana Čelik

BARJANSKI OKARČEK
(*Coenonympha oedippus*)
je ena od dvanajstih najbolj
ogroženih vrst dnevnih
metuljev v Evropi.

foto: **Tatjana Čelik**

B arjanski okarček (*Coenonympha oedippus*) je ena od dvanajstih najbolj ogroženih vrst dnevnih metuljev v Evropi, kjer poseljuje dva tipa kontrastnih življenjskih okolij. Medtem ko večina populacij živi na mokrotnih travnikih in nizkih barjih, so bivališča vrste na južnem robu evropske razširjenosti suha travišča v zgodnjih fazah zaraščanja.

Zaradi drastičnega izginjanja mokrotnih travšč, predvsem kot posledica izsuševanj in intenzivnega kmetijstva v zadnjih desetletjih, so evropske populacije barjanskega okarčka zelo razdrobljeno razširjene, mnoge izolirane. To so tudi razlogi, da je vrsta

uvrščena na prilogah II in IV Direktive o habitatih, kar obvezuje države EU, da populacije vrste ohranjajo v ugodnem stanju tako v območjih Natura 2000 kot zunaj njih. V Sloveniji je za vrsto že skoraj 20 let opredeljenih 10 območij Natura 2000: šest v JZ Sloveniji, kjer živijo suholjubne populacije in štiri v osrednjem delu države, kjer so bivališča vrste mokrotna travišča. Čeprav so vrsta in njena bivališča v Sloveniji tudi zakonsko zavarovana, je vrsta že izumrla v štirih območjih Natura 2000, v enem v JZ in v treh v osrednji Sloveniji. Območje Natura 2000 Ljubljansko barje je po letu 2018 tako postalo dom zadnjih vlagoljubnih populacij vrste v državi.

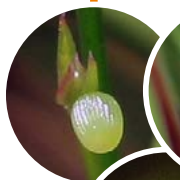
Po parjenju samica odloži jajčeca, iz katerih se po približno 10-ih dneh izležejo 2–3 mm dolge gosenice rumenkaste barve. Avgusta so že zelene barve in dvakrat večje. Hranijo se do konca oktobra ali začetka novembra, ko barvo telesa spremenijo v rjavkasto in se prilagodijo barvi substrata, v katerem prezimujejo.

Zimsko mirovanje traja do februarja ali marca, ko se začnejo ponovno hraniti in barvo telesa spreminjati v zeleno. Maja ali v začetku junija gosenice odrastejo (dolge približno 30 mm) in se zabubijo. Po približno 2–3 tednih se iz bube izleže metulj. V življenjskem ciklu barjanskega okarčka je, z vidika upravljanja njegovih bivališč, obdobje od maja do julija najbolj ranljivo za populacije, saj so takrat v bivališču nemobilni stadiji (jajčeca, bube) in slabo mobilne mlade gosenice, velike le nekaj mm.

foto: **Tatjana Čelik**

JANUAR FEBRUAR MAREC APRIL MAJ JUNIJ JULIJ AVGUST SEPTEMBER OKTOBER NOVEMBER DECEMBER

NADALJNJA IZUMIRANJA POPULACIJ KLJUB PRAVNEMU VARSTVU

Tudi na Ljubljanskem barju so zaradi intenziviranja kmetijske rabe v zadnjih dvajsetih letih populacije izumirale nepretrgoma; leta 2019 je tako ostala le ena, ki je štela približno 400 osebkov in živala na površini borih 4 ha med Igom in Škofljico. To je bilo, končno, zadostno opozorilo državnim odločevalcem, pristojnim za ohranjanje narave, da je treba nemudoma nekaj storiti, če se želimo izogniti izumiranju vlagoljubnih populacij vrste v Sloveniji. Rešilna bilka je bilo bogato znanje o ekologiji vseh štirih razvojnih stadijev (jajčece, gosenica, buba in metulj) in njihovih življenjskih (mikro)okoljih, pridobljeno v zadnjih 25-ih letih z raziskavami pod vodstvom Biološkega inštituta ZRC SAZU. To vedenje je bilo namreč temelj za izdelavo zelo podrobnega in celostnega naravovarstvenega programa z jasno zastavljenimi cilji, potrebnimi varstvenimi ukrepi in aktivnostmi ter kazalniki uspešnosti njihove izvedbe za ohranitev vlagoljubnega ekotipa vrste v državi. Celoten proces načrtovanja in uresničitve je potekal v obdobju 2018–2022 v okviru projekta PolJUBA – Obnovitev in ohranjanje mokrotnih habitatov na območju Ljubljanskega barja pod vodstvom JZ Krajinski park Ljubljansko barje in v tesnem sodelovanju z DOPPS-om, ki gospodari s površinami v Naravnem rezervatu Iški morost (NRIM), ki je bil izbran kot območje ponovne naselitve (reintrodukcije) vrste. Proces je bil osnovan na podlagi smernic Svetovne zveze za varstvo narave in drugih mednarodnih standardov za reintrodukcije.

PRVA PONOVA NASELITEV NEVRETEŃČARŠKE VRSTE V SLOVENIJI

V naravovarstvenem programu obnove je bila reintrodukcija prepoznana kot edini možen ukrep za preprečitev izumrtja vlagoljubnega ekotipa vrste v Sloveniji.

Tudi na Ljubljanskem barju so zaradi intenziviranja kmetijske rabe v zadnjih dvajsetih letih populacije izumirale nepretrgoma; leta 2019 je tako ostala le ena, ki je štela približno 400 osebkov in živala na površini borih 4 ha med Igom in Škofljico.

Namreč, v primeru majhne in genetsko izolirane zadnje populacije je verjetnost njenega izumrtja zaradi naključnih dogodkov večja, kot je verjetnost, da njeni osebk spontano naselijo zelo oddaljene, redke preostale za vrsto primerne mokrotne travnike ali verjetnost za uspešno, a dolgotrajno obnovo površin v bližini edine obstoječe populacije. Glede na njeno majhnost bi bil odvzem velikega števila osebkov iz nje in njihova fizična premestitev v območje reintrodukcije lahko za izvorno populacijo usoden. Zato smo se odločili za vmesni korak: gojenje osebkov zunaj njihovega naravnega življenjskega okolja (*ex-situ*) s ciljem pridobiti dovolj veliko začetno zalogo za vzpostavitev nove populacije.

Na začetku vsakega obdobja gojenja smo iz bivališča prvotne populacije in iz NRIM-a odvzeli šest blokov travne ruše, jih prenesli v gojilnico (a) in potopili v deževnico za 4 dni (b) s ciljem odstraniti iz vegetacije potencialne parazite in plenilce. V vsakega od šest insektarijev, nameščenih na poplavnih mizah, polnih vode za vzdrževanje zračne vlage (c), smo namestili po en blok travne ruše. V tako pripravljene insektarije smo junija prenesli šest oplojenih samic iz prvotne populacije (d). Po 3-4 dneh, ko je vsaka izmed njih odložila povprečno 30 jajčec, smo jih vrnili v prvotno populacijo. Nato smo gojili osebk od stadija jajčeca do stadija bube v maju/juniju naslednjega leta, ko smo jih, sledljivo opremljene (e), prenesli pod šotor za ponovno naselitev v NRIM-u (f). Uporabili smo ga zato, da smo preprečili razkropitev metuljev, ki so se izlegli iz bub in tako povečali verjetnost za njihovo parjenje. Ko se je generacija odraslih osebkov pod šotorom zaključila (julij), smo ga odstranili in nova generacija se je razvijala prosto v naravi.

foto: Tatjana Čelik

Samica barjanskega okarčka med odlaganjem jajčec počiva na ločku (*Juncus* sp.).

foto: Tatjana Čelik

V ta namen smo na Raziskovalni postaji ZRC SAZU na Igu postavili gojilnico, opremljeno s poplavnimi mizami in infrastrukturo za zbiranje deževnice, s katero smo v treh sezonah gojenja (2019–2020, 2020–2021, 2021–2022) zalivali in pršili travno rušo, ki je vključevala hranilne rastline gosenic barjanskega okarčka (različne vrste šašev *Carex* sp. in travo modro stožko *Molinia caerulea*) ter predstavljala substrat za odlaganje jajčec, prezimovanje in zabubljanje gosenic. Pred začetkom gojenja osebkov smo v skladu z nacionalno zakonodajo za zavarovane živalske vrste za vse tri ključne aktivnosti, in sicer odvzem travne ruše in osebkov iz izvorne populacije, gojitev vrste *ex-situ* ter vnos gojenih osebkov v območje reintrodukcije, pridobili potrebna dovoljenja pristojnega ministrstva.

SLOVAR:

metapopulacija – skupina prostorsko razdrobljenih populacij, ki so povezane z občasnimi priseljevanji in odseljevanji osebkov

VZPOSTAVITEV NOVE POPULACIJE IN NJENA RAST ŠE NISTA ZAGOTOVILO ZA NJENO STABILNOST IN PREŽIVETJE

V treh sezonah gojenja *ex-situ* smo iz potomstva 18 oplojenih samic v naravo prenesli 460 vzgojenih osebkov: 398 v NRIM in 62 v prvotno populacijo, slednje s ciljem nadomeščanja izgub zaradi odvzema oplojenih samic in dodatne obogatitve populacije. Uspeh je bil dosežen, saj je bila prvotna populacija leta 2022 skoraj dvakrat večja kot pred prvo obogatitvijo leta 2020. Prvi prenos vzgojenih osebkov v NRIM je bil opravljen leta 2020, naslednje leto je bila velikost populacije ocenjena na približno 70 osebkov. Po drugem prenosu leta 2021 je ponovno naseljena populacija poleti 2022 štela že približno 135 metuljev. Učinki tretjega prenosa v lanskem letu bodo vidni v letošnjem juniju. Če si prizadevamo doseči stabilno vlagoljubno metapopulacijo barjanskega okarčka na Ljubljanskem barju, nas čaka še veliko dela: od obnove površin za vzpostavitev novih bivališč, dodatnega gojenja *ex-situ*, do preverjanja, ali je potrebna obogatitev genetske pestrosti obeh obstoječih populacij.

VIRI

- ČELIK, T. (2021): Ponovna naselitev nevretenčarske vrste – prvič v Sloveniji. *Alternator* 52.
- DANIELS, J. C., NORDMEYER, C., RUNQUIST, E. (2018). Improving Standards for At-Risk Butterfly Translocations. – *Diversity* 10. doi:10.3390/d10030067
- IUCN/SSC (2013). Guidelines for Reintroductions and Other Conservation Translocations. Version 1.0. Gland, Switzerland: IUCN Species Survival Commission, 57 str.
- IUCN/SSC (2014). Guidelines on the Use of Ex Situ Management for Species Conservation. Version 2.0. Gland, Switzerland: IUCN Species Survival Commission.
- UZŽV (2004). Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah. Uradni list RS št. 46/04.
- VAN SWAAY, C., CUTTELOD, A., COLLINS, S., MAES, D., LÓPEZ MUNGUIRA M., ŠAŠIĆ, M., SETTELE, J., VEROVNIK, R., VERSTRAEL, T., WARREN, M., WIEMERS, M., WYNHOF, I. (2010). European Red List of Butterflies. Luxembourg, Publications Office of the European Union.
- 92/43/EGS. Direktiva sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst

Naročite se na naše e-novice

S prijavo na e-novice boste po elektronski pošti redno obveščeni o aktualnih društvenih novicah, dogodkih in možnostih, da se nam pridružite pri koristnem in zanimivem načinu preživljanja prostega časa ali pri naših prizadevanjih za ohranjanje narave. Na e-novice se lahko naročite na povezavi <https://www.ptice.si/enovice>.

KMETIJSKE PRAKSE POVZROČAJO UPADANJE POPULACIJ PTIC V EVROPI

// prevod in uredba: Primož Kmecl

Biotična raznovrstnost je izpostavljena vse večjemu pritisku podnebnih sprememb in spremembam rabe zemljišč. Toda o tem, kako se vrste odzivajo na te pritiske in kateri pritisk je prevladujoč, ostajajo še ne dovolj raziskana vprašanja. Avtorji nedavne skupne študije, ki vključuje 28 evropskih držav, so se prvič lotili dileme, kako se je 170 vrst ptic odzvalo na glavne pritiske, ki jih na ravni celotne Evrope povzroča človek. Po besedah Stanislasa Rigala, avtorja študije, "je to najboljše zbrani niz podatkov, ki meri relativni prispevek več kazalnikov sprememb podnebja in rabe tal na populacije ptic. Pomislite: govorimo o 170 vrstah, ki smo jih 37 let spremljali po vsej Evropi na 20.000 lokacijah!"

Ena glavnih ugotovitev študije je negativen vpliv intenziviranja kmetijstva na biotsko raznovrstnost ptic na evropski ravni. Povečanje uporabe pesticidov in gnojil je povzročilo upad številnih populacij ptic, še posebej tistih, ki se prehranjujejo z žuželkami. Druga prednost ugotovitev je v uporabljeni metodologiji: "Naši rezultati niso zgolj količinska opredelitev korelacij: naša analitična zasnova razkriva vzročne odzive ptic na dejavnike globalnih sprememb. Pritiske in številčnost ptic smo spremljali

hkrati v prostoru in času kot v eksperimentalnem okolju," pojasnjuje Vasilis Dakos, ki je prav tako sodeloval v študiji.

Po mnenju Vincenta Devictorja, vodje raziskovalne skupine, ta študija zahteva nujne odločitve in pospešitev strogega nadzora in ureditve praks na kmetijskih zemljiščih: "Rezultati ne puščajo nobenega dvoma o škodljivem vplivu pesticidov in gnojil na številne vrste ptic. To ni lokalni problem, škodljivi učinki so razširjeni po celotni Evropi." Evropska strategija za proizvodnjo hrane je pod pritiskom. Zaradi ruske invazije na Ukrajino evropske države spodbujajo samozadostnost v kmetijski proizvodnji, vlade pa se že zdaj trudijo najti ravnovesje med visoko produktivnostjo industrijskih kmetijskih praks ter varstvom okolja in podnebnimi spremembami. Ta študija dokazuje, da je nujno potrebno ukrepanje, da bi našli drugačen model za proizvodnjo hrane in na splošno "v načinu življenja v evropskih državah, če želimo dati populacijam ptic možnost, da si opomorejo", kot ugotavlja ta študija.

Študija je bila objavljena v ugledni reviji Proceedings of the National Academy of Sciences (PNAS).

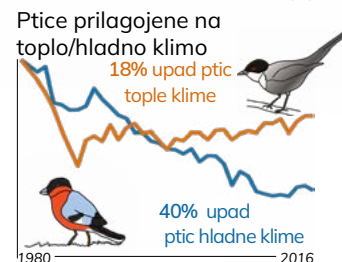
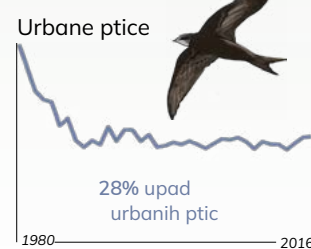
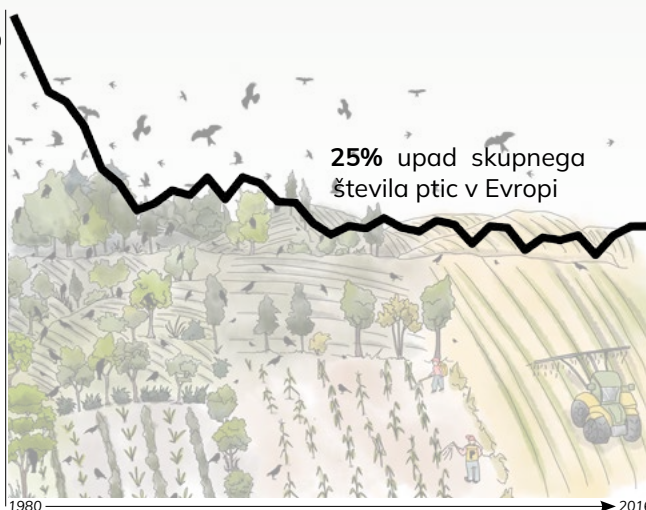
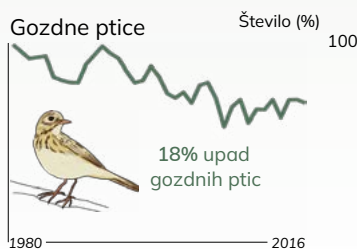
Povečanje uporabe pesticidov in gnojil je povzročilo upad velikosti populacij mnogih vrst ptic – največji vpliv je imelo na poljskega škrjanca (*Alauda arvensis*), **VELIKEGA STRNADA** (*Emberiza calandra*) in poljskega vrabca (*Passer montanus*).

foto: Aurélien Audevard

VIR

– RIGAL, S. in sod. (2023): Farmland practices are driving bird population decline across Europe. –PNAS 120 (21), e2216573120

UPAD ŠTEVILA RAZLIČNIH SKUPIN PTIC V ČASOVNEM OBDOBJU RAZISKAVE – intenzifikacija kmetijstva in porast temperature – sta glavna pritiska, ki sta prizadela večino populacij ptic. povzeto po Rigal in sod., 2023

POLOJNIK

// Vanesa Bezlaj

Dolge noge **POLOJNIKU** (*Himantopus himantopus*) omogočajo, da brodi v globlji vodi kot ostale ptice.
ilustracija: **Mike Langman** (rspb-images.com)

*Poletna jutra so tisti prijetni del dneva, ko se nočni hlad dotika tal, pljuča pa napolni zrak, ki na srečo še ni sparjen od vročine. Seveda je tudi ptičja družba živahnejša, saj marsikatero ptico lahko opazimo le zjutraj, medtem ko se čez dan umaknejo v zavetje sence. Moj izlet sem tako neko jutro začela v Sečoveljskih solinah, kjer me je pozdravila ptica z nenavadno dolgimi nogami – polojnik (*Himantopus himantopus*).*

BAHAVI DOLGONOŽEC

Ptica je pristala nekaj metrov pred menoj in začela živahno brodit po vodi, ne da bi se zmenila zame. V daljavi sem opazila še nekaj drugih vrst pobreznikov, ti pa so prav ljubosumno zijali v polojnika, ki je ves zadovoljen s polnim kljunom hrane, skoraj da že ne, plaval v vodi. Takšno pestro predstavo mu omogočajo izjemno dolge noge, saj v nasprotju z drugimi pticami lahko brodi v veliko globlji vodi. Ta vitka ptica v dolžino meri od 33 do 36 centimetrov, dodatnih 15 centimetrov višine dodajo še rdeče noge. Kljun je črn, tanek in raven, oči so rdeče obarvane, kar pa ni vedno opazno. Oblečen je

Peščena ali glinena obrežja, ki so izpostavljena nenehnemu delovanju plime in oseke – poloji, so življenjski prostor polojnika.
foto: **Vanesa Bezlaj**

v belo pernato obleko, peruti pa prekriva plašč, ki je pri samcu bleščeče črn, pri samici pa temno rjav. Gospode navadno krasi črn vzorec na glavi, a ni vedno tako, saj si ga lahko nadenejo tudi dame. Vsekakor pa imajo gospodje še rahlo obarvane roznate prsi. Mladi osebkci so brez črnine na vratu, peruti in hrbet so obarvani sivorjavo, peresa so na tem delu telesa svetlo obrobljena, kar daje vtisk rjavih »lusk« na hrbtu. Noge so dolge in svetlo sivo obarvane. Po glavi in vratu jih pokriva rjavkast puh.

"POLOJ - NIK"

Polojnik spada v družino sabljark (*Recurvirostridae*) in ga pri nas ne moremo zamenjati z nobeno drugo vrsto ptice. Splošno je razširjen v zahodni, južni, jugovzhodni in srednji Evropi, najpogostejši pa je v Sredozemlju in ob Črnem morju. Prehranjuje se z različnimi vodnimi žuželkami, majhnimi raki, paglavci in ribjimi mladnicami. Je selivec, saj zimo preživlja v Afriki, kjer se zadržuje v solinah, na deltah rek, blatnih morskih obalah in večjih celinskih vodnih telesih. V času gnezdenja, to je od aprila do junija, je ta elegantna ptica lahko precej glasna in nase že na daleč opozarja z raskavimi klici. Svoje mladiče izrazito brani in preganja tudi veliko večje ptice od sebe. Gnezdi v manjših razpršenih skupinah, lahko v družbi drugih pobreznikov, kot so sabljarka (*Recurvirostra avosetta*), beločeli deževnik (*Charadrius alexandrinus*) in rdečenogi martinec (*Tringa totanus*). Gnezdo je skromna umetnina nanesena na rastlinja, ki jo ustvari na polojih – od tod

Tipičen prizor iz Sečoveljskih solin – polojnik, ki v plitvinah brska za vodnimi nevretenčarji, paglavci in ribjimi mladnicami.

foto: **Vanesa Bezljaj**

tudi njegovo ime. Poloji so majhni peščeni, glineni ali blatni otočki, ki jih oblikuje plitva sladka ali brakična voda in so najprimernejši habitat za polojnika. Uspešnost njegovega gnezdenja ni odvisna le od zadostnega vira hrane, marveč tudi od dviga vodne gladine, ki ob močnem deževju pogosto uniči gnezda.

PRIDNI OČETJE

Zelo zanimivo je obdobje paritve in gnezditve polojnikov. Med dvorjenjem samci intenzivno pomakajo kljun v vodo, ga otresajo in se sprehajajo okoli samic. V splošnem velja za monogamno vrsto, par tvorita en samec in samica. Pri skrbi za zarod so očetje bolj vestni, saj so oni tisti, ki pripravijo večino gnezda in tudi večino časa presedijo na jajcih. Medtem ko se samice prehranjujejo (in to lahko zelo daleč od gnezda), da nadomestijo izgubo energije med valjenjem jajc, so samci tisti, ki varujejo gnezdo. A pri tem ne morejo varovati še svojih dam pred drugimi gospodi. Raziskave so pokazale, da se samice lahko pariyo z drugimi samci, a je ta pojav zelo redek.

PRADAVNE SOLINE

V Sloveniji polojnika najpogosteje srečamo na Obali. Njegovo najpomembnejše območje za gnezdenje so Sečoveljske soline, ki so ene redkih delujočih solin v Sredozemlju. Gnezda si uredi na solnih poljih ali pa na manjših nasipih, ki jih preraščajo slanoljubne rastline. Opazimo ga lahko tudi v Strunjanskih solinah in Škocjanskem zatoku. Poleg solin so njegov življenjski prostori še ustja rek, jezera, močvirja, slani travniki, poplavljeni polja in stepske mlake. Tako ga lahko pri nas najdemo tudi v Naravnem rezervatu Ormoške lagune in na zadrževalniku Medvedce.

V Sloveniji populacija od leta 1999 narašča, kar lahko pripišemo varovanju gnezdišč in naravovarstvenemu upravljanju teh habitatov. Zaradi

V času gnezdenja, to je od aprila do junija, je ta elegantna ptica lahko precej glasna in nase že na daleč opozarja z raskavimi klici.

specifičnih ekoloških zahtev je dober kazalec ustreznega upravljanja z vodnim režimom in tradicionalnega solinarstva v Sredozemlju. Na Portugalskem, kjer večina populacije podobno kot pri nas gnezdi v solinah, je vrsta na območjih, kjer so soline preoblikovali v ribje farme, izginila. Ogroža ga tudi obsežnejše izsuševanje močvirij.

Skrozi stoletja sta narava in človek sooblikovala bogato solinsko pokrajino, ki nas še danes preseneča s svojimi lepotami in s pradavnim načinom pridobivanja soli. Dodatno jo popestrijo še rastlinske in živalske vrste, s svojo svatovsko predstavo v času gnezditve nedvomno tudi polojniki.

DVORJENJE POLOJNIKOV

je zanimiv prizor, med katerim med drugim samci intenzivno pomakajo kljun v vodo, ga otresajo in se sprehajajo okoli samic.

foto: **Jure Novak**

VIRI

- BirdLife International (2023): Species factsheet: *Himantopus himantopus*. <http://datazone.birdlife.org/species/factsheet/black-winged-stilt-himantopus-himantopus/text>
- ŠKORNIK, I. (2019): Polojnik *Himantopus himantopus*. pp. 170–171. In: Mihelič, T., Kmecl, P., Denac, K., Koce, U., Vrezec, A., Denac, D. (eds.): Atlas ptic Slovenije. Popis gnezdičk 2002–2017. DOPPS, Ljubljana.
- CUERVO, J. J. (2003): Parental roles and mating system in the black-winged stilt. – *Canadian Journal of Zoology* 81 (6): 947–953.
- Portal Notranjskega park: <https://www.notranjski-park.si/izobrazevalne-vsebine/zivalski-svet/ptici/sabljarke/polojnik>

UPRAVLJANJE HABITATOV V NARAVNEM REZERVATU ŠKOCJANSKI ZATOK

// Josip Otopal

Biotska pestrost je povsod pod velikim pritiskom človekovih dejavnosti, zato je upravljanje s habitati ključno pri njenem ohranjanju. V Naravnem rezervatu Škocjanski zatok (NRŠZ) smo v preteklih letih ustvarili številna nova življenjska okolja in izboljšali stanje že obstoječih. V prispevku so na kratko opisane tri dejavnosti, ki so namenjene izboljšanju stanja biotske pestrosti v rezervatu.

MLAKE IN VODNI JARKI

Mlake oziroma kali so na območju Slovenske Istre skoraj izključno antropogenega izvora in nič drugače ni v NRŠZ-u. Posledično ni naravnih dejavnikov, ki bi obnavljali in vzdrževali primerne ekološke razmere za floro in favno tega območja, ki se je izoblikovala v stoletjih sobivanja človeka in narave. Torej, če ni motnje, sukcesija vodi te mlake prek trstičja v grmovne in kasneje drevesne sestoje vrb in topolov.

Na območju rezervata že več kot pet let aktivno upravljamo z mlakami in vodnimi jarki v smislu sistematičnega odstranjevanja nakopičene biomase, ki je glavni problem pri vzdrževanju ugodnega stanja tega redkega habitata. Odstranjevanje biomase poteka v več korakih med koncem avgusta do novembra, dobra četrtina mlake ostane vedno nedota-

RAHLOCVETNA KUKAVICA (*Orchis laxiflora*) je značilnica mokrotnih travšč v submediteranskem območju.

foto: Josip Otopal

knjena. Z odpiranjem brežin mlak in vodnih jarkov poleg ugodnega stanja za razvoj vodne vegetacije dosežemo tudi optimalne razmere za dvoživke, plazilce in kačje pastirje. Če je mlaka preveč zaraščena, ni primerna za različne tipe vodne vegetacije, kot tudi ne za okoliško favno. V preteklih letih smo na območju obrobne dela rezervata vzpostavili devet mlak in vodnih jarkov, ki so danes polni življenja.

Obilica **ZLATIČNATE ŽABARKE** (*Baldellia ranunculooides*) v mlakah Naravnega rezervata Škocjanski zatok.
foto: arhiv NRŠZ

V teh vodnih telesih so se poleg rogozja (*Typha* spp.) in trstičja (*Phragmites australis*) razvile združbe vodnih leč (*Lemna* spp.), tankolistnih dristavcev (*Potamogeton* spp.), vodnih zlatic (*Ranunculus* spp.) in podvodnih preprog parožnic (*Chara* spp.), slednje so uvrščene na seznam habitatnih tipov, ki so varovani v sklopu omrežja Natura 2000.

V teh mlakah je našla svoj življenjski prostor tudi zelo redka in ogrožena rastlina slovenske flore zlatičnata žabarka (*Baldellia ranunculoides*). Ta amfibij-ska vodna trajnica je razširjena v atlantski Evropi in delu Sredozemlja, v Sloveniji pa je omejena na Istro. Ker so vodni jarki in mlake tu zelo redki in v slabem stanju, je žabarka izjemno ogrožena vrsta z le nekaj nahajališči s kritično majhnimi populacijami. Ko sem pred osmimi leti opazoval postopno zasipavanje rastišča žabarke z gradbenim materialom pri serminski mlaki, sem nabral nekaj semen v upanju, da ji najdem ustrezno mesto za uspevanje v rezervatu. Poskus vnosa semen žabarke je bil uspešen in že naslednje leto smo bili priča prvim cvetočim primerkom. Žabarka se je s primernim upravljanjem razširila v dve okoliški mlaki in dva vodna jarka. Številčno in površinsko je rastlina v NRŠZ-u v porastu in tvori levji delež slovenske populacije.

Na mokrotnih traviščih se je razširil
VELECETNI RALOVEC (*Serapias vomeracea*).
foto: Josip Otopal

VZPOSTAVLJANJE OLIGOTROFNIH MOKROTFNIH IN POLSUHIH TRAVIŠČ

Oligotrofni travniki so s hranili reven, a vrstno bogat življenjski prostor. Tovrstnih travišč na območju naravnega rezervata pred renaturacijo ni bilo, saj je bil celoten sladkovodni del rezervata agrarno- ruderalen. Začeli smo z vzpostavitvijo mokrotnih travišč iz razreda *Molino-Holoschenion* na zelo majhnem območju (8 arov). S pozno košnjo, odstranitvijo pokošene biomase in vnosom semen,

značilnih za ta travišča, se je ruderalen travnik preobrazil v oligotrofen travnik s trstikasto stožko (*Molinia arundinacea*). Dobra indikatorja ugodnega stanja ugodnega stanja habitata sta zavarovani orhideji rahlocvetna kukavica (*Orchis laxiflora*) in velecetni ralovec (*Serapias vomeracea*), ki smo ju v obliki semen vnesli na travnik in sta se v nekaj letih namnožili in razširili v neposredno okolico. To je bil tudi povod za odločitev, da del sladkovodnega dela rezervata namenimo razvoju teh travišč.

Tudi pri razvoju polsuhih travišč iz razreda *Festuco-Brometea* smo začeli na majhni površini dveh arov. Po nekaj letih upravljanja se je izoblikoval lep travnik. To je bil glavni razlog, da smo začeli vzpostavljati tovrstne površine na obrobni delih rezervata, ki so bili preraščeni s tujerodno invazivno vegetacijo. Na območju v skupni velikosti 3 ha, kjer so povsem prevladale tujerodne invazivke, smo izoblikovali pionirske travnike. Po treh letih upravljanja so neželene invazivke skoraj izginile, delež travniških vrst pa se je znatno povečal. Z nadaljnjim dosejemanjem značilnic in pozno košnjo ter odstranitvijo pokošene biomase bo pionirski travnik postopno prehajal v polsuh travnik, kar je večleten proces.

Na teh površinah najdemo tudi redke vrste orhidej. Že zgodaj pomladi zacveti osjeliko mačje uho (*Ophrys sphegodes*), malo kasneje škrlatnordeča kukavica (*Orchis purpurea*), v drugem valu cvetenja pa jadranska smrdljiva kukavica (*Himantoglossum adriaticum*), čebeljeliko mačje uho (*Ophrys tetraloniae*), piramidasti pilovec (*Anacamptis pyramidalis*) ter dišeča kukavica (*Orchis fragrans*). Najkasneje pa cveti majhnocvetno čmrljeliko mačje uho (*Ophrys tetraloniae*). Vse te vrste so zavarovane, jadranska smrdljiva kukavica je uvrščena na seznam rastlinskih vrst omrežja Natura 2000, dišeča kukavica pa je kritično ogrožena in uvrščena v kategorijo E (prizadeta vrsta) na Rdečem seznamu ogroženih rastlinskih in živalskih vrst Republike Slovenije. Teh vrst prej ni bilo na območju rezervata; z nekaj primerki je pred vzpostavitvijo travišč uspevalo le čebeljeliko mačje uho, katerega populacija danes presega 250 cvetočih primerkov.

MAJHNOCVETNO ČMRLJELIKO MAČJE UHO (*Ophrys tetraloniae*) je najpoznejše cvetoča orhideja v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok.
foto: Josip Otopal

Na novih travnatih površinah se je močno razširil **OKROGLOLISTNI PODRAŠČEC** (*Aristolochia rotunda*), ki je hranilna rastlina za ličinke metulja petelinčka (*Zerynthia polyxena*). Ta je uvrščen na Rdeči seznam ogroženih metuljev Slovenije. foto: **arhiv NRŠZ**

INVAZIVNE TUJERODNE RASTLINSKE VRSTE

Za invazivne tujerodne vrste (ITV) je značilno, da izvirajo iz drugih delov sveta in na novem območju razširjenosti agresivno izpodrivajo avtohtono rastlinstvo. Človek je z medcelinskim transportom omogočil preboj geografske izoliranosti, ki je preprečevala neomejeno širjenje rastlin po vsem svetu. Škocjanski zatok je v neposredni bližini luke, železnice in avtoceste, zato je tudi pritisk ITV na vegetacijo tega območja velik. Seznam ITV, zabeleženih v NRŠZ-u, je precej obširen. Za vsako vrsto v rezervatu sta do-

ločeni stopnja invazivnosti ter strategija odstranjevanja in nadzora razširjanja. Med lesnimi vrstami sta najbolj invazivni navadna amorfa (*Amorpha fruticosa*) in bleščeca kalina (*Ligustrum lucidum*), med trajnicami verlotov pelin (*Artemisia verlotiorum*), laška repa (*Helianthus tuberosus*) in raznozobi grint (*Senecio inaequidens*), med vzpenjalkami japonsko kosteničevje (*Lonicera japonica*) in navadna vinika (*Parthenocissus quinquefolia*), od enoletnic pa luskasta nebina (*Aster squamatus*), enoletna suholetnica (*Erigeron annuus*) in pelinolistna ambrozija (*Ambrosia artemisiifolia*). Navadno robinijo (*Robinia pseudacacia*) in navadno kanelo (*Arundo donax*), ki veljata za naturalizirani vrsti, omejujemo po potrebi.

Pri enoletnicah je ključnega pomena odstranjevanje (puljenje) mladih rastlin pred semenjenjem, pri trajnicah in lesnih vrstah pa odstranjevanje poteka v treh fazah. Najprej se ročno ali strojno odstrani ITV, nato sledi zasaditev avtohtonih grmovnih in drevesnih vrst. Zadnja faza je vzdrževanje zasaditve v obliki odstranjevanja neželene zarasti, ki bi potencialno prerasla načrtovano zasaditev. V obdobju zadnjih pet let je bilo v NRŠZ-u zasajenih prek 6000 avtohtonih dreves in grmov, vrste smo izbrali na podlagi podobnih rastišč v okolici. Tako nam je v preteklih desetih letih uspelo zaježiti razširjanje ITV in na večjem območju, kjer so povsem prevladovali, vzpostaviti travišča.

MI ZA PTICE IN NARAVO

SKRITI SOSEDJE

// Zlatko Pongračič

Belo-rdeč prometni stožec, ki vsako zimo označuje rob tlakovanega dvorišča.

foto: **Aljaž Zidanšek**

Pozimi vedno označim svoje dvorišče, da mi zimski služba s plugi ne poškoduje robnikov in tlakovcev. To naredim tako, da rob tlakovanega dvorišča označim z belo-rdečim prometnim stožcem. Tudi lansko leto sem naredil enako, le s to razliko, da stožec letos spomladi nisem takoj umaknil, saj je bila letošnja zima, kar se snega tiče, polna presenečenj.

Ko sem pozno pomladi, datuma se ne spomnim, hotel stožec odstraniti, sem v njem zagledal sedem majhnih jajc, za katere sem takoj vedel, da pripadajo pticam, ki veselo prepevajo in letajo okoli moje hiše in posestva. Seveda sem zadevo pustil na miru, vnukom in vsem drugim obiskovalcem pa odločno zapovedal, naj stožca ne premikajo, saj se v njem ustvarja novo ŽIVLJENJE. Čez nekaj časa so se iz jajc izvalili mladiči, ki sem jih spremljal vse do »izpustitve na svobodo«. Ko sem nekega vročega majskega dne želel pogledati, kako je z njimi (skrbelo me je namreč, da bi se pregreli), sem privzdignil stožec in že so mladiči velike sinice (*Parus major*) veselo odfrčali iz gnezda. Pod stožcem se je že zelo segrelo, sami pa očitno niso znali najti poti iz »labirinta«, v nasprotju s staršema, ki sta jih vso pomlad pridno hranila.

Pri vzdigu stožca so **MLADIČI VELIKE SINICE** (*Parus major*) veselo odfrčali iz gnezda.

foto: **Aljaž Zidanšek**

Zelo me veseli, da so to zgodbo doživljali tudi otroci iz vrtca, »sošolci« mojega vnuka Andraža, ki je pri meni praznoval 6. rojstni dan.

PROGRAM PREDAVANJ, IZLETOV IN AKCIJ DOPPS, JULIJ- OKTOBER 2023

Za dodatne informacije o dogodkih lahko pokličete v pisarno društva na telefon **041/712 796** ali vodjo izleta oziroma delavnice. Morebitne spremembe bodo objavljene na spletni strani društva www.ptice.si in na FB-strani www.facebook.com/pticeDOPPS najkasneje na dan dogodka.

- predavanje
- izlet
- akcije / delavnice / stojnice / popisi
- lokacija
- ura
- informacije

JULIJ						
PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

AVGUST						
PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

SEPTEMBER						
PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

OKTOBER						
PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

IZLETI

NED

17

SEP

ORNITOLOŠKI SPREHOD PO ARBORETUMU VOLČJI POTOK

Alenka Bradač

Arboretum Volčji potok

(zbirno mesto je pri vhodu v park)

od 8.30 do 9.30

Arboretum ponuja zatočišče in hrano številnim pticam. Z izleti, ki jih organiziramo skupaj s partnerji zveze BirdLife International, ozaveščamo o pomenu varovanja ptic selivk in se čudimo izzivom, ki jih ptice vsako leto premagujejo. Tudi letos bomo za vas pripravili številne izlete na vseh koncih države, zato za več informacij spremljajte našo spletno stran in družabne medije.

SOB, NED

7-8

OKT

EVROPSKI DAN OPAZOVANJA PTIC

Prvi vikend v oktobru po vsej Evropi že tradicionalno poteka Evropski dan opazovanja ptic. Z izleti, ki jih organiziramo skupaj s partnerji zveze BirdLife International, ozaveščamo o pomenu varovanja ptic selivk in se čudimo izzivom, ki jih ptice vsako leto premagujejo. Tudi letos bomo za vas pripravili številne izlete na vseh koncih države, zato za več informacij spremljajte našo spletno stran in družabne medije.

MODRA TAŠČICA (*Luscinia svecica*)

ilustracija: Mike Langman (rspb-images.com)

SOB

23

SEP

TRADICIONALNI IZLET OKOLI KOČEVSKEGA JEZERA

**Aleksander Kozina in
Muhamed Delić**

**zbor na glavnem parkirišču
pred Kočevskim (Rudniškim)
jezerom**

od 09.00 do 12.00

Ob višku jesenske selitve se bomo ponovno sprehodili okoli Rudniškega jezera in si pri tem ogledali ptice, ki se skozi naše kraje selijo proti jugu. Izlet je primeren za vse starostne skupine, ne glede na predhodno znanje o pticah.

REČNI GALEB
(*Chroicocephalus
ridibundus*)

ilustracija: Mike
Langman (rspb-
images.com)

KODEKS slovenskih ornitologov

Vsak slovenski ornitolog, opazovalec in proučevalec ptic naj:

- pred vsemi interesi zastopa interese narave in varstva ptic,
- pri svojem delu in tudi sicer ne vznemirja ptic po nepotrebnem in jim ne škoduje; prav tako naj ne ogroža drugih živih bitij in narave,
- ne jemlje ptic iz narave in jih ne zadržuje v ujetništvu,
- bo pri fotografiranju ptic in narave obziren; ogroženih vrst naj ne slika v gnezdu,
- vestno beleži vsa opazovanja in skrbi, da se podatki po beležkah ne postarajo,
- sodeluje s kolegi, jim pomaga pri delu in skrbi za dobre odnose z njimi.

KOZICA

(*Gallinago gallinago*)

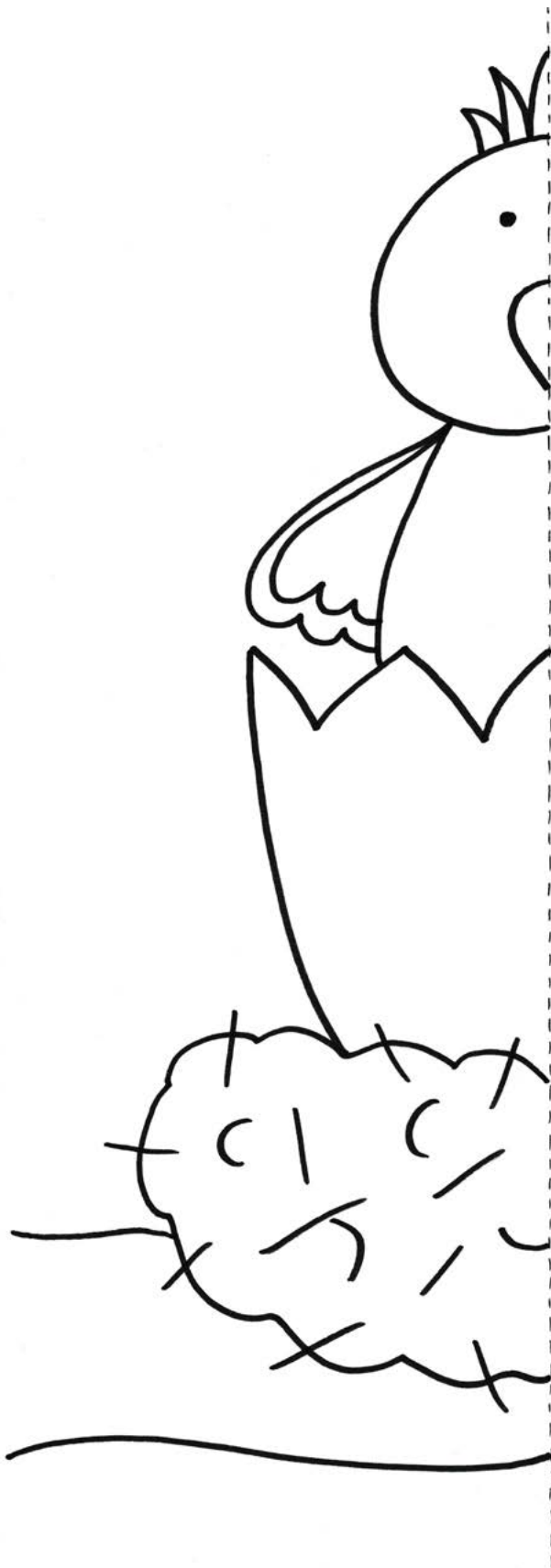
foto: Gregor Bernard

ZRCALO

// Katja Krivec

PRED TEBOJ JE ZRCALO. NA LEVI STRANI VIDIŠ DEL RISBE. TVOJA NALOGA JE, DA RISBO (ZRCALNO) DORIŠEŠ ŠE NA DESNO STRAN. TAKO BOŠ DOBIL CELOTNO RISBO, KI JO LAHKO TUDI POBARVAŠ!

SKRIVNOSTNA FOTOGRAFIJA

// Mitja Denac

V prejšnji številki ni bilo težko ugotoviti, da imamo na enostavnejši fotografiji opraviti z eno izmed belih čapelj. Vendar katero? V slovenskem kontekstu so na voljo velika bela (Ardea alba), kravja (Bubulcus ibis) in mala bela čaplja (Egretta garzetta). Na terenu se običajno zanašamo na velikost ptice ter barvo in obliko kljuna, nič od tega pa nam v tej situaciji ne pride prav, saj je čaplja sklonjena in fotografirana od zadaj. Na srečo imamo še enega asa v rokavu! Ptica je levo nogo privzdignila ravno toliko, da so iz vode pogledali rumeno-zeleni prsti, s čimer se je zanesljivo razkrila kot **mala bela čaplja**.

foto: Aleksander Kozina

foto: Aleksander Kozina

foto: Aleksander Kozina

foto: Aleksander Kozina

Pri zahtevnejši fotografiji ste izkušenejši bralci pravični odgovor najbrž kar izstrelili – šlo je namreč za primer, ko je do rešitve veliko lažje priti na podlagi intuicije kot sistematičnega prebivanja skozi priložnik. Fotografija **mlade rumene pastirice** (*Motacilla flava*) je izrez, kjer smo iz »full-frame« slike odščipnili nekaj pomembnih delov ptice. Kljub temu, da ne vidimo glave in repa, si lahko na podlagi oblike in drže trupa ustvarimo okvirno sliko: gre za vitko in pokončno ptico pevko. Nadalje si oglejmo barve, kjer v oči bodejo živo rumeno podrepno perje in rumeno-zeleni odtenki v perutih. Imamo srečo, kajti tako živo rumene pri naših pevkah ne srečamo pogosto, še posebej na omenjenih mestih. Po pozornem pregledu knjige bodo zaradi napačne pozicije rumenih peres izpadli vrtniki, sinice, ščinkavci ter strnadi in znašli se bomo na strani s pastiricami. Siva in rumena sta zaradi intenzivno rumenega podrepnega perja naša glavna »osumljenca«, rumenkasto obrobljena letalna peresa, veliki in srednji krovci pa tehtnico premaknejo v prid rumeni pastirici.

Vabljeni, da se preizkusite v novi določevalski zagonetki!

enostavnejša

zahtevnejša

SKRITI BISER V OSRČJU DOLENJSKE

// Gregor Bernard

Bajer v jesenski preobleki
foto: vse **Gregor Bernard**

Sreča našega skupnega navdušenja je v tem, da ptice lahko opazujemo praktično povsod. So pa kraji, ki jih obiskujemo znova in znova. Eden takih je skriti mali biser, ki leži ob boku neokrnjene reke Temenice. Ta se praktično od nikoder pojavi na severnem robu Zaloškega polja, kjer kot ponikalnica še zadnjič vznikne

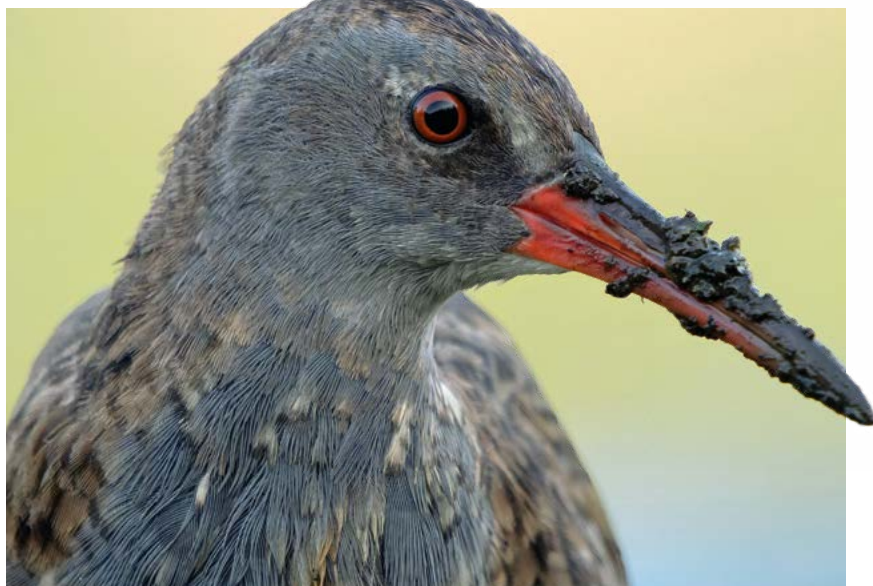
na plano in počasi vijuga proti reki Krki. In prav tam, visoko v skalah, že vrsto let domuje naš prvi varovanec – sokol selec (*Falco peregrinus*), ki je letos uspešno hranil tri mlade sokoliče. V vasi Prečna reka pozdravi bele štorke (Ciconia ciconia) in zavije na poplavno ravnico, kjer se kar nekaj bobrovih družin (*Castor fiber*) bori s kmetoval-

BRKATA SINICA
(*Panurus biarmicus*)

Gre za približno 170 m dolgo in na najširšem delu dobrih 30 m široko vodno površino, obraslo z rogozom in grmovjem, ter obdano s travniki. Bajer, ki niti pravega imena nima, ponuja življenjski prostor številnim pticam, dvoživkam, žuželkam in tudi želvi - avtohtoni močvirski sklednici.

ci, ki jim njegova navzočnost ni ravno pogodu. V razgaljenih bregovih, kjer je Temenica še najbolj podobna miniaturni Amazonki, je našel svoj mir kraljevi ribič – vodomec (*Alcedo atthis*). Nato naša lepota pri velikem hrastu ostro zavije in se počasi odpravi proti svojemu cilju.

MALI BISER, BAJER BREZ IMENA

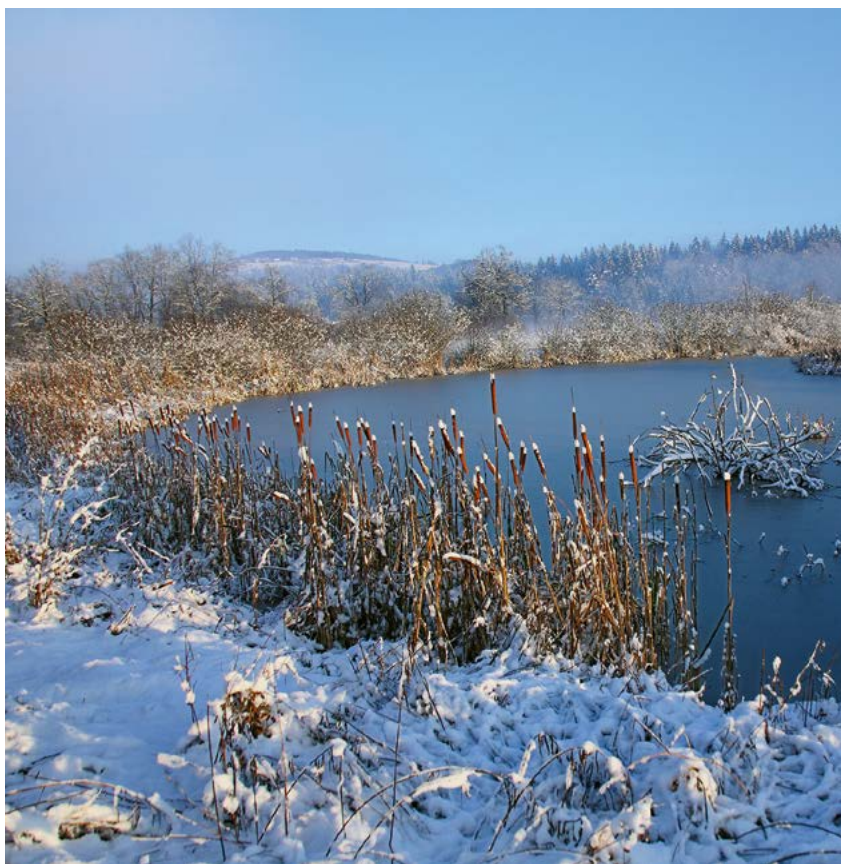
Malo naprej od hrasta, pod brežino roba poslovne cone, se skriva pravi biser, mali bajer, nebodigatre-

ba močvara, ki bi jo bilo treba že zdavnaj izsušiti in zasuti. Na srečo se tega še nihče ni lotil. Pravzaprav bi morali to mlakužo vključiti v Naturo 2000, ki se je dotika skoraj s svojo celotno dolžino. Gre za približno 170 m dolgo in na najširšem delu dobrih

MOKOŽ
(*Rallus aquaticus*)

**MOČVIRSKI
MARTINEC**
(*Tringa glareola*)

Pozimi je naš bajer precej miren in tih kraj, še posebej, ko zaledeni.

30 m široko vodno površino, obraslo z rogozom in grmovjem, ter obdano s travniki. Bajer, ki niti pravega imena nima, ponuja življenjski prostor številnim pticam, dvoživkam, žuželkam in tudi želvi -

avtohtoni močvirski sklednici (*Emys orbicularis*), ki je zaradi uničevanja takih in podobnih habitatov čedalje bolj ogrožena.

ŠTIRJE LETNI ČASI SVETIŠČA DOLENJSKIH PTIČARJEV

Pozimi je naš bajer precej miren in tih kraj. Še posebej, ko zaledeni. Če pa se temperature ne spuščajo pod ničlo, ga za svoje zavetje uporabijo različne vrste vodnih ptic, ki živijo v teh krajih oz. so tu na prezimovanju. Nekatere ptice tu le prenočujejo, druge čofotajo cel dan. Najpogosteje in v večjem številu se zberejo race mlakarice (*Anas platyrhynchos*) in kreheljci (*Anas crecca*). Druge race prihajajo in odhajajo brez pravega voznega reda. Med bolj imenitnimi gosti so gotovo kostanjevke (*Aythya nyroca*), konopnice (*Mareca strepera*), duplinske kozarke (*Tadorna tadorna*) in sem ter tja tudi kakšna dolgorepa race (*Anas acuta*). Ko se zima počasi preveša v pomlad, v bajerju zareglja še kakšna reglja (*Spatula querquedula*).

S prvimi pomladnimi selivci se v bajer vrnejo tudi njegovi zvesti gnezdilci. Zelenonoge tukulice (*Gallinula chloropus*) in mali ponirki (*Tachybaptus ruficollis*) svoj prihod naznanjajo precej glasno. Medtem ko se njihovi samci preganjajo po bajerju, skrivnostni mokož (*Rallus aquaticus*) kruli nekje v rogozu. Precej bolj potihoma se mu s svojim brenčanjem pridruži trstni cvrčalec (*Locustella luscinioides*). Spet

SIVA ČAPLJA
(*Ardea cinerea*)

bolj glasni sta močvirska (*Acrocephalus palustris*) in bičja trstnica (*Acrocephalus schoenobaenus*). Kljub vsej »galami« labodka (*Cygnus olor*) že vali na svojem gnezdu. Ko se dnevni razgrajači proti večeru počasi umirijo, se iz grmovja sliši samo še duet znanega pevca slavca (*Luscinia megarhynchos*) in nežnega kobilčarja (*Locustella naevia*). Poleg naštetih bomo z malo sreče lahko opazovali tudi čapljico (*Ixobrychus minutus*) in kvakača (*Nycticorax nycticorax*), ki nas v tem času redno obiskujeta, ali pa celo res posebno gostjo – brkato sinico (*Panurus biarmicus*).

MALI PONIREK
(*Tachybaptus ruficollis*)

Po koncu pestrega gnezdilnega obdobju v bajerju nastopi čas zatišja, ki pa ne traja prav dolgo. Z dvigovanjem temperature in ob pomanjkanju deževja bo naš sveti kraj doživel svojo največjo preobrazbo. Voda bo počasi izhlapevala in izpostavljeno blato bo privabilo številne ptice. V preostali plitki vodi se bodo mastile čaplje vseh vrst, vključno s prečudovito rjavo (*Ardea purpurea*) in dolgolaso čopasto čapljo (*Ardeola ralloides*). Letošnji vodomci (*Alcedo atthis*) bodo nabirali prve izkušnje in lovili manjše ribice ter mlade žabe. Bolj se bliža čas jesenske selitve, bolj zanimivi gosti prihajajo. Nikdar si nisem mislil, da bomo lahko tako blizu svojega doma opazovali toliko različnih vrst meni ljubih pobrežnikov. Najštevilčnejši so močvirski martinci (*Tringa glareola*), ki se v bajerju zadržujejo cel dan, takoj za njimi so pikasti (*Tringa ochropus*) in zelenonogi martinci (*Tringa nebularia*). Mladež zelenonoge tukulice in mokoža se najraje spreha po obrobju izsušenega bajerja, kjer lahko lepo opazujemo tudi kozice (*Gallinago gallinago*) in grahaste tukulice (*Porzana porzana*) ter spet z nekaj sreče ugledamo še malo tukulico (*Zapornia parva*). Zame so največje zvezde v tej predstavi, ki traja tja do prvega večjega deževja sredi septembra, prav gotovo togotnik (*Calidris pugnax*), ki sem si ga vedno želel opazovati in fotografirati bolj od blizu, poskočni mali prodnik (*Calidris minuta*) in na koncu zvedava drobna modra taščica (*Luscinia svecica*).

MODRA TAŠČICA
(*Luscinia svecica*)

Ko se jeseni bajer ponovno napolni z vodo, se zgodba počasi zaključuje in hkrati začenja nov krog. Selivke se odpravijo na svojo pot in dokler ne stisne prvi mraz, bodo vsak večer pred spanjem nad bajerjem škorci (*Sturnus vulgaris*) uprizarjali skupinske plesne predstave v ogromnih jatah.

ZAVIDLJIVIH 168 VRST IN VSEH ŠE PREŠTELI NISMO

Člani DOPPS, ki delujemo v okviru Dolenjske sekcije, smo svojo »pisarno« preselili z roba Šentjernejskega polja v Zalogo, kot z eno besedo poimenujemo območje Natura 2000, ki obsega Zaloško polje, po katerem vijuga zadnji odsek reke Temenice. Del območja na zahodu so tudi opuščeni glinokopi, kjer je Občina Straža uredila zanimivo učno pot. Zavedati se moramo, in škoda je izgubljeni besed o tem, kako pomemben ekosistem je to območje. Kljub vsakoletnemu poplavljanju bo za vse najboljše, da ga ohranimo vsaj takšnega, kot je. Ljubitelji ptic in člani Dolenjske sekcije DOPPS smo na tem območju opazovali že 168 različnih vrst ptic in tu preživeli nešteto nepozabnih ur.

SOVJE KRALJESTVO

Po številnih večernih in nočnih sprehodih po gozdovih je moje pozornost vedno znova pritegnilo oglašanje sov. Neke noči sem se odpravila v hribe, z namenom, da sledim zvokom narave in se morda neopazno približam dolgotrajni želji po fotografiranju prve sove. Kljub temni noči in srečanju z divjimi svinjami mi je ob svitu uspelo posneti fotografijo **MALEGA SKOVIKA** (*Glaucidium passerinum*), ki je poziral v prvih sončnih žarkih.

Ob prvi fotografiji sove se je moja želja po njihovem opazovanju le še povečala. Kmalu sem se neke tople januarske noči ponovno odpravila na raziskovanje gozda in doživela pravo presenečenje - petje in povsem neplašno poziranje čudovitega in skrivnostnega **KOCNOGEGA ČUKA** (*Aegolius funereus*).

Prav tako mi je narava pripravila lepo presenečenje na zadnjem potovanju v Srbijo, kjer je moje fotografiranje različnih tamkajšnjih ptic popestril povsem nepričakovan obisk **ČUKA** (*Athene noctua*).

»Fotografiranje živali mi pomeni pobeg iz vsakodnevne rutine za računalnikom v divjino, kjer se mi misli povsem umirijo«.

DARJA ZLODEJ

IZOBRAZBA: magistrica (računalniške) matematike

ZAPOSLOSTEV: poslovni analitik (Agencija za energijo)

O FOTOGRAFIRANJU: Moja zaljubljenost v živalski svet traja že od malih nog. Iz opazovanja okoliških živali se je strast prelevila v potovanja v afriško divjino in pisanje popotniških blogov, pred tremi leti pa je daljnogled zamenjal prvi fotoaparati, ki me je spodbudil k še bolj pustolovskemu načinu preživljanja prostega časa. Oprema, ki jo uporabljam, je Sony A7 RV + Sony 200-600 mm.

foto: Danijel Turnšek

V bližini doma

BELA PASTIRICA (*Motacilla alba*)

Za ptice iz družine pastiric (Motacillidae) sta značilna vitka postava in dolg rep. Nič drugače ni pri beli pastirici, ki jo prepoznamo še po njenem sivem hrbtu in perutih ter bellem trebuhu. Odrasli osebki imajo značilen črn slinček ter tilnik in čelo, ki v zimskem času rahlo posivita. Mladi osebki so v celoti sivo-bele barve in jih najlaže prepoznamo po obliki telesa. Značilnost pastiric je ritmično spuščanje in dviganje dolgega repa. Za takšno vedenje obstaja več teorij, najbolj znana pravi, da z repom preplašijo žuželke, ki jih nato ulovijo. Pri nas jo lahko opazujemo tako rekoč povsod, razen v strnjem gozdu. Rade gnezdijo na stavbah, v razpokah zidov ali ob bregovih rek, potokov in jezer. Je selivka na kratke razdalje, saj večina osebkov iz Evrope zimo preživi v Sredozemlju. V nekaterih sredozemskih mestih se ob mraku pred spanjem zbere tudi do 14 000 osebkov.

besedilo in foto: **Maks Sešlar**

Na terenu

BRŠKINKA (*Cisticola juncidis*)

Ko se bomo v poletnih mesecih sprehajali po Škocjanskem zatoku, Sečoveljskih solinah ali celo v predmestju Kopra, bodimo pozorni na preprosto, dokaj kovinsko zvoneče in ponavljajoče se oglašanje »cip, cip, cip, cip«. Gre za teritorialno petje brškinke, ki pa je verjetno sploh ne bomo videli, če pogleda ne bomo usmerili v nebo. Brškinka je zelo majhna ptica nevpadljivih barv, za katero je značilno, da poje v letu. Najlaže jo uzremo in prepoznamo prav na podlagi njenega značilnega petja. Kadar se brškinka ne oglašja in ne poje (npr. pozimi) dobimo občutek, da je sploh ni. Sicer gre za celoletno vrsto, ki se tudi v zimskem času drži svojega gnezditvenega teritorija. Brškinka je mediteranska vrsta, ki se v Sloveniji zadržuje v toplejšem, jugozahodnem delu države, večinoma le v Istri.

besedilo: **Domen Stanič**, foto: **Duša Vadnjal**

ŠIROKOUHI NETOPIR (*Barbastella barbastellus*)

Je srednje velika vrsta netopirja, ki čez telo meri 5-5,5 cm in tehta v povprečju 6-10 g. Vrsto prepoznamo in od drugih vrst netopirjev ločimo po izrazito temni, črni barvi kožuha na hrbtu s svetlimi konicami dlak, ter črnih ušesih, ki se na temenu stikata. Tudi koža obraznega dela je črna, smrček pa kratek in na videz potlačen. Je mali črni vravec med netopirji! Živi po vsej Sloveniji, a srečanje s to vrsto, še posebej v naseljih in vrtovih, ni prav pogosto, saj so njen značilni dom gozdovi, kjer se največkrat skriva v špranjah pod odstopljeno skorjo dreves in v duplih. Če živite v zelo gozdnatem okolju, boste posamezne osebke z veliko srečo našli v zatočišču za naoknicami ali za opažem na hiši. Idealen habitat zanj so zreli gozdni sestoji z veliko količino starih in odmrlih dreves kot je to na primer tudi v Naravnem rezervatu Ormoške lagune, kjer smo ga ujeli 26. maja 2023 na dnevno odprtih vrat. Največja grožnja zanj je intenziviranje in sekanje starih, zrelih gozdov.

besedilo in foto: **Monika Podgorelec**

NAVADNI (*Filipendula vulgaris*) in BRESTOVOLISTNI (*Filipendula ulmaria*) OSLAD

Pri nas rasteta dve vrsti osladov. Dovolj sta si podobni, da ju že na daleč prepoznamo kot oslad, dovolj različni, da ju ločimo med sabo. Visoka, značilna, razvejena smetanasto bela socvetja se dvigajo nad okoliško rastje, zato ju ugledamo že od daleč. Na suhih travnikih, ob mejicah in na obronkih gozdov raste navadni (*F. vulgaris*), ki je prava značilnica suhih travnikov. Brestovolistni (*F. ulmaria*) je bolj vlagoljuben, zato porašča robove voda, vlažne travnike, ljubi težka, zbita tla. Pogled na cvetove od blizu pokaže, da so tipični cvetovi rožnic, petštevni, z mnogimi prašniki. Zeleni listi so lihopenatni, spiralasto izraščajo iz stebel, pri tleh je rozeta deljenih listov. Obe vrsti sta zdravilni in užitni. Pravi mali izziv bo, da preverite, ali zmečkani listi brestovolistnega oslada res dišijo po grenkih mandljih in navadnega po pomaranči. Tako trdijo viri. Bogata socvetja, ki se razcvetijo junija, ponujajo dišečo pašo žuželkam, še posebej, ker vztrajno pocvitajo skozi poletje tja v jesen. Če jih le ne pokosijo, njihovi plodovi pritegnejo tudi kak lačen ptičji kljun. Če vas mikata zdravilska in/ali kulinarična raba, si pa le vzemite čas in malo pobrsajte po spletu in kakšni knjigi, ne bo vam žal. Tudi v kakšnem potpuriju vam bosta v mrzlih zimskih dneh obudila spomine na pohajkovanja po naravi.

besedilo: **Metka Škornik**, foto: **Alenka Mihorič**

Za terenske sladokusce

ŠKOLJKARICA (*Haematopus ostralegus*)

Kdor se je že potikal po severni Evropi in je kanček pozornosti namenil pticam, je dobro seznanjen s školjkarico. Glavnina njenega evropskega gnezditvenega areala se razteza od SZ Francije na zahodu prek Velike Britanije, Nizozemske in Danske do obal Skandinavije in Finske, nekaj manjših populacij pa srečamo tudi na južnoevropskih obalah (najbližjo v italijanskem severnem Jadranu). Ta veliki črno-beli pobreznik z rdečim kljunom je ena lažje prepoznavnih ptic, na svojo navzočnost pa pogosto še dodatno opozarja z glasnim oglašanjem. Vendar bomo pri nas potrebovali dobršno mero sreče, da nam bo prekrizala pot. Njeno staro ime »morska sraka« pove, da se je lahko nadejamo predvsem na obali, kjer je opažena skoraj vsako leto, sem in tja pa katera zaide tudi v notranjost Slovenije. Najbolj pozorni bodimo v času selitve pobreznikov, torej konec aprila in maja ter avgusta in septembra.

besedilo: **Mitja Denac**, foto: **Luka Poljanec**

STRAŠNIČIN MRAVLJIŠČAR (*Phengaris teleius*)

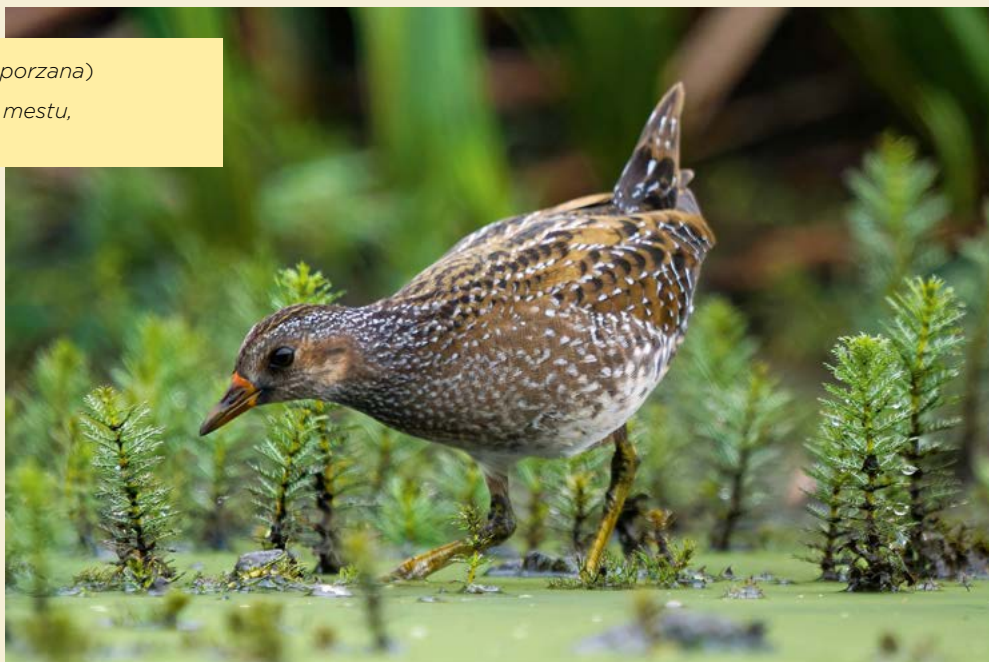
Strašničin mravljiščar je v Sloveniji razširjen od Ilirske Bistrice in Vipavske doline do Goriškega s centri razširjenosti na Ljubljanskem barju, v Vipavski dolini, Postojnski kotlini in v Prekmurju. Živi na ekstenzivnih vlažnih in mokrotnih travnikih, kjer za svoj razvoj nujno potrebuje rastlino zdravilno strašnico (*Sanguisorba officinalis*) in mravlje iz rodu rdečk. Samice julija in avgusta na socvetja zdravilne strašnice odložijo jajčeca. V poznem poletju in zgodnji jeseni jih rdečke odnesejo v svoja mravljišča, kjer strašnični mravljiščarji preživijo večji del svojega življenja. Naslednje leto v začetku poletja se gosnice v mravljišču zabubijo in julija iz mravljišč prilezejo odrasli metulji. Prav zaradi kompleksnega življenjskega kroga je ta vrsta metulja zelo občutljiva za spremembe v okolju in posledično ogrožena in zavarovana.

besedilo in foto: **Barbara Zakšek**

GRAHASTA TUKALICA (*Porzana porzana*)

Gregor Bernard, Zalog pri Novem mestu,
10. september 2022

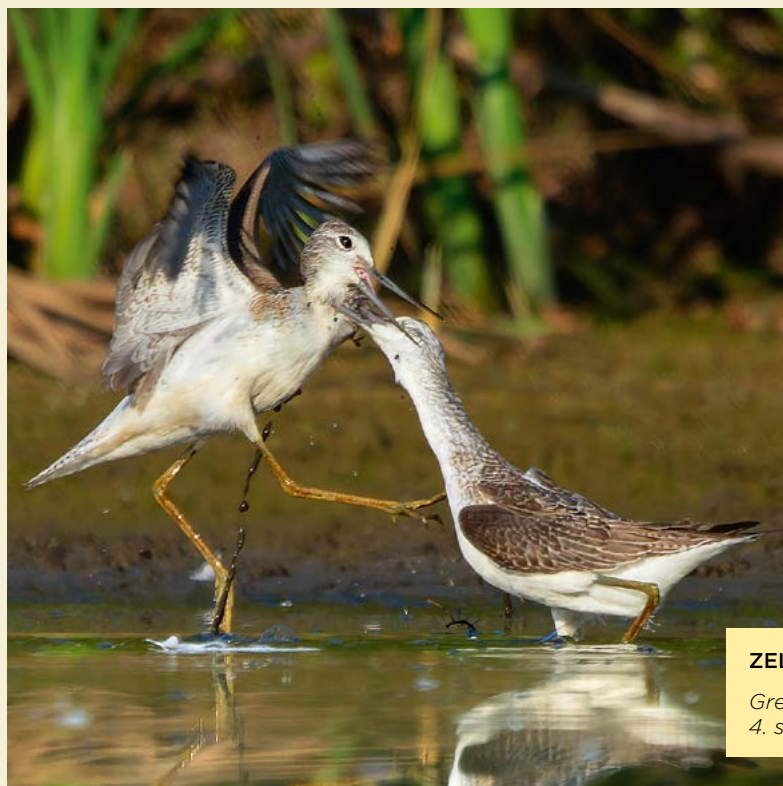
MALI PRODNIK
(*Calidris minuta*)

Gregor Bernard, Zalog
pri Novem mestu,
5. september 2021

MALA TUKALICA
(*Zapornia parva*)

Gregor Bernard, Zalog
pri Novem mestu,
20. september 2020

ZELENONOGI MARTINEC (*Tringa nebularia*)

Gregor Bernard, Zalog pri Novem mestu,
4. september 2021

PIKASTI MARTINEC
(*Tringa ochropus*)

Gregor Bernard, Zalog
pri Novem mestu,
21. avgust 2022

RJAVA ČAPLJA
(*Ardea purpurea*)

Gregor Bernard,
Zalog pri Novem
mestu, 7. avgust 2022

VODOMEC
(*Alcedo atthis*)

Gregor Bernard,
Zalog pri
Novem mestu,
16. avgust 2021

TOGOTNIK
(*Calidris pugnax*)

Gregor Bernard, Zalog
pri Novem mestu,
7. september 2021

KJE LETI, LETI ŠTORKLJA BELA?

// Urša Gajšek

Leta 2019 smo z GPS-oddajnikom opremili dve mladi beli štoklji, Belo in Srečka.

foto: Elektro Ljubljana

V okviru projekta Leti, leti štoklja, katerega pobudnik je Elektro Ljubljana, spremljamo selitev mladih belih štokelj že peto leto zapored. S projektom smo pričeli leta 2019, ko smo z GPS-oddajnikom opremili dve mladi beli štoklji, Belo in Srečka, ter spremljali vsak njun zamah s perutmi vse do daljne Afrike.

Usoda Srečka se je že v prvem letu življenja žalostno končala, saj se je v Tuniziji zapletel v plastično vrečko ter poginil. Več sreče pa je imela njegova sorojenka Bela, ki je letos »praznovala« že četrti rojstni dan. Bela je pogumno kljubovala vsem nevarnostim, s katerimi se štoklje spopadajo

na selitvi in prehranjevališčih v Afriki, a smo kljub temu zanjo tudi pogosto trepetali, še posebej v zadnjem letu, ko je baterija oddajnika začela pešati, njena javljanja pa so bila vse redkejša. Nazadnje se nam je javila 19. januarja 2023 iz Sudana.

Bela je sedaj odrasla štoklja, ki se je letos skoraj zagotovo vrnila v Evropo, si poiskala partnerja in tudi prvič gnezdila. Žal pa nam njen oddajnik ni izdal, kje se je ustalila in če se je to morda zgodilo prav v Sloveniji.

Zato bomo Belo morali poiskati sami. Zanj smo izdali »tiralico«.

Bela nosi obroček z oznako SLL W0350.

foto: Elektro Ljubljana

PET LET PROJEKTA LETI, LETI ŠTORKLJA

V okviru projekta Leti, leti štoklja smo skupaj opremili sedem mladih belih štokelj ter jih spremljali na selitvi. Nazadnje smo z GPS-oddajnikom opremili dve mladi štoklji iz Zbur, Kikija in Rikija, ki letos ostajata v Afriki že drugo leto zapored. Spremljaj ju na interaktivnem zemljevidu, dostopnem prek QR-kode!

Elektro Ljubljana

NAJDITE BELO IN OSVOJITE 500 €!

Bele štorcklje so se spomladi vrnile v svoja gnezda, iz njih pa že kukajo mladički. Starši v tem obdobju neutrudno prinašajo hrano svojim mladičem, zato jih pogosto videvamo na gnezdu ali bližnji okolici. Oči na peclje, morda je Bela prvič postala mama in gnezdi prav v vašem kraju!

Sodelujte v iskalni akciji in nam pomagajte najti Belo. Tistega, ki jo prvi opazi in to dokaže s fotografijo, čaka denarna nagrada v višini 500 €.

KAKO PREPOZNATE BELO

Njene noge in kljun so rdeče barve, saj je štorcklja že odrasla. Nad »kolenom« ima nameščen črn obroček z oznako **SLL W0350**, na hrbtu pa nahrbtnik z GPS-sledilno napravo.

KAKO SODELUJETE V NAGRADNI IGRI

Pozorno opazujte bele štorcklje. Priporočamo uporabo daljnogleda ter fotoaparata. Če opazite belo štorckljo s črnim obročkom z oznako SLL W0350, ste našli Belo. Fotografirajte jo tako, da bo s fotografije moč razbrati oznako. Če ste prepričani, da vam je uspelo najti Belo, nam pošljite sporočilo na naslov ursa.gajsek@dopps.si. Priložite fotografijo štorcklje, pripišite dan, uro in natančno lokacijo opazovanja.

POSKRIBITE ZA VARNOST PTIC!

Pri fotografiranju ali opazovanju ptic je pomembno, da se zaradi nas ne počutijo ogrožene, zato jih ne plašimo. Vedno jih opazujemo ali fotografiramo s primerne razdalje.

Prosimo, da nam podatke o Beli pošljete še isti dan, ko ste jo opazili, da bomo identifikacijo lahko potrdili tudi na terenu.

Včlani se v Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS)

Skupaj za ptice in ljudi!

foto: Dare Fekonja

S tem boš:

- postal(a) del društva, ki trenutno z več kot 1000 člani rešuje največje naravovarstvene probleme in aktivno prispeva k veljavi varstva narave v naši družbi,
- dobil(a) obilo priložnosti za sodelovanje na različnih delavnicah in pri prostovoljnem naravovarstvenem delu,
- lahko postal(a) aktiven(a) član(ica) regionalnih ali Mladinske sekcije in se udeleževal(a) ornitoloških taborov in srečanj za mlade,
- se lahko udeleževal(a) mesečnih predavanj o pticah in naravovarstvu in vodenih izletov po Sloveniji in tujini,
- prejemal(a) poljudno revijo Svet ptic (4 × letno) in po želji strokovno ornitološko revijo *Acrocephalus*.

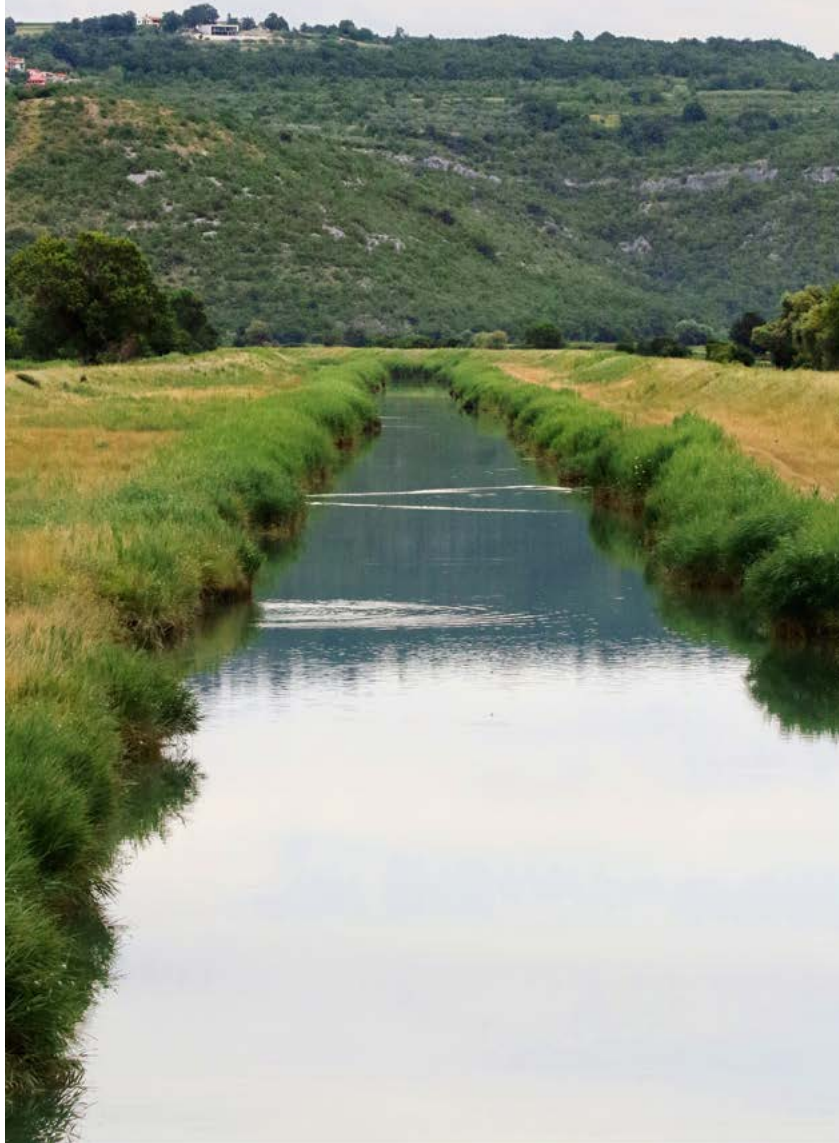
Informacije dobiš na:

DOPPS, Tržaška c. 2,
1000 Ljubljana,
GSM: 041 712 796 (pisarna)
dopps@dopps.si
www.ptice.si

SPREHOD MED MODRIMI VRANAMI IN ORLI

// Maks Sešlar

Reka Mirna z okoliškimi grmišči in skalnatim hribom v ozadju.

foto: Maks Sešlar

Vsak ljubitelj ptic si zagotovo lahko zamisli lokacijo (ali več teh), ki mu je ljubša kot druge, saj ga tam vedno pričaka kaj zanimivega. To je bodisi kakšna vodna površina bodisi domač hrib ali bližnje polje. Menim, da si prav tako vsak malo prisvoji območje, ki ga redno obiskuje in z veseljem redno spremlja tamkajšnje dogajanje. Tako ga začne zanimati, katere ptice tam gnezdiyo, prezimujejo ali pa območje samo preletijo, poleg tega pa tudi, katere druge živali in rastline tam domujejo. In ob ogromni količini časa, preživetega na območju, se temu primerno kopičijo tudi lepi spomini in zanimive prigode. Tako se je tudi v moje srce zapisalo prav posebno območje, to je dolina in izliv reke Mirne.

MOJE SPOZNAVANJE MIRNE IN PTIC NJENIH POLJ

Sam sem se z reko Mirno nevede srečal, ko se za ptice sploh še zanimal nisem, in sicer pri svojih dveh mesecih. Z družino namreč vsako leto obiskujemo isti kamp v bližini mesta Tar in izliva reke. Tako sem Mirno lahko uzrl vsako poletje. Z mojim naraščajočim zanimanjem za ptice pa je bilo oko vsakič bolj pozorno na laguno, polno življenja. Nekega dne, ko sem ptice že poznal, pa sem tam opravil tudi prvi teren, ki me je neznansko navdušil! In tako mi je skozi leta in terene Mirna postajala bolj in bolj poznana in domača.

ČRNOGLAVI STRNAD (*Emberiza melanocephala*) je eden od zanimivih gnezdilcev doline, medtem ko v Sloveniji ni niti enega stalno gnezdečega para.

foto: Tjaša Pršin

Mirna je istrska reka, ki izvira ob majhnem mestu Hum, od katerega se vije do obmorskega mesta Novigrad, kjer se ob dveh lagunah izlije v Jadransko morje. Na svoji poti ustvarja neverjetne habitate, ki živalim in rastlinam ponujajo varno zavetje in hrano. Ob Buzetu priteče do manjšega polja in se zaradi regulacij umiri. Od tam naprej pa s svojo strugo vse do mesta Motovun dolbe v istrsko gričevje. Tam lahko občudujemo tudi nekaj njenih naravnih meandrov in pa skalne stene, ki so nastale ob straneh. Tako ponuja habitat pticam, kot so puščavec (*Monticola solitarius*), velika uharica (*Bubo bubo*), skalni strnad (*Emberiza cia*), sokol selec (*Falco peregrinus*) in planinski hudournik (*Tachymarptis melba*). V zimskem času tam prezimujejo tudi skalni plezalčki (*Tichodroma muraria*). Ko priteče iz gričevja, se ob njenih bregovih odprejo ekstenzivno obdelana polja, objeta v gozdnate hribe, ki na vsake toliko razkazujejo skalne stene. Polja pticam na selitvi ponujajo hrano in prostor za počitek. Nekatere obrobne dele kmetje do manjše mere obdelujejo, ali pa se zaraščajo. Tako nastajajo trstičja in gosta grmičevja, ki so pozimi zalita z vodo. Vzdolž raste tudi nekaj velikih dreves z dupli, ki pticam omogočajo gnezdenje. Celoten paket tako ponuja habitate, v katerih gnezdiyo rjavi srakoperji (*Lanius*

Eden izmed **ČUKOV** (*Athene noctua*), ki gnezdijo v napol zapuščenih hišah vzdolž doline in njeni okolici.
foto: **Maks Sešlar**

collurio), veliki (*Emberiza calandra*) in plotni strnadi (*E. cirrus*), brškinke (*Cisticola juncidis*), rjave penice (*Curruca communis*), kratkoperuti vrtniki (*Hippolais polyglotta*), poljski škrjanci (*Alauda arvensis*), prepelice (*Coturnix coturnix*), divje grlice (*Streptopelia turtur*), veliki skoviki (*Otus scops*), prosniki (*Saxicola rubicola*) in na nekaterih delih tudi črnoglavi strnadi (*E. melanocephala*). Prav tako je moč videti nekaj domnevnih gnezdilcev, kot sta močvirski lunj (*Circus pygargus*) in kratkoprsti škrjanček (*Calandrella brachydactyla*). V zimskem času pa polja in grmičevja zapolnijo sive pevke (*Prunella modularis*), veliki srakoperji (*Lanius excubitor*), mali sokoli (*Falco columbarius*), trstni strnadi (*E. schoeniclus*), travniške cipe (*Anthus pratensis*) in pepelasti lunji (*Circus cyaneus*). Kot že omenjeno, se nad polji dvigajo hribi, za katerimi lahko najdemo kraške planote, kjer gnezdijo rjave cipe (*Anthus campestris*), škr-

jančarji (*Falco subbuteo*), virginijski kolini (*Colinus virginianus*), hribski škrjanci (*Lullula arborea*), podhujke (*Caprimulgus europaeus*), vijeglavke (*Jynx torquilla*) in še bi lahko naštevali. Bolj ko se reka bliža morju, več je tudi kanalov za namakanje polj. Kljub temu, da kanala onemogočata poplavljanje reke, pa tam gnezdijo zelenonoge turalice (*Gallinula chloropus*). V selitvenem času se tam radi zadržujejo tudi pritlikavi kormorani (*Microcarbo pygmaeus*), čopaste čaplje (*Ardeola ralloides*) in kvakači (*Nycticorax nycticorax*). Prav tako pa kanalom kraljujejo nutrije (*Myocastor coypus*) in pa ogromno število močvirskih sklednic (*Emys orbicularis*). Malo pred izlivom je tudi nekaj hiš, kjer domujejo čuki (*Athene noctua*), domači (*Passer domesticus*) in tudi travniški vrabci (*P. hispaniolensis*). Pod nekaterimi mostovi, kjer cesta prečka reko, pa gnezdijo mestne (*Delichon urbicum*) in rdeče lastovke (*Cecropis daurica*).

Zimska idila lagune – mešana jata različnih vrst rac.
foto: **Maks Sešlar**

Predlansko zimo sta si območje Mirne delila par **BELOREPCEV** (*Haliaeetus albicilla*) in par **PLANINSKIH ORLOV** (*Aquila chrysaetos*).
foto: Vanja Puškarić

USTJE - RAJ ZA VODNE PTICE

Pri ustju cesta skupaj z reko in morjem tvori dve laguni, ki ob oseki oblikujeta poloje. Tam občasno gnezdita labod grbec (*Cygnus olor*) in duplinska kozarka (*Tadorna tadorna*). Največji pomen pa laguni in morje pokažejo med selitvijo in v zimskem času. Poloji so vir hrane mnogim predstavnikom močvirnikov (Ciconiiformes) in pobrežnikov (Charadriiformes), kot so: mali škurhi (*Numenius phaeopus*), razni martinci (*Tringa* spp.) in prodniki (*Calidris* spp), polojniki (*Himantopus himantopus*), rečni (*Chroicocephalus ridibundus*) in črnoglavi galebi (*Larus melanocephalus*) redkeje pa tudi žličarke (*Platalea leucorodia*), plamenci (*Phoenicopterus roseus*), črne prosenke (*Pluvialis squatarola*) in

plevice (*Plegadis falcinellus*). Prav tako svojo hrano iščejo različne vrste čiger. Na morju lahko pozimi opazujemo vseh pet vrst ponirkov (Podicipedidae), rdečegrlega (*Gavia stellata*) in polarnega slapnika (*Gavia arctica*), srednje žagarje (*Mergus serrator*) in včasih tudi kakšno redkejšo vrsto rac potapljavk. Življenje v laguni se pozimi »razcveti«. Napolnjena je s kormorani (Phalacrocoracidae), mlakaricami (*Anas platyrhynchos*), kreheljci (*Anas crecca*), žvižgavkami (*Mareca penelope*) pa tudi z dolgorepimi racami (*Anas acuta*), konopnicami (*Mareca strepera*) in sivkami (*Aythya ferina*). Ob robu lagun lahko vidimo spremenljive prodnike (*Calidris alpina*), velike škurhe (*Numenius arquata*), kozice (*Gallinago gallinago*) in več vrst galebcev (Laridae).

Eden od najmanj petdesetih parov **ČEBELARJEV** (*Merops apiaster*), ki gnezdijo v bregovih reke Mirne.
foto: Maks Sešlar

KAJ DELA TO DOLINO RES POSEBNO

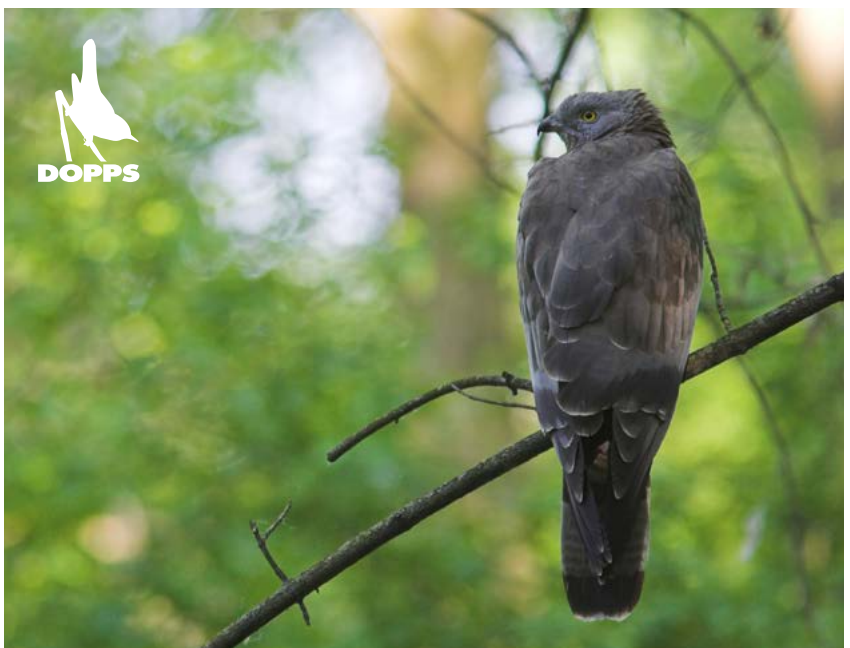
Sam dolini pravim tudi Dolina štirih pisanih ali Dolina štirih orlov. Vsako ime pa nosi prav posebni zgodbi. Eno sem si ustvaril sam, drugo pa sta soustvarjala dva izmed boljših ornitologov v Istri: Emil Sušanj in Vanja Puškarić. Dolina štirih pisanih zaradi vodomca (*Alcedo atthis*), čebelarjev (*Merops apiaster*), smrdokavre (*Upupa epops*) in zlatovranke (*Coracias garrulus*). Vse štiri namreč lahko poleti vidimo v istem dnevu. Vodomec in smrdokavra sta nekoliko redkejša, saj smrdokavre gnezdijo na hribih in v dolini iščejo samo hrano, gnezditve vodomca pa za zdaj še ni potrjena. Dolina štirih orlov pa zaradi neverjetnega rednega pojavljanja belorepca (*Haliaeetus albicilla*), planinskega orla (*Aquila chrysaetos*), kačarja (*Circaetus gallicus*) in velikega klinkača (*Clanga clanga*). Planinski orel in veliki klinkač obiskujeta Mirno pozimi, kačar gnezdijo v okolici in na tem območju redno lovi, vendar se pozimi odseli. Belorepec pa se je prvič pojavil lansko zimo in v lanskem letu tudi uspešno gnezdil, sedaj pa se par redno zadržuje v dolini in njeni okolici.

Najbolj modra gnezdilka Mirne –
ZLATOVHRANKA (*Coracias garrulus*).

foto: Emil Sušanj

Tako dolina kot izliv sta mi skozi leta prinašala in mi še prinašata ogromno zanimivih terenov in spoznanj. Zgornje besedilo je le izvleček mojih nekaj let opazovanja na območju Mirne in njene okolice. Kljub temu pa ta in drugi neraziskani deli Istre ponujajo še veliko več. Tisti, ki ste ta čudoviti kotiček sveta že obiskali, zagotovo veste, o čem govorim. Vsi drugi pa sedaj poznate novo lokacijo za pisan teren.

NAMENITEV DELA DOHODNINE ZA DONACIJO DRUŠTVU

Hvala vsem, ki ste že v preteklih letih namenili do 1 % svoje dohodnine našemu društvu. S tem ste pripomogli k ohranjanju ptic in njihovih življenjskih okolij in posledično k povečanju blaginje za celotno družbo.

Vsem, ki bi nas na ta način radi na novo podprli, sporočamo, da lahko to storite:

1. Po pošti Finančnemu uradu:

Izpolnite in natisnite obrazec ter ga pošljite na naslov Finančni urad Ljubljana, Davčna ulica 1, 1000 Ljubljana ali na vam najbližji finančni urad.

Povezava do obrazca

Povezava do navodil za izpolnjevanje obrazca

2. Prek portala e-Davki:

Na kazalu na levi strani vašega uporabniškega računa na e-Davkih izberite rubrike: **Vpogledi** → **Podatki o zavezancu** → **Namenitev dela dohodnine**. V razdelek 'Ime oziroma naziv upravičenca' vpišete: **Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije**. V razdelek 'Davčna številka upravičenca' vpišete: **68956029**. V razdelek 'Odstotek' vpišete **poljubno vrednost do 1**. Izbor potrdite s pritiskom na gumb Oddaj vlogo.

Če portala e-Davki še ne uporabljate, vam sporočamo, da je po novem prijava in uporaba povsem enostavna in zanjo več ne potrebujete veljavnega certifikata, saj je **registracija na portalu e-Davki možna z vašo davčno številko in geslom, ki si ga nastavite sami**. Pri registraciji z geslom poleg davčne številke potrebujete enega izmed informativnih izračunov dohodnine iz zadnjih let, s katerega prepisete ID številko. Če informativnih računov ne hranite, pa to številko lahko tudi naročite v enem izmed korakov registracije z geslom in vam jo FURS pošlje na domači naslov v nekaj dneh.

Vzelo vam bo le nekaj minut, ki vam jih bomo v naslednjem letu ali letih zagotovo povrnilo z novimi uspehi pri varstvu ptic in narave.

3. Ustno na zapisnik pri finančnem organu

Če ste nam že v prejšnjih letih namenili del dohodnine, vaša namenitev ostaja veljavna do preklica in vam tega postopka ni treba ponavljati.

17. slikarski Ex-tempore

// besedilo: **Bia Rakar** in **Ksenija Pfeifer**, foto: **Bia Rakar**

V petek, 17. marca 2023, je na območju Naravnega rezervata Škocjanski zatok potekal slikarski Ex-tempore. zaznamovali smo ga že 17. leto zapored, na njem pa je tokrat sodelovalo sedem osnovnih šol iz Obalno-kraške regije ter Likovno društvo Solinar iz Pirana in Društvo likovnih ustvarjalcev Vrtnica iz Portoroža. Dogodek smo tudi letos organizirali v sodelovanju z OŠ Elvire Vatovec Prade, v sodelovanju z DLPP. Pomladni Škocjanski zatok je sprejel 44 likovnih ustvarjalcev, ki so v naravi našli navdih za svoja dela, s katerimi so poleg »Naše naravne dediščine« zaznamovali tudi Svetovni dan voda (22. marec). Dogodek je potekal v duhu medgeneracijskega likovnega ustvarjanja.

Sprejemu pred centrom za obiskovalce in kratki uvodni predstavitvi rezervata so sledili še tehnični napotki za ustvarjanje. Učenci so bodisi na opazovališčih bodisi ob učni poti našli vsak svoj

motiv in sebi najljubše mesto za ustvarjanje (pod milim nebom). Ob sončnem in rahlo vetrovnem vremenu je proces ustvarjanja spremljalo regljanje žab in ptičje petje, ki ga v teh dneh lahko slišimo prav v vsakem kotičku Škocjanskega zatoka. Kot je poudarila glavna organizatorica dogodka, Ksenija Pfeifer, prof. likovne umetnosti, je vsak ustvarjalec svoj unikum in tako je z veliko navdušenja in različnimi slikarskimi tehnikami nastalo 44 edinstvenih del, ki smo jih letos razstavili kar na prostem, pred centrom za obiskovalce. Vsi udeleženci, ki so s svojimi deli počastili našo malo zeleno oazo na pragu mesta Koper, so na podelitvi ob zaključku dogodka prejeli priznanja za udeležbo.

Dela nadobudnih likovnih ustvarjalcev so bila na OŠ Elvire Vatovec Prade v avli na ogled do maja 2023, nato pa bodo potovala na druge sodelujoče šole.

Dan odprtih vrat: Ptice in netopirji Ormoških lagun

// besedilo: **Ana Vaupotič**, foto: **Tilen Basle**

V petek, 29. maja, smo v Naravnem rezervatu Ormoške lagune organizirali dan odprtih vrat, ki je letos nosil naslov Ptice in netopirji Ormoških lagun. Pri dogodku je sodelovalo Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev (SDPVN), zato je dogajanje potekalo v poznopoldanskem in večernem času. Obiskovalci so si lahko ogledali obročkanje ptic, kjer je pogled pritegnil predvsem vodomec, hkrati pa je bilo ptice možno поблиže opazovati tudi s pomočjo teleskopov. Ko je padel mrak, so nam člani SDPVN podrobneje predstavili življenje in navade netopirjev ter načine, kako lahko tudi sami pomagamo tej ogroženi skupini sesalcev. Prikazali so metodo mreženja, s pomočjo katere lahko zbirajo podatke o razširjenosti in ekologiji netopirjev pri nas – kot zanimivost so ravno to noč zabeležili širokouhega netopirja (*Barbastella barbastellus*), kar je za Ormoške lagune prvi podatek. Dogodka se je udeležilo okrog 60 obiskovalcev od blizu in daleč.

Obisk mikroz rezervatov za orhideje v Liguriji

// besedilo: **Katarina Denac**, foto: **Urša Gajšek**

Med 3. in 5. majem smo partnerji projekta LIFE FOR SEEDS opravili tretjega od štirih načrtovanih obiskov tujine v okviru mreženja s tematsko sorodnimi projekti. Obiskali smo park Portofino, ki leži okoli 30 km vzhodno od Genove v italijanski pokrajini Ligurija. Tam je eno od projektnih območij projekta LIFE Orchids (LIFE17 NAT/IT/000596, <https://www.lifeorchids.eu/en/orchids/>), na katerem so vzpostavili več mikroz rezervatov za orhideje. Njihovo upravljanje je podrejeno ekološkim potrebam tarčnih vrst orhidej, med katerimi je tudi endemična vrsta *Orchis patens*, ki cveti rožnato. Njena globalna razširjenost je nenavadna, saj jo najdemo le v Liguriji in Alžiriji. V Liguriji se pogosto križa z rumeno cvetočo provansalsko kukavico (*Orchis provincialis*), križanci pa so bolj »fit« kot *Orchis patens*. Poleg vzpostavitve in vzdrževanja mikroz rezervatov je eden glavnih ciljev projekta vzgoja 3600 sadik oziroma gomoljev devetih vrst orhidej, ki jih bodo posadili v mikroz rezervate. Večino orhidej vzgajajo na agarju brez uporabe mikoriznih gliv. To se je izkazalo za zahtevno nalogo, saj nekatere vrste zelo nerade kalijo, prav vse pa do stanja, primerne za presaditev v naravo (praviloma v obliki gomolja), potrebujejo dve ali tri leta. Navdušenje nad cvetočim Bertolonijevim mačjim ušesom (*Ophrys bertolonii*), presajenim na travnik v obliki gomolja pred dvema letoma, je bilo torej več kot razumljivo!

THE
SIGRID
RAUSING
TRUST

Nova drevesa za opraevalce

// besedilo: **Bia Rakar** in **Tina Kocjančič**, foto: **Iris Batista**

V soboto 25. marca, smo ob Dnevu sajenja medovitih rastlin v sodelovanju z Obalnim čebelarskim društvom Koper v Škocjanskem zatoku posadili 130 sadik avtohtonih medovitih dreves, kot so divja jablana (lesnika), divja hruška (drobnica), divja češnja, gorski in ostrolistni javor, lipa in pravi kostanj. Zasajena drevesa ne bodo pripomogla le k medovitosti Slovenije, temveč tudi k zmanjševanju negativnega vpliva toplogrednih plinov na okolje.

Še nekaj nasvetov, kako lahko čebelam in drugim opraevalcem pomaga prav vsak:

- travnikov ne kosimo v času cvetenja;
- če imamo možnost, postavimo hotel za žuželke;
- na vrt ali v balkonske lonce posadimo medovite rastline (priporočila najdete na povezavi, dostopni prek QR-kode);
- če uporabljamo škropiva, uporabimo takšna, ki opraevalcem ne škodujejo;
- širimo glas o pomenu čebel in drugih opraevalcev, biotske raznovrstnosti in varovanja okolja.

Članom Obalnega čebelarskega društva se zahvaljujemo za prijetno in koristno druženje ter izmenjavo izkušenj. Veselimo se nadaljnega sodelovanja!

Več o projektu "Dan sajenja medovitih rastlin" lahko preberete na spletni strani Čebelarske zveze Slovenije.

Sklenili smo pogodbe za več kot 330 travnikov!

// besedilo: Katarina Denac, foto: Polona Božič

Med decembrom 2022 in sredino marca 2023 je ekipa DOPPS-a na 20 območjih Natura 2000 obiskala 164 kmetij, ki obdelujejo vrstno bogate travnike. Z nami so bili vedno kmetijski svetovalci z območnih Kmetijsko gozdarskih zavodov, ki so nam močno olajšali obiske, saj zelo dobro poznajo tako obdelovalce kot njihove kmetije. Kmetom smo na kratko predstavili projekt LIFE FOR SEEDS, še posebej pomen vzpostavitve semenske banke za naše tarčne habitatne tipe (suhi travniki z orhidejami, volkovja in presihajoča jezera). Z večino kmetov (134) smo opravili tudi intervju o načinu upravljanja teh travnikov in njihovem socio-ekonomskem pomenu. Nekatere smo obiskali na dokaj nenavadnih krajih,

na primer na smučišču v Cerknem, kjer kot žičničarji delajo čez zimo. Z drugimi smo intervju opravili kar v hlevu, med skrbjo za živali. Podpisali smo pogodbe oziroma soglasja za 331 travnikov, na katerih bomo že letos poleti pričeli nabirati semena. Pričakujemo, da bo končna številka okoli 380 travnikov, saj nas v prihodnjem tednu ali dveh čaka še nekaj obiskov. To pomeni, da bomo najverjetneje preseglji v prijavnici načrtovanih 360 travnikov. Iskreno se zahvaljujemo vsem zaposlenim na območnih Kmetijsko gozdarskih zavodih, ki so nam pomagali pri organizaciji in izvedbi obiskov – prepričani smo, da brez njih delo ne bi teklo tako gladko!

THE
SIGRID
RAUSING
TRUST

Mednarodni dan poslušanja zore v Iškem morostu

// besedilo: Urša Gajšek, foto: Matej Tomažin

Ob Mednarodnemu dnevu poslušanja zore, ki ga vsako leto zaznamujemo prvo nedeljo v maju, je v Naravnem rezervatu Iški morost potekal prav poseben zvočni dogodek, ki so ga organizatorji, CONA, poimenovali AnimotMUZIK. Skupaj s kuratorico Katarino Radaljac so za to priložnost povabili vokalistko Teo Vidmar, klarinetista Davida Rothenberga in harfista Eduarda Raona, ki so v nedeljo, 7. maja 2023, skupaj s pticami pozdravljali nov dan. Koncept cikla AnimotMUZIK temelji na neposredni medvrstni glasbeni improvizaciji med človekom in drugimi živalskimi vrstami. Ustvarjalci so se s svojimi glasbili in petjem zlili z zvoki narave, pri tem pa niso uporabljali ozvočenja. Dogodek se je pričel ob 5. uri zjutraj, nastopajoči umetniki pa so skupaj z zvoki Iškega morosta ustvarili izvrsten dogodek, ki je udeležence z nasmehom popeljal v čudovit majski dan.

Mestna občina
Ljubljana

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Zanimiva opazovanja ptic v NRŠZ v prvi polovica leta 2023

// besedilo in foto: Domen Stanič

Leto 2023 se je v Škocjanskem zatoku začelo nadvse pomladansko, z najzgodnejšim opazovanjem kmečke lastovke (*Hirundo rustica*) v rezervatu doslej. Opazili smo jo 13. 1. 2023 med zimskim štetjem vodnih ptic! Od zanimivejših zimskih vrst smo v januarju, februarju in marcu večkrat zabeležili do štiri osebkne redke sirske podvrste vrbjega kovačka (*Phylloscopus collybita tristis*) in nekaj osebkov črnomoških (*Larus cachinnans*) ter sivih galebav (*Larus canus*). V zimskem času je rezervat gostil večja števila prezimujočih jat rac, denimo skoraj 400 kreheljev (*Anas crecca*), do 170 žvižgavk (*Mareca penelope*), do 135 žličaric (*Spatula clypeata*), do 16 konopnic (*Mareca strepera*) in vsaj 3 dolgorepe race (*Anas acuta*). Pomladanska selitev se je začela zgodaj, s prvim opazovanjem smrdokavre (*Upupa epops*) že 3. marca. V istem mesecu so sledile še številne jate žerjavov (*Grus grus*) in beločelih gosi (*Anser albifrons*)

na preletu, tamariskovka (*Acrocephalus melanopogon*) ter modra taščica (*Luscinia svecica*). Kot običajno je z najbolj zanimivimi opazovanji selivk postregel april, ko smo npr. zabeležili dva velika žagarja (*Mergus merganser*), bobnarico (*Botaurus stellaris*), malega škurha (*Numenius phaeopus*), kostanjevko (*Aythya nyroca*), 4 žličarke (*Platalea leucorodia*), pukleža (*Lymnocyptes minimus*), 8 plevic (*Plegadis falcinellus*), trstnega cvrčalca (*Locustella luscinioides*), močvirskega lunja (*Circus pygargus*), kaspjsko (*Hydroprogne caspia*) in belolično čigro (*Chlidonias hybrida*), rdečo lastovko (*Cecropis daurica*) in belovratega muharja (*Ficedula albicollis*; 3. podatek za NRŠZ). V začetku maja smo na seznam ptic Škocjanskega zatoka dodali novo vrsto, rdečegrlvo cipo (*Anthus cervinus*), že 265. vrsto, opaženo na območju rezervata. V tem mesecu je pozornost zbujala tudi jata 40 beloperutih čiger (*Chlidonias leucoptera*), 1 blede hudournik (*Apus pallidus*) in jata 7 rožnatih škorcev (*Pastor roseus*).

Spomladi smo zabeležili tudi rdečenogega martinca (*Tringa totanus*) z obročkom, ki je bil kot mladič pred 11 leti obročkan v polslani laguni. Od letos je Škocjanski zatok bogatejši še za eno gnezdilko, saj smo na novo zabeležili nekaj teritorialnih žametnih penic (*Sylvia melanocephala*).

Zanimiva opazovanja s fotografijami lahko redno spremljate na FB-strani Naravnega rezervata Škocjanski zatok: www.facebook.com/skocjanskizatok ali med novicami na spletni strani.

Sadike za obnovo goriških travnikov

// besedilo in foto: Katarina Denac

Jeseni 2022 je bilo na travnike, ki jih v okviru projekta LIFE FOR SEEDS obnavljamo na Goričkem, posajenih 25 vijoličnih lučnikov, vzgojenih iz semen z Goričkega. Z željo, da vzgojimo več kot le simbolično število sadik, smo poleti 2022 nabrali semena 25 vrst na goriških suhih travnikih z orhidejami. Po sušenju smo jih dali v zamrzovalnik na -18 oC. Sredi marca 2023 smo semena posejali v substrat za vzgojo zelenjavnih sadik, eno izrazito kisloljubno vrsto (gorski ovčnin) pa tudi v kisel substrat za rododendrone. Do začetka aprila je vzkalilo 18 vrst, ki smo jih kmalu zatem presadili v posamezne lončke. Najbolj zanesljivo in množično so kalile tri vrste klinčkov, brsteča haljica, vijolični lučnik, prava lakota, ena vrsta bilnice ter gorski ovčnin v kislem substratu. Kot bolj zahtevni so se izkazali skalni petoprstnik, pravi ranjak in gorska detelja, saj je zaenkrat vzkalilo majhno število semen. Še vedno pa čakamo nekatere največje »princeske«, npr. navadni oslad, čopasto hrušico, čopasto grebenušo, mali škrobotec in navadno laniko. Upamo, da bo vseh 500 do sedaj presajenih rastlinic preživel do letošnje jeseni, ko bodo posajene na recipientske površine v Krajinskem parku Goričko.

Prenos znanja v prakso za učinkovito varstvo biodiverzitete kmetijske krajine

//besedilo in foto: Tjaša Pršín

Aprila in maja smo v okviru aktivnosti prenosa znanja v prakso, ki jih opravljamo v projektu EIP VIVEK, izvedli tri dogodke: dve delavnici za kmetijska gospodarstva na Goričkem in ekskurzijo za študente na Ljubljanskem barju. Na Ljubljanskem barju smo študentom naravoslovnih smeri predstavili ekologijo, značilnosti in dejavnike ogrožanja pribe in poljskega škrjanca ter ukrepa za njuno varstvo, ki ju preizkušamo v projektu in si vrsti na terenu tudi ogledali. Prvo delavnico na Goričkem smo imeli skupaj s Kmetijsko gozdarskim zavodom Murska Sobota. Predstavnikom kmetijskih gospodarstev smo predstavili ekologijo, značilnosti in dejavnike ogrožanja hribskega in poljskega škrjanca ter ukrepa za njuno varstvo, ki ju preizkušamo v projektu. Drugo delavnico smo izpeljali skupaj s Kmetijsko gozdarskim zavodom Murska Sobota in Javnim zavodom Krajski park Goričko (JZ KPG).

Po predstavitvi obeh vrst škrjancev in ukrepov za njuno varstvo smo obiskali tudi enega izmed travnikov, s katerim upravlja JZ KPG in je pomembno rastišče kukavičevk (HT 6210 (*)). Izvedli smo več o značilnostih in pomenu ohranjanja suhih travnišč ter o aktivnostih, ki v okviru obnove tovrstnih travnikov na Goričkem potekajo v projektu LIFE FOR SEEDS. V okviru obeh delavnic smo si na terenu ogledali tudi zaplato neposejanih tal, vzpostavljeno v okviru ukrepa za poljskega škrjanca. V zaključnem delu delavnic smo izvedli več o vpisu in izvajanju ukrepa za poljskega škrjanca v okviru Strateškega načrta SKP ter o drugih naravovarstveno usmerjenih ukrepih, ki jih je moč izvajati na območju Goričkega. Ukrepa za varstvo gnezd pribe in varstvo poljskega škrjanca sta že vključena v aktualni strateški načrt Skupne kmetijske politike, znotraj katerega se izvajata v okviru shem za podnebje in okolje.

11-letni rdečenogi martinec

// besedilo: Bia Rakar, foto: Duša Vadnjal

Leta 2012, natančneje 28. 5. 2012, je Igor Brajnik, naš sodelavec, ornitolog in usposobljeni obročkovelec, na otočku sredi polslane lagune obročkal mladiča rdečenogega martinca, vrste, ki na območju Škocjanskega zatoka redno gnezdí vse od leta 2011. Po skoraj 11 letih, 10. 4. 2023, je fotografinja Duša Vadnjal v svoj objektiv ujela rdečenogega martinca s kovinskim obročkom na desni nogi ter podatek (kraj, datum, kodo na obročku) posredovala Slovenskemu centru za obročkanje ptičev Prirodoslovnega muzeja Slovenije. In tako smo dobili zelo pomemben podatek: osebek, star 11 let, se je vrnil na mesto, kjer se je leta 2012 izvalil. Rdečenogi martinec v Sloveniji gnezdí samo v Škocjanskem zatoku in Sečoveljskih solinah.

LIFE FOR SEEDS na Dnevu očarljivih rastlin

// besedilo: Polona Božič, foto: Urša Gajšek

Del ekipe projekta LIFE FOR SEEDS je 26. maja projekt predstavljala na Dnevu očarljivih rastlin, vsakoletnem dogodku, ki pri nas poteka že od leta 2012. V Sloveniji dogodek poteka v organizaciji Slovenskega društva za biologijo rastlin in ga vsako leto obišče več kot tisoč osnovnošolcev. Predstavniki projektnih partnerjev (DOPPS, Kmetijski inštitut Slovenije, Triglavski narodni park) smo projekt predstavljali na stojnici z naslovom Od cveta do semena. Na stojnici smo skoraj 400 učencem z desetih osnovnih šol prikazali, kako iz cveta nastane seme, kdo rastlini pri tem pomaga, zakaj so semena pestrih oblik, kje so shranjena in le kako lahko potujejo, če pa nimajo nog, kril, peruti ali plavuti. Učence smo seznanili tudi s pojmom semenska banka, vzpostavljanje katere bo ena izmed glavnih nalog našega projekta.

THE
SIGRID
RAUSING
TRUST

Novinarska konferenca ob zaključku projekta LAS »Čez slani travnik«

// besedilo: Barbara Žlaus in Bojana Lipej, foto: Tina Kocjančič

16. maja je v prostorih Medgeneracijskega središča Ankaran potekala novinarska konferenca ob zaključku projekta LAS Istre »Čez slani travnik«, skupen projekt Občine Ankaran in DOPPS-a. Občina Ankaran se je ob svoji ustanovitvi zavezala k trajnostnemu prostorskemu načrtovanju ter zaščiti in ohranjanju naravne dediščine, kar uresničuje tudi prek različnih projektov. Projekt, ki je trajal poldrugo leto, je bil prijavljen z namenom zaščite narave in izgradnje obalne pešpoti med naseljem Ankaran in Športnorekreacijskim parkom Sv. Katarina

in je tako pomembno nadgradil javno infrastrukturo v Ankaranu. Leseni mostovž, ki vodi čez slani travnik pri Sv. Nikolaju, je bil obnovljen in podaljšan za 432 metrov, ob njem pa so bile postavljene vstopne in informacijske table. Dodatno je bila urejena javna razsvetljava in postavljena urbana oprema. Projekt Čez slani travnik, sofinanciran iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, je pomembno prispeval k dvigu kakovosti bivanja v lokalni skupnosti ter hkrati zaščitil občutljivo območje slanega travnika.

Usposabljanje za ukrepanje ob onesnaženju na morju – projekt NAMIRS

//besedilo: **Bojana Lipej**, foto: **Bia Rakar**

Konec maja 2023 je v prostorih koprške Uprave RS za zaščito in reševanje potekalo usposabljanje v okviru projekta NAMIRS (North Adriatic Maritime Incident Response System - Načrt ravnanja za preprečevanje in ravnanje ob onesnaženjih zaradi nesreč na morju v Severnem Jadranu), ki se ga je udeležilo več kot 20 udeležencev iz različnih organizacij. Potekalo je v dveh sklopih; tema prvega je bila čiščenje zaoljene obale in ukrepanje ob pojavu zaoljenega živalstva, drugi sklop pa se je posvetil ukrepanju ob onesnaženju na odprtem morju. Usposabljanje se je zaključilo z vajo »Table top exercise«, v kateri so se udeleženci seznanili z nalogo ukrepanja ob razlitju nafte, ki se je zgodilo na morski meji med Hrvaško in Slovenijo. Izvedba usposabljanja je potekala v organizaciji centra ATRAC (Adriatic Training and Research Centre) z Reke na Hrvaškem. Cilja dvoletnega projekta NAMIRS je zagotoviti neposredno komunika-

cijo in učinkovito koordinacijo med Slovenijo, Italijo in Hrvaško ter uporabo skupnega operativnega mehanizma za ukrepanje ob onesnaženjih na morju na severnem Jadranu in v okviru mehanizma Unije na področju civilne zaščite prispevati k izpolnjevanju Barcelonske konvencije.

Slikanica Rovka Črkolovka

// besedilo: **Uroš Grilc** in **Bojana Lipej**

Nova slikanica Uroša Grilca in ilustratorja Gregorja Goršiča iz Založbe Škratelj je nastala v sodelovanju z Osrednjo knjižnico Srečka Vilharja Koper - Biblioteca centrale Srečko Vilhar Capodistria in Društvom za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije. Zgodba o rovki Črkolovki govori o majceni živalci, ki navdušeno zbira zgodbe in jih pripoveduje številnim prijateljem, pri tem pa ji pomagajo ptice selivke, ki z vseh koncev sveta prinašajo čudovite pripovedi. Zgodba je doma v Škocjanskem zatoku, kjer bo v prihodnosti urejena pravljicična pot, prva takšna v Mestni občini Koper, in bo vključena v pravljicično-doživljajsko transversalo v Sloveniji.

Slikanica je naprodaj v centru za obiskovalce NR Škocjanski zatok.

Projektni obisk LIFE NarcIS v Škocjanskem zatoku

// besedilo: **Bojana Lipej**

20. februarja 2023 se je projektna skupina LIFE NarcIS in MNVP v centru za obiskovalce NR Škocjanski zatok srečala s predstavniki Krajinskega parka Strunjan, Krajinskega parka Debeli Rtič in Škocjanskega zatoka. Srečanje je bilo namenjeno predstavitvi aktivnosti in ciljev projekta LIFE NarcIS s poudarkom na pregledu podatkov o vrstah, ki so pridobljeni v posamezni organizaciji oz. nastajajo v posameznem zavarovanem območju. V okviru projekta se vzpostavlja naravovarstveni informacijski sistem, t.i. podatkovno skladišče, kjer bodo številni razpršeni podatki zbrani, primerno shranjeni in dokumentirani ter bodo na voljo različnim uporabnikom, tako upravljavcem zavarovanih območij

kot raziskovalcem in drugi zainteresirani javnosti. Poleg tega pa bo informacijski sistem omogočal tudi večjo učinkovitost pri izpolnjevanju zakonodaje, strateškem načrtovanju in boljšem nadzoru nad izvedenimi ukrepi.

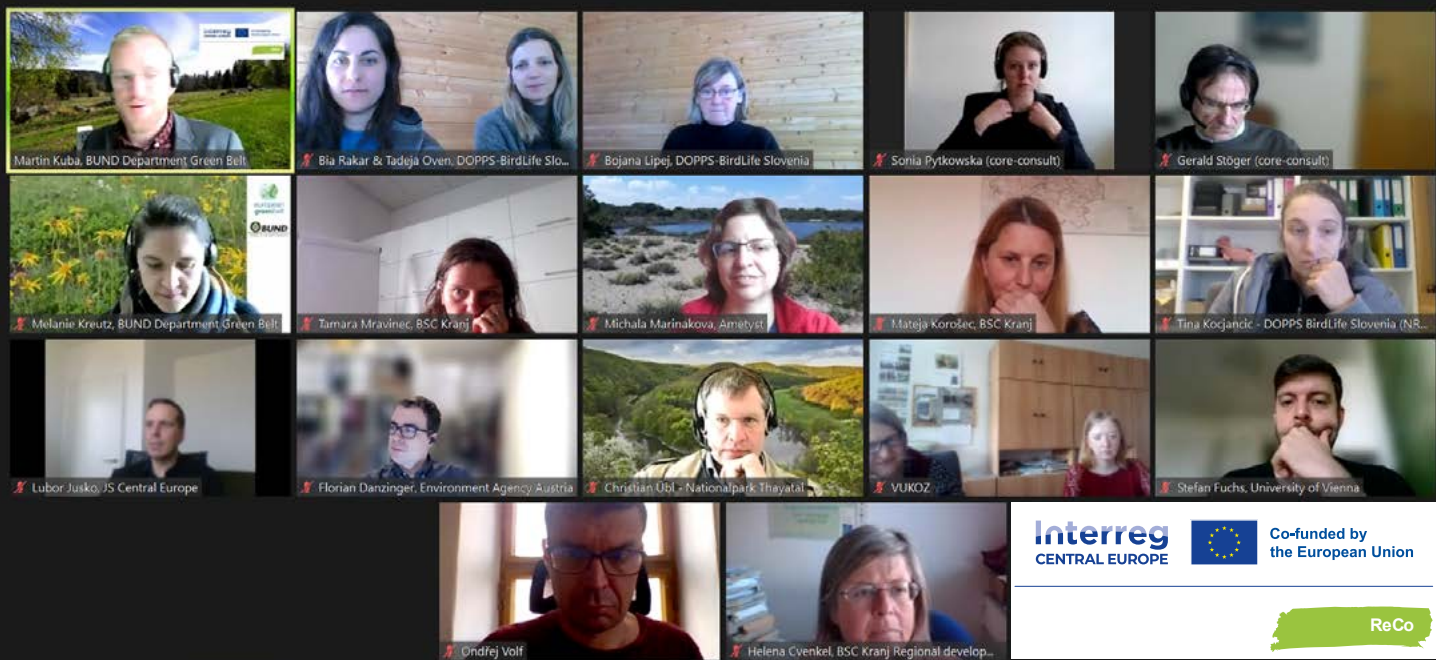
LIFE
NarcIS

Začel se je projekt ReCo

// besedilo in foto: **Bojana Lipej**

V torek, 28. marca 2023, je prek spleta potekal vzpostavitveni sestanek (kickoff meeting) v okviru projekta ReCo, »Obnova degradiranih ekosistemov vzdolž evropskega zelenega pasu v srednji Evropi za izboljšanje biotske raznovrstnosti in ekološke povezanosti«, namenjen predstavitvi ciljev, aktivnosti in rezultatov projekta. Evropski zeleni pas je edinstveno ekološko omrežje in živa »spominska« pokrajina, ki se je razvila vzdolž nekdanje

železne zavese. Na tem območju se po vsej Evropi pojavljajo dragoceni habitati, zaradi česar je evropski zeleni pas pomembna os za evropsko zeleno infrastrukturo. V projektu »ReCo«, ki ga financira Evropska unija v okviru programa Interreg Centralna Evropa, 12 partnerjev iz šestih držav sodeluje pri obnovi ekosistemov za izboljšanje ekološke povezanosti kot temelja biotske raznovrstnosti. Projekt, s pričetkom 1. 3. 2023, bo trajal 36 mesecev.

Zaznamovanje dneva biodiverzitet "Fotografija drugače – s pomočjo sonca"

// besedilo **Bojana Lipej, Ksenija Pfeifer** in **Gašper Teran**, foto: **Bojana Lipej**

Dan biodiverzitet smo v Škocjanskem zatoku zaznamovali z likovno-fotografsko-naravoslovno delavnico, ki sta jo zasnovala Ksenija Pfeifer in Gašper Teran iz OŠ Elvire Vatovec Prade. Udeležili so se je učenci 7. in 8. razredov iz prej omenjene šole, ki so se poleg spoznavanja biotske pestrosti rezervata seznanili še s staro fotografsko tehniko, imenovano cianotipija. To fotografsko tehniko je leta 1842 predstavil angleški matematik, znanstvenik in astronom John Herschel, vendar se postopek z značilnimi modrimi otenki z iznajdbo drugih fotografskih postopkov ni obdržal prav dolgo, razen pri kopiranju načrtov, kjer je v rabi še

danes, zaradi česar se je v uveljavil pojem »blue prints«, kar je splošen izraz za načrte.

Učenci so najprej izdelali fotogram, ki se je zaradi amonijevega železovega citrata in kalijevega fericianida obarval modro. Na papir, premazan s to raztopino, so položili objekt, ga izpostavili svetlobi sonca in prišlo je do reakcije, na podlagi katere so nastale posebne, unikatne in izvirne fotografije- fotogrami v modri barvi. Učenci so tako osvojili prvobitno fotografsko znanje, ki so pomemben del naše kulturne dediščine in jih je zato treba ohranjati tudi v prihodnje.

ODŠEL JE MIRKO KASTELIC - IZJEMEN FOTOGRAF IN POZNAVALEC NARAVE

// Lovrenc Lipej, foto: Vinka Kastelic

Moram priznati, da Mirka nisem dobro poznal, kar zelo obžalujem. Sem pa dobro poznal njegove izjemne fotografije različnih ptic in hroščev iz različnih spletnih virov in občasno iz Sveta ptic. Uspelo mu je fotografirati tudi nekatere vrste, ki jih je v slovenskem prostoru fotografiral le še malokdo. Ko sem ga prosil, naj mi dovoli, da jih objavim v moji dvotedenski kolumni v Primorskih novicah, je takoj privolil, tako da nekatere moje eseje krasijo čudoviti posnetki puščavca, skobca, modre taščice, in tudi posnetki običajnih vrst, kot so siva vrana, kos in taščica.

Tereni, na katere me je povabil, so bili zame izredno poučni in prijetni. Živo se spominjam pašnika pod Podpečjo, zelo zanimivega življenjskega okolja, kjer mi je pokazal rastišča nekaterih orhidej, ki jih je pokazal tudi mnogim slovenskim specialistom za orhideje. Ko nas je COVID pahnil v izolacijo in se nismo smeli premikati zunaj območja lastnih občin, sva se po naključju srečala na Škrlnah, sotočju Rokave in Dragonje, kjer mi je pokazal rastišče muholikega mačjega ušesa (*Ophrys insectifera*). Na Socerbu in bližnji kraški planoti sva skupaj fotografirala metulje in hrošče, pri čemer sem bil presenečen nad njegovim entomološkim znanjem. Srečala sva se tudi v Strunjanu, kjer sem izvedel, da pozna tudi morske organizme, saj me je opozoril na številne kosmate morske zajčke (*Bursatella leachii*), ki sta jih z ženo Vinko opazila v tamkajšnjem okolju. Največkrat sva se videvala v Škocjanskem zatoku, dostikrat pa so mi rekli, da je bil Mirko v njem tik pred mano. Pred mano je bil tudi na meni zelo ljubi lokaliteti, ki jo najboljše poznajo ljubitelji orhidej – na travniku Plaso, kjer je njegova hčerka tam izgubila osebni dokument in sva ga našla midva z ženo.

Mirka se spominjam kot zelo prijetnega gospoda z umirjenim glasom in počasnim govorom z značilnim brkinskim naglasom, kar je nekaj čedalje redkejšega v današnjem frenetičnem načinu življenja. Name je naredil vtis z neverjetnim znanjem in v čast mi je priznati, da sem se od njega zelo veliko naučil. Zato je njegov odhod velika izguba za vse, ki smo ga poznali in z njim sodelovali. Nedvomno tudi za DOPPS, saj je Škocjanski zatok Mirko še posebej dobro poznal in veliko prispeval k poznavanju ptic in druge biodiverzitete tega mokrišča.

V spomin se mi je zarezal dober nauk, ki mi ga je dal, ko sva po opravljenem izletu na kraškem robu v Rižani pila kavo. Rekel mi je, da je čas zelo dragocen in da naj se zavedam njegovega pomena tako, da izkoristim čim več prostega časa za izlete v naravo in da v njej karseda uživam. Zdi se mi, da mi to nekako uspeva, zato hvala, dragi Mirko, za ta iskreni nasvet in za Tvoj čas, ki si mi ga namenil. Vem pa, da se bom spomnil nate, ko bom na kraškem robu spet videl puščavca.

V SPOMIN JANEZU LESKOŠKU 2000–2023

// Tilen Basle

Janeza sem spoznal na mladinskem ornitološkem taboru v Pradah leta 2012, ki je bil za oba nekaj novega. Janez ga je prvič izkusil kot udeleženec, sam pa sem se prvič preizkusil v vlogi mentorja. Bil je član moje skupine in teden dni smo na Obali raziskovali rjavega srakoperja. Še danes se spominim svojega prvega vtisa o njem, ki sem ga takrat ob večernem posedanju pred šolo delil s kolegom Matjažem: »Janez je vljuden in tih, ko pa spregovori, je to zelo premišljeno in primerno.« Izkušnja s prvega tabora in želja po novem znanju ga je gnala naprej in srečevala sva se na taborih, ki so sledili, ter drugih društvenih dogodkih. Njegovo znanje, zagnanost in zrelost niso ostali neopaženi, zato sem mu že pri 18 letih prvič zaupal vlogo mentorja na mladinskem ornitološkem taboru ob Cerkniskem jezeru. Takrat je postal del majhne ekipe mentorjev, ki jim lahko dodelim najtežje naloge.

Rad je opazoval ptice, njihovemu ohranjanju pa je namenjal tudi velik del svojega prostega časa. Leta 2019 sva na njegovo pobudo v gozdu ob ribnik Vrbje pri Žalcu namestila nove gnezdilnice za ptice. Od tedaj jih je Janez vsako leto skrbno pregledoval, beležil njihovo zasedenost in jih čistil. Opazil je tudi naravovarstveno problematiko ribnika Vrbje in pričel aktivno pristopati k iskanju rešitve. Bil je del požrtvovalne ekipe, ki je vsakih deset dni popisala vse vodne ptice Račkih ribnikov in zadrževalnika Medvedce. Vodni ekosistemu so mu bile še posebej blizu in v zadnjih letih se je posvečal varovanju prosto tekočih rek. Udeležil se je mednarodnega tabora »rečnih aktivistov in aktivistk« in bil aktiven pri ustanavljanju in delovanju Civilne iniciative Savinja, ki se bori proti nesmiselnim ureditvam, ki grozijo reki Savinji.

Ptice so bile le ena izmed Janezovih ljubezni. Bil je tudi strasten vrtnar, tako doma kot tudi na študentskih vrtovih v Ljubljani. Navduševal se je nad alternativnimi, naravi prijaznimi oblikami vrtnarjenja, zato je pogovor pogosto tekkel o vsej mogoči zelenjavi. S svojim življenjskim slogom je želel pustiti čim manjši odtis, s čimer je bil zgled mnogim. Janez je bil v prvi vrsti dober človek. Mar mu je bilo za ljudi in razumel je, kar danes redko kdo; če želimo boljši jutri, moramo spremeniti sebe. Kljub svoji mladosti je izžareval modrost in globino ter živel v popolnem sožitju s svojimi prepričanji. Maja smo v nesreči izgubili člana, prostovoljca, predvsem pa velikega borca za boljši jutri vseh nas.

The global Partnership for nature and people

 Argentina	 Australia	 Austria	 Bahamas	 Belgium	 Belgium	 Belize	 Bhutan	 Bolivia	 Botswana	 Brazil	 Bulgaria	 Burkina Faso	 Burundi	 Canada	 Canada	 Cape Verde	 Chile	 China (Hong Kong)	 Colombia	 Cook Islands	 Croatia	 Cuba	 Cuba	 Cyprus	 Czech Republic	 France	 French Polynesia	 Denmark	 Georgia	 Ecuador	 Ecuador	 Ghana	 Gibraltar	 Greece	 Greece	 Guatemala	 Ghana	 Italy	 Lithuania	 Lithuania	 Liechtenstein	 Montenegro	 Israel	 Ireland	 Ireland	 Iraq	 Lebanon	 Latvia	 Latvia	 Kuwait	 Malta	 Malta	 Mauritania	 Panama	 Spain	 USA	 USA	 Mexico	 Mexico	 Liberia	 Liechtenstein	 Morocco	 Morocco	 Nepal	 Puerto Rico	 Tanzania	 Nepal	 Portugal	 Syria	 Syria	 Philippines	 Philippines	 Romania	 Romania	 Sri Lanka	 Sri Lanka	 Slovakia	 Slovakia	 Slovenia	 Slovenia	 Uruguay	 Ukraine	 Ukraine	 Ukraine	 Ukraine	 Ukraine	 Ukraine	 United Kingdom	 United Kingdom	 United States	 United States	 United States	 United States	 United States	 United States	 United States	 United States	 United States	 United States	 United States	 United States	 United States	 Uzbekistan	 Uzbekistan	 Uzbekistan	 Uzbekistan	 Uzbekistan	 Uzbekistan	 Uzbekistan	 Uzbekistan	 Uzbekistan	 Uzbekistan	 Uzbekistan	 Uzbekistan	 Uzbekistan	 Uzbekistan	 Uzbekistan	 Zimbabwe	 Zimbabwe	 Zimbabwe	 Zimbabwe	 Zimbabwe	 Zimbabwe	 Zimbabwe	 Zimbabwe	 Zimbabwe	 Zimbabwe	 Zimbabwe	 Zimbabwe	 Zimbabwe	 Zimbabwe	 Zimbabwe
---	---	---	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	---	---	--	--	---	---	--	--	--	--	--	---	---	---	---	---	---	--	--	--	---	---	---	---	---	--	--	---	---	--	---	--	--	--	--	---	--	--	---	---	---	--	--	---	---	---	---	---	---	---	---	--	---	---	---	---	--	--	--	--	---	---	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	---	---	---	---	---	---	--	---	---	---	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	--	--

